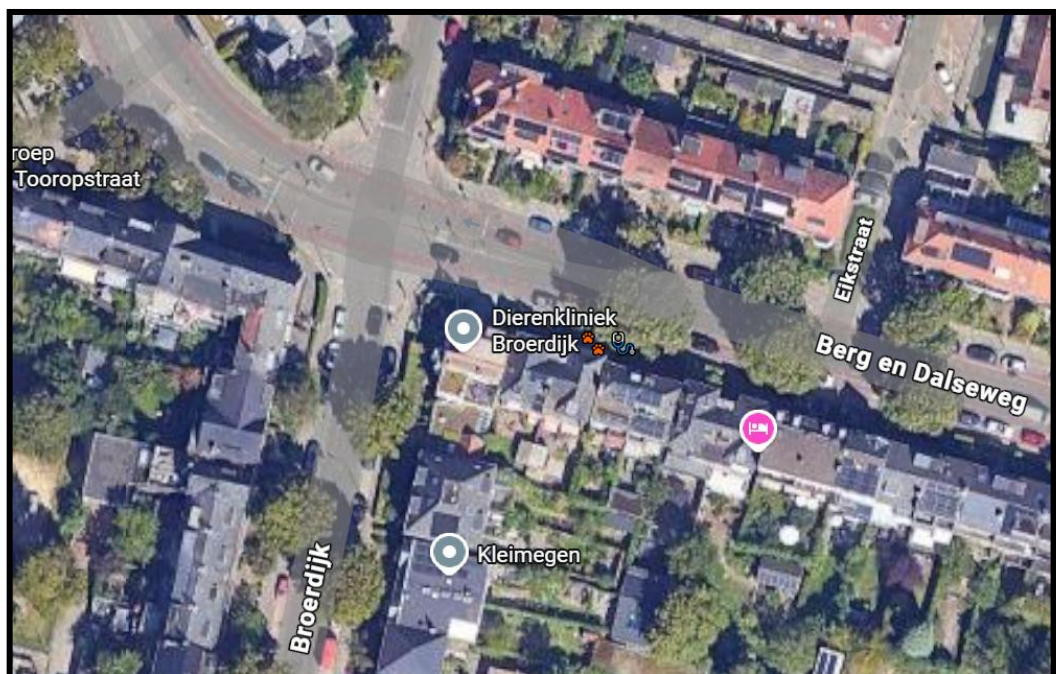

HET THEMA 'VERKEER'

- **Bevordering doorstroming bij stoplichten op doorgaande wegen. Milieueffecten.**
 - Op doorgaande wegen de verkeerslichten standaard op groen. Wanneer verkeer van zijwegen nadert, of voetgangers willen oversteken, dan pas doorgaand verkeer naar rood.
 - Nu springen lichten standaard op rood, gevolg...
 - Auto moet remmen, en daarna weer onnodig optrekken. En dat voor honderden auto's per dag. **Slecht voor milieu.** Voorbeelden:
 - De T splitsing (St. Maartenskliniek) Berg en Dal - Hollenweg.
 - Kijk ook naar de kruising Berg en Dal met de Broerdijk.

- **Berijdbaarheid drempels in het algemeen en met name op nieuwe 30 km zones.**
 - De Berg en Dalseweg wordt 30 km zone. Wij wonen daar en dat is alleen maar toe te juichen. **Maar waarom ook drempels?** Kijk naar de drempels op de [REDACTED], of de [REDACTED] daar kun je met de auto als je 30 km rijdt, niet ongeschonden overheen rijden. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?
 - Dat is remmen, gas geven, harder dan 30 rijden, remmen, gas...etc. (zie verslag volgende pagina met meetgegevens).
 - Waarom geen moderne middelen (flexibele snelheidscontroles*) gebruiken en meer handhaven? Het is een kwestie van gedrag veranderen. Hoe? Dat heeft een volgorde: kennis, houding, gedrag. Drie keer in een maand een prent krijgen van 100 euro, en men gaat echt wel op de snelheid letten. Dus handhaven... moet!
 - Geen drempels aanleggen bespaart de gemeente een enorme berg geld en het beboeten, levert een enorme berg geld op.
 - * Neem als voorbeeld de snelheidspalen op de [REDACTED]. Elke auto rijdt daar te hard. Ze remmen af bij de palen, en geven daarna gewoon weer gas. Welk nut heeft het dan om op deze manier de snelheid te controleren?
 - Drempels zijn niet alleen voor auto's een pijnpunt! Nijmegen fietsstad.... Het is als fietser niet te doen om over die – voor de auto's bedoelde – drempels te fietsen. Ben je jong, dan ben je flexibel. Neem moeders met kinderen in een fietsstoeltje! Ga eens in de buurt van een school staan! En dan mijn leeftijdsgenoten; gepensioneerden met hun stijve lichaam. Daar is het een drama voor om over deze bulten te fietsen. Dus: weg ermee!

Toepassing van extreem steile drempels op 30 km/u -wegen leidt tot een **brandstofverbruik dat tot 30% à 50% hoger ligt** en een **verviervoudiging van de fijnstofuitstoot door remmenlijtage** in vergelijking met een constante rijnsnelheid van 30 km/u .

Hieronder staat de wetenschappelijke en natuurkundige berekening van het verschil tussen een constante verkeersstroom en de rem-en-optrekcyclus (het zogenaamde 'accordeon-effect').

1. Berekening kinetische energie

Het extra brandstofverbruik wordt primair veroorzaakt door het herhaaldelijk vernietigen en opnieuw opbouwen van kinetische energie (E_k). De formule voor kinetische energie is:

$$E_k = \frac{1}{2} m v^2$$

Wanneer een auto van 1400 kg (m) constant 30 km/u ($8,33\text{ m/s}$) rijdt, is de kinetische energie:

$$E_k = \frac{1}{2} \cdot 1400 \cdot (8,33)^2 \approx 48.580\text{ J} \approx 48,6\text{ kJ}$$

Bij een steile drempel moet de auto afremmen naar bijvoorbeeld 10 km/u ($2,78\text{ m/s}$) om schade te voorkomen. De resterende energie is dan:

$$E_k = \frac{1}{2} \cdot 1400 \cdot (2,78)^2 \approx 5.408\text{ J} \approx 5,4\text{ kJ}$$

Dit betekent dat er per drempel $43,2\text{ kJ}$ aan energie onnodig wordt omgezet in warmte door de remmen. Om na de drempel weer op te trekken naar 30 km/u , moet de motor deze $43,2\text{ kJ}$ opnieuw leveren.

Als de bestuurder — zoals u beschrijft — uit frustratie optrekt naar 40 km/u ($11,11\text{ m/s}$) alvorens weer in de ankers te gaan, stijgt de benodigde kinetische energie naar:

$$E_k = \frac{1}{2} \cdot 1400 \cdot (11,11)^2 \approx 86.400\text{ J} = 86,4\text{ kJ}$$

Het verschil tussen afremmen naar 10 km/u en optrekken naar 40 km/u kost per drempel maar liefst **81 kJ aan mechanische energie**.

2. Impact op brandstofverbruik

Automotoren hebben bij acceleratie vanuit lage snelheden een laag rendement (vaak slechts 20% tot 25%).

- **Constante snelheid (30 km/u):** De motor hoeft alleen de rolweerstand en een minimale luchtweerstand te overwinnen. Dit vereist een constant, heel laag vermogen (circa $3\text{ à }4\text{ kW}$).
- **Rem- en optreksceario:** Om 81 kJ aan mechanische energie op te wekken bij een motorrendement van 20% , is 405 kJ aan chemische energie uit brandstof nodig. Benzine bevat ongeveer 32 MJ energie per liter. Dit weerspiegelt een extra verbruik van circa $0,013\text{ liter}$ benzine *per drempel*.

Op een traject van 1 kilometer met vier steile drempels zorgt dit voor een extra verbruik van ruim $0,05\text{ liter}$. Dit vertaalt zich naar een praktijkverbruik dat **30% tot 50% hoger** ligt dan wanneer er constant 30 km/u gereden kan worden.

3. Slijtage van de remmen

Bij het afremmen voor een te steile drempel worden de remblokken tegen de remschijven gedrukt.

- Dit veroorzaakt directe mechanische slijtage.
- Hierbij komen non-exhaust emissies vrij (fijnstofdeeltjes PM_{10} en $PM_{2,5}$).
- Onderzoek toont aan dat het herhaaldelijk afremmen voor drempels zorgt voor een **verviervoudiging (+300%) van de fijnstofuitstoot** door remmen- en bandenslijtage ten opzichte van een gelijkmatige snelheid.

4. Milieu- en emissie-impact

Het effect op de uitlaatgassen (CO_2 , NO_x en roet) is direct gekoppeld aan de motorbelasting:

Parameter	Constant 30 km/u	Remmen en optrekken (Steile drempels)	Verschil
CO_2 -uitstoot	Gering (motor draait stationair/licht belast)	Hoog (hoge brandstofinspuiting bij acceleratie)	+30% tot +50%
NO_x (Stikstofoxiden)	Optimaal (constante verbrandingstemperatuur)	Piekuitstoot (hoge temperatuur onder belasting)	+60% tot +80%
Geluidsbelasting	Constant, laag rollend geluid	Wisselend (remgeluid gevolgd door motorbrom)	+3 tot 10 dB (piek)

5. Grafische weergave energieverbruik

Onderstaande grafiek illustreert het verloop van de kinetische energie bij een constante snelheid van 30 km/u (groen) versus het rem- en optrekgedrag bij slecht ontworpen drempels (rood).

Conclusie

Het herhaaldelijk moeten afremmen tot 10 km/u voor een te steile drempel om vervolgens weer te accelereren naar $30\text{ à }40\text{ km/u}$ veroorzaakt een **stijging in brandstofverbruik en CO_2 -uitstoot van circa +30% tot +50%** en een **verviervoudiging van de fijnstofuitstoot door remslijtage** ten opzichte van een situatie waarin auto's met een constante snelheid van 30 km/u comfortabel over de drempels kunnen rijden.

Bevordering gedrag in verkeer door fietsers en handhaving ervan.

- Voor de duidelijkheid: Ik ben een fietser (*zie foto**) én autorijder. Nijmegen is een studentenstad. Hoeveel studenten ook alweer? Het zijn er plm. 46.000! Ga eens rond half 9 op de rotonde (—) staan. Maar het mag ook elders in de stad zijn. Verkeersregels? Die kennen ze nauwelijks. ***Al zouden we ze alleen maar leren om de hand uit te steken (* zie foto: gevolg van geen hand uitsteken) en verlichting op de fiets te dragen....***
- Wat kan de gemeente Nijmegen daar aan doen? Kennis, houding, en daarmee het gedrag veranderen? Ja dat kan. Ook hier is het handhaven geblazen!
- Of start een opvallende en indringende eigen campagne?
- (voorbeeld volgende pagina: Zet de fietser aan het denken. Ik denk graag met jullie mee! (zie voorbeeld))
- Campagne: **Hou van jezelf, hou het veilig!**
- Auto versus fietser. 'Knal!' Wie denk je dat er wint? Helaas is de fietser bijna altijd de pineut.
- Auto versus fietser. De fietser hoeft zich niet aan de regels te houden. De auto krijgt toch altijd de schuld!
- (* foto 2019: fietser plots naar links zonder een hand uit te steken.) sleutelbeen gebroken, hersenschudding, gehoorletsel, ribben gekneusd, Nu 2026: nog steeds last >

Succes met Nijmegen een prettige stad voor al het verkeer te maken!

- Onder: concept voorbeeld campagne:

Dit was haar laatste appje...

*** 13-03-2009 - † 23-05-2026**

**De gemeente Nijmegen
wenst jou wél
een veilig en lang leven...**

Hou van jezelf. Hou het veilig.

Datum 7 mei 2026
Ons kenmerk ST01
Referentie 202601
Betreft **Coalitieakkoord**

Geachte [REDACTED] beste [REDACTED],

In aanloop naar het opstellen van het coalitieakkoord voor de Gemeente Nijmegen deel ik graag een aantal inhoudelijke suggesties met u. Ik wil u vragen deze brief te delen met de formerende partijen.

Zoals afgesproken maken we graag een afspraak om de brief toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter College van Bestuur

T [REDACTED]

E [REDACTED]@ru.nl

Beste formerende partijen,

Allereerste van harte gefeliciteerd met het vertrouwen dat u van de kiezer in onze mooie gemeente heeft ontvangen. De Radboud Universiteit wenst u heel veel succes met het opstellen van een nieuw coalitieakkoord. Tijdens de onderhandeling kijkt u ongetwijfeld naar de impact van uw keuzes op alle bewoners van onze gemeente. Wij willen u vragen om hierbij in het bijzonder ook te denken aan de studenten, onderwijsinstellingen en overige betrokkenen die bouwen aan onze nieuwe generatie. In Nijmegen gaan stad en universiteit hand in hand. In deze brief lichten wij graag toe hoe Nijmegen als universiteitsstad verder versterkt kan worden.

Iedere student een kamer

Mede dankzij de studerende Nijmegenaar is de stad geworden wat ze nu is: studenten houden Nijmegen jong, brengen vernieuwing en voor velen van hen leidt de Nijmeegse studentenkamer tot een leven lang wonen in en rondom onze mooie stad. Tegelijk loopt de druk op de woningmarkt hoog op en dreigt een tekort aan betaalbare kamers de aantrekkingskracht van Nijmegen als studentenstad te ondermijnen. Om deze groep ook in de toekomst te kunnen verwelkomen, is het van belang om de woningaanpak uit het vorige coalitieakkoord kracht bij te zetten, in nauwe samenwerking met onze partners zoals SSH&, HAN en de RU, zodat iedere student een betaalbare en passende kamer vindt en de bredere woningmarkt ontlast wordt

- *Samen met onze woningbouwcorporaties verhogen wij het doel uit het vorige coalitieakkoord van 2.000 naar circa 3.500 nieuwe studentenwoningen.*
- *Wij leggen bindende prestatieafspraken vast en versnellen bestemmingsplannen en procedures waar mogelijk, onder meer om op Campus Heijendaal extra woningen te realiseren voor studenten, verpleegkundigen en onderwijsers.*

- *Wij zorgen voor een volwaardige wooncarrière in en rondom Nijmegen, zodat jong talent voor de stad behouden blijft en niet gedwongen wordt te vertrekken.*

Citymarketing

Nijmegen is een stad om trots op te zijn: oudste stad van Nederland, bruisend studentenleven, toonaangevende kennisinstellingen en dat allemaal in een prachtige groene omgeving met veel hightech bedrijvigheid. Toch is Nijmegen voor aankomende studenten, werknemers en bedrijven niet altijd de vanzelfsprekende keuze die zij zou moeten zijn terwijl de stad dit wel verdient. Door ons meer in te zetten op gerichte citymarketing vergroten wij onze bekendheid en presenteren wij ons als de meest aantrekkelijke (studenten)stad van Nederland

- *Wij investeren structureel en proactief in citymarketing, met als ambitie een plek in de top 3 van studentensteden van Nederland*
- *Wij werken aan één verhaal over Nijmegen, gedeeld door kennisinstellingen, maatschappelijke en commerciële partners, om talent aan te trekken én te behouden, en nemen hierin de verbindende- en kartrekkers-rol tussen alle partijen die Nijmegen op de kaart zetten*
- *Daarnaast helpen we partijen als de Radboud Universiteit en andere instellingen die onze stad op de kaart zetten om hun zichtbaarheid in de stad te vergroten; bijvoorbeeld via fysieke locaties waar kennis en kunde direct met bewoners worden gedeeld*

Maatschappelijke samenwerkingsverbanden

Nijmegen staat voor grote opgaven waaronder het verbeteren van bestaanszekerheid, (preventieve) gezondheid, en weerbaarheid. De gemeente en haar bewoners staan hier echter niet alleen voor, want in onze stad en regio is de kennis en kunde ruimschoots aanwezig. De samenwerking tussen RU, HAN en ROC binnen de regionale onderwijswaaier heeft de afgelopen jaren al geleid tot succesvolle initiatieven zoals City Deal Kennis Maken en Studio Kanaalzone, die de aansluiting tussen opleidingsniveaus versterken, gelijke kansen bevorderen en onderwijs beter verbinden met de maatschappij. Op die basis willen wij verder bouwen, én de stap zetten naar structurele samenwerking. Door de krachten van gemeente, kennisinstellingen en maatschappelijke partners structureel te bundelen, maken wij van Nijmegen een stad waarin wetenschap, onderwijs en praktijk elkaar versterken en waar beleid daadwerkelijk impact heeft op het leven van onze inwoners

- *Wij bouwen bestaande netwerken en initiatieven uit tot één krachtige regionale verband die het verschil maakt voor de ontwikkeling, gezondheid en leefbaarheid van onze inwoners*
- *In dit regionale samenwerkingsplatform nemen wij, de gemeente, het voortouw betreffende gezamenlijke programmering, kennisdeling en monitoring, om de meeste prangende vraagstukken van, en met, onze bewoners op te lossen*
 - *Bijvoorbeeld door (onderzoeks-)projecten rond maatschappelijke of wijk specifieke opgaven als verduurzaming, gezondheid en bestaanszekerheid, zodat innovatie direct benut kan worden in beleid en uitvoering*

Digitale soevereiniteit en verantwoorde inzet van AI

Nijmegen is een stad waar kennis en technologie samenkomen. Kennisinstellingen in de stad en regio, werken aan innovaties op het gebied van AI en digitalisering met directe relevantie voor onze maatschappelijke vraagstukken. De Radboud Universiteit heeft hierin bijzondere deskundigheid via o.a. de iHub waar theorie en de menselijke van digitalisering samenkomen, NOLAI, waar wordt onderzocht hoe AI verantwoord kan worden ingezet en de faculteiten waar (fundamenteel) onderzoek wordt gedaan. Ook binnen de gemeente groeit het besef van de kansen die deze technologie biedt voor betere dienstverlening en effectiever beleid. Tegelijkertijd is een risico dat wij als gemeente steeds

afhankelijker worden van grote tech-bedrijven, met alle gevolgen voor grip en veiligheid op onze data van dien. Daarnaast vraagt ook de digitale weerbaarheid van onze bewoners actieve aandacht; niet iedereen kan de snelle digitalisering van de samenleving even goed bijbenen. De gemeente wil digitalisering en AI actief inzetten, maar op een manier die past bij wie wij zijn als stad; transparant en inclusief. Samen met onze lokale partners en kennisinstellingen bouwen we aan een digitale infrastructuur die van ons is, en die werkt voor iedereen

- *Wij zetten AI in waar het meerwaarde heeft, maar altijd op een waarde gedreven en verantwoorde manier waarbij de mens centraal blijft staan*
- *We investeren in de digitale geletterdheid én weerbaarheid van onze bewoners, zodat iedereen kan meedoen in een steeds verder digitaliserende samenleving*
- *We bewaken onze digitale soevereiniteit door zoveel mogelijk met open en onafhankelijke standaarden te werken én in aanbestedingen zoveel mogelijk Europese alternatieven te kiezen op basis onderzoek in samenwerking met de Radboud Universiteit*

Een zichtbaar, geïntegreerd en toekomstgericht regionaal ecosysteem

Nijmegen beschikt over een uitzonderlijk ecosysteem van kennisinstellingen en bedrijven: van wereldwijd toonaangevende halfgeleider- en energiebedrijven tot topuniversiteit en academisch ziekenhuis. De zichtbaarheid van dit ecosysteem blijft echter achter bij de kwaliteit die wij te bieden hebben, en onze kennislocaties functioneren nog te veel als losse eilanden. Daar willen wij verandering in brengen. Parallel aan het positioneren van onze campussen onder één herkenbare vlag, bouwen wij de programmatische samenwerking op de economische prioriteiten van de regio verder uit. Zo versterken wij onze aantrekkingskracht voor investeringen, bedrijven en (internationaal) talent en bouwen wij voort op wat al werkt

- *Wij positioneren onze vele kennislocaties zoals Novitech Campus en Heijendaal onder één herkenbare vlag met een gezamenlijke uitstraling, om onze aantrekkingskracht voor investeringen, bedrijven en (internationaal)talent te versterken*
- *Wij investeren in talentontwikkeling, infrastructuur en innovatie om onze leidende positie in onder andere de halfgeleiderindustrie te versterken en bijvoorbeeld de ambities van Lifeport Semicon sneller waar te maken*
- *Wat voor de halfgeleidersector werkt, brengen wij ook naar energy en health: samen met onze kennis- en bedrijfspartners bouwen wij voor deze prioriteiten vergelijkbare programmatische samenwerkingsverbanden op*

Met vr

Voorzi g

T

E @ru.nl

Adviezen Steunpunt Energietransitie aan onderhandelaars GL, D66 en PvdA voor vorming nieuw Stadsbestuur. Mede namens de bij haar aangesloten bewonersorganisaties in Nijmegen die zich bezig houden met energiebesparing, duurzame energie en warmtetransitie.

Allereerst willen wij onze grote dank uitspreken voor de intensieve samenwerking die ontstaan is tussen gemeente aan de ene kant en Steunpunt Energietransitie, Energiecoöperatie WPN en Huis van Compassie aan de andere kant. Samen werken we aan een nieuwe organisatie, die energiebesparing in de bebouwde omgeving, van het gas af en opwek van duurzame energie, juist ook van onderop, vanuit de burgers, mee helpt realiseren. Hierbij gesteund door de Nederlandse en Europese regelgeving inzake de opzet van een Energiehuis.

Op dit moment werken Steunpunt Energietransitie, Energiecoöperatie WPN, Huis van Compassie en de gemeente Nijmegen nog relatief los van elkaar aan deze opgave. De ambitie is om naar de toekomst toe meer Nijmegenaren te bereiken en hen actief deel te laten nemen aan de energietransitie. Bovengenoemde organisaties denken dat intensievere samenwerking, in de vorm van een nieuwe organisatie, hier het antwoord op is. De afgelopen maanden hebben Steunpunt Energietransitie, WPN, Huis van Compassie en de gemeente Nijmegen verkennende gesprekken gevoerd over deze nieuwe vereniging voor de energietransitie, met de naam: Energierijk Nijmegen. Dit heeft onlangs uitgemondd in een Eindnotitie Verkenning die binnenkort aan het college wordt voorgelegd.

Missie van deze nieuwe vereniging Energierijk Nijmegen is bij te dragen aan het bereiken van de doelstellingen van de gemeente Nijmegen rond de energietransitie, zoals vastgelegd in de Lokale Energie Strategie (2024): 55% minder CO₂ uitstoot in 2030 dan in 1990 en klimaatneutraal in 2050. Tot 2030 betekent dit 17.000 woningen isoleren, 10.000 woningen aardgasvrij maken en meer grootschalige zon-op dak projecten realiseren. Met name gericht op de grote middengroep van Nijmegenaren die nog maar beperkt wordt bereikt.

We zijn hier echter vooral om de onderhandelaars te adviseren inzake het prioriteren van maatregelen op het gebied van energietransitie? Waar ze in onze visie voor zouden moeten kiezen:

1. Zorg voor een langjarige structurele aanpak, waar iedereen, ook buiten het gemeentehuis op kan bouwen. Te beginnen met de structurele plannen voor Energierijk Nijmegen, aangevuld met een Energiehuis waar alle activiteiten, externe communicatie en ontvangst van geïnteresseerde burgers bij elkaar komt, dus inclusief het huidige Energieloket.
2. Voorkom te veel wisselingen van ambtenaren. We snappen dat dit soms onontkoombaar is, maar maken ons wel zorgen over de grote doorstroom en de kennis en kunde die hiermee verloren gaat.
3. We maken ons zorgen over de aanpak van het toekomstige warmtenet in Dukenburg. Erg veel nadruk ligt hierbij op de techniek en de kosten. Waarbij overigens wel de aangescherpte CO₂ wetgeving t.a.v. uitfasering van afvalverbranding vanaf 2033 en de extra kosten die dit met zich mee kan brengen serieus meegenomen moet worden, ook al lijkt 2033 nog ver. Het

uitblijven van het betrekken van de burgers in Dukenburg en de participatie van hen in de nieuwe aanpak, huis aan huis, blijft echter ons grootste zorgpunt. Zonder draagvlak en dus klanten is de aanleg van een warmtenet een illusie. Vooral het wantrouwen richting de overheid is een belangrijke struikelblok. Betrek burgers bij de uitwerking en laat ze concreet zien dat de gemeente een betrouwbare en helpende partner is, bijvoorbeeld door de energiebesparingsaanpak in Nijmegen West, waarbij bewoners aan de hand meegenomen worden en er interessante subsidiemogelijkheden zijn om energiebesparing in hun huis te realiseren, ook uit te rollen over Dukenburg. Pas als er echt gewerkt wordt aan draagvlak is de inzet van de middelen uit de WIGW gerechtvaardigd, zoals het op termijn (8 tot 10 jaar) afsluiten van de gaslevering. Als Steunpunt en Wijkmakerij willen we graag ons steentje bijdragen om de contacten met burgers te verbeteren.

4. We maken ons ook enige zorgen over de eenzijdige prioriteit bij de aanpak van de warmtetransitie in Dukenburg en aangrenzende wijken met behulp van warmtelevering vanuit de ARN, waarbij de rest van Nijmegen, met name aan de zuid en de oostkant er een beetje bekaaid van af komt. Wel zijn we blij met de stimuleringsaanpak voor bewoners die de warmtetransitie in hun wijk of buurt op willen pakken. Het is goed dat er in Hengstdal-Midden een groep burgers onder de naam BuurtWarmteCoöperatie Hengstdal, is opgestaan die serieus bezig is met het realiseren van een innovatief warmtenet aldaar. Dit kan een opmaat zijn voor aanpak in de andere delen van oost en zuid Nijmegen. Complimenten voor de duurzame inzet van ambtelijke ondersteuning bij dit initiatief. Zo'n klein warmtenet van 500 woningen kent echter de nodige financiële risico's op mislukken. Bijvoorbeeld bij te weinig deelname aan het begin of tegenvallers zoals bijvoorbeeld vertragingen en extra kosten door explosieven in de ondergrond. Ook de netcongestie is een groot probleem en kan voor flinke vertraging zorgen. We verwachten dat de gemeente hierbij serieus meehelpt deze risico's te beperken en transparant is in wat voor risico's de gemeente wel en niet wil afdekken. En dus niet op het laatste moment de stekker eruit trekt zoals op andere plekken in Nederland wel is gebeurd.
5. Uw slotvraag over participatie hebben we naar ons gevoel in bovenstaande al volop beantwoord. Het belang van burgers die van 'onderop' zelf aan de slag gaan met de energietransitie is immers onze drijfveer en zien we als belangrijke voorwaarde om de energietransitie in Nijmegen te laten slagen.

Stichting Scoren Doe Je Samen

NIJMEGEN

KvK 63432536

Gemeente Nijmegen
t.a.v. de Formateur van het College 2026-2030
d.t.v. de Raadsgriffier, [REDACTED]
Korte Nieuwstraat 6
6511 PP NIJMEGEN

Nijmegen, 12 MEI 2026

Betreft: Notitie 'Samen scoren voor jongeren'

Geachte [REDACTED]

Wij hebben in de media vernomen dat op 12 mei 2026 een sessie voor organisaties wordt georganiseerd in het kader van de coalitiebesprekingen. Voor deze sessie zijn wij niet benaderd. Derhalve hebben wij ten behoeve van deze besprekingen bijgaande notitie opgesteld om door de formateur en de onderhandelende partijen te laten betrekken.

cces en zien uit naar het resultaat.

- i.a.a.
- . de gemeenteraad
 - . de gemeentelijke rekenkamer
 - . de gemeentelijke adviescommissies
 - . het algemeen bestuur van de groene metropoolregio

AANTAL BIJLAGEN: 1.

Stichting Scoren Doe Je Samen

NIJMEGEN

KvK 63432536

SAMEN SCOREN VOOR JONGEREN

Op 18 maart 2026 ging Nijmegen naar de stembus en koos haar nieuwe volksvertegenwoordiging. Op dit moment werken GroenLinks, D66 en Partij van de Arbeid aan het opstellen van een nieuw Collegeakkoord. Daarmee wordt de collegeperiode 2022-2026 afgesloten, waarin GroenLinks, Stadspartij Nijmegen en D66 samen werkten aan het fixen van ons Nijmegen. Met deze notitie willen wij als Stichting Scoren Doe Je Samen aandachtspunten meegeven voor de periode 2026-2030.

Stichting Scoren Doe Je Samen werkt aan een sociale basis voor jongeren. In deze sociale basis willen wij door het aanbieden van sportactiviteiten jongeren motiveren en activeren om goed gedrag te vertonen en goed te presteren op school. Dit doen wij door het inzetten van de methode-Futsal Chabbab. Deze erkende interventie hebben wij tot en met 2024 met subsidie van de gemeente Nijmegen uitgevoerd. Over 2025 is deze subsidie geweigerd. Voor 2026 is deze subsidie aangevraagd. Over de financiering lopen op dit moment meerdere juridische trajecten.

Vanuit onze methodiek waren wij ook betrokken bij Preventie met Gezag. Sinds januari 2026 zijn wij echter geen onderdeel meer van deze overleggen. Dit geldt ook voor het sociale basis-overleg.

Stichting Scoren Doe Je Samen wil voor het Collegeakkoord meegeven dat het belangrijk is om jongeren te coachen in de verschillende leefwerelden waar zij zich in bevinden. Jongeren zitten op school, zijn thuis en zijn op straat: drie werelden waar ander gedrag van ze wordt gevraagd. Door als sociale interventie deze drie werelden te verbinden en door de jongere centraal te stellen kun je er voor zorg dragen dat de jongere uiteindelijk met de goede levensbagage zijn bestaan kan opbouwen. Een diploma is daar een vereiste in.

Jongeren moeten niet met een achterstand aan hun schoolloopbaan beginnen. Wij vinden het dan ook belangrijk dat kinderen al op jonge leeftijd in aanraking komen met beweging en met andere kinderen. Daarom hebben wij ook FC Peuter Profs ontwikkeld voor kinderen tussen 2 en 7 jaar. Alle sociaal-economische klassen komen daar tijdens dezelfde activiteit.

Jongeren leren samen te scoren en samen plezier te hebben. Dat is wat voor ons als stichting telt. Alle jongeren tellen mee!

Nijmegen, 12 MEI 2026

Initiatiefgroep KNIL Nijmegen

Nijmegen, 19 maart 2026

Aan de formerende partijen en de raadsleden
van de gemeenteraad van Nijmegen

Betreft: Opname grafrechten Molukse KNIL-militairen in het coalitieakkoord

Geachte raadsleden,

Nu u in de komende periode de koers voor de stad voor de volgende vier jaar bepaalt, vragen wij uw aandacht voor een historisch en moreel dossier dat voor de Molukse gemeenschap in Nijmegen van grote betekenis is: het behoud van de graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun echtgenotes.

De Molukse gemeenschap maakt sinds 1964 deel uit van de Nijmeegse samenleving. Al ruim zestig jaar wonen en werken Molukkers mee aan de stad en dragen zij bij aan haar ontwikkeling. De Molukse cultuur, met haar nadruk op saamhorigheid, traditie en wederzijds respect, heeft daarbij onder meer in de wijk Hatert haar plek gevonden.

Binnen de Molukse gemeenschap is de zorg voor ouders/ grootouders een belangrijk onderdeel van de culturele traditie.

De eerste generatie Molukkers die in 1951 op dienstbevel naar Nederland kwam, legde de basis voor hun aanwezigheid in Nijmegen. Ondanks het gedwongen ontslag uit het KNIL, de kille ontvangst en de moeilijke omstandigheden waarin zij destijds werden ontvangen, hebben velen van hen hier hun leven opgebouwd.

Het behoud van hun laatste rustplaats raakt daarom niet alleen aan persoonlijke herinneringen van families, maar ook aan de gedeelde Nijmeegse geschiedenis. Het biedt toekomstige generaties de mogelijkheid om verbonden te blijven met dit verleden.

In de afgelopen periodes is hierover vanuit de Molukse gemeenschap met verschillende fracties en met het stadsbestuur gesproken. De uitkomsten van deze gesprekken met ondermeer de fracties GroenLinks, Stadspartij, D'66, PvdA, Partij voor de Dieren, SP, VVD en CDA hebben geleid tot de toezegging om ons verzoek met betrekking tot de grafrechten te ondersteunen.

In het licht van de huidige coalitieonderhandelingen willen wij dit verzoek daarom nogmaals onder uw aandacht brengen. In dat licht vragen wij u om bij de huidige coalitieonderhandelingen aandacht te geven aan de volgende punten:

Bijzondere status: Ken aan de graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun partners in Nijmegen een beschermde historische status toe.

Vrijstelling van grafrechten: Verleen voor deze graven een vrijstelling van grafrechten en onderhoudskosten voor een periode van minimaal veertig jaar, met een evaluatiemoment of stilzwijgende verlenging na afloop van deze periode.

Erkenning en herdenking: Erken de betekenis van deze geschiedenis en de offers die daarmee verbonden zijn, zodat een waardige en blijvende vorm van herdenking mogelijk blijft.

Monument of plaque: Omdat een aantal graven van ouders en grootouders inmiddels is geruimd, achten nabestaanden het van groot belang dat de namen en levens van deze generatie blijvend worden vastgelegd, bijvoorbeeld in de vorm van een monument of plaque.

Cruciaal hierbij is dat de Molukse gemeenschap in Nijmegen bij de verdere uitwerking en uitvoering van deze stappen intensief wordt betrokken. Alleen door nauwe samenwerking kan worden gewaarborgd dat de uitvoering recht doet aan de culturele waarden en de specifieke behoeften van de nabestaanden.

Initiatiefgroep KNIL Nijmegen

Budgettaire impact voor de gemeente Nijmegen

Het betreft naar schatting circa 44 graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun echtgenotes die in Nijmegen zijn begraven, waarvan 4 graven inmiddels zijn geruimd.

De graven bevinden zich op vier begraafplaatsen: Rustoord, Vredenhof, Jonkerbos en Hatert. Op dit moment zijn er nog vijf echtgenotes uit deze generatie in leven.

De initiatiefgroep heeft zo zorgvuldig mogelijk een overzicht van deze graven samengesteld. Het is mogelijk dat nog enkele namen ontbreken.

Wij verzoeken de gemeente hierin een proactieve en onderzoekende houding aan te nemen, zodat in samenwerking met de gemeenschap de lijst van graven volledig en accuraat kan worden gemaakt.

Op basis van de huidige Nijmeegse tarieven is een indicatieve berekening gemaakt van de kosten voor een periode van veertig jaar.

Kostenindicatie (grafrechten/leges): Voor circa 40 graven bedraagt de totale waarde van de kwijtgescholden grafrechten over een periode van veertig jaar naar schatting tussen €170.000 en €[redacted].

Wij hopen dat dit verzoek een plaats kan krijgen in het nieuwe coalitieakkoord en daarmee een blijvende vorm van erkenning krijgt binnen het Nijmeegse beleid. Voor de Molukse gemeenschap betekent dit niet alleen erkenning van een gedeeld verleden, maar ook een blijvend teken van respect voor de generatie die de basis heeft gelegd voor haar aanwezigheid in deze stad.

Met deze erkenning wordt de verbondenheid tussen de Molukse gemeenschap en Nijmegen zichtbaar gemaakt, van betekenis voor zowel de huidige als toekomstige generaties.

Hoogachtend,

Initiatiefgroep KNIL-Nijmegen

Den Haag, 9 april 2026

Betreft: Kinderrechten als basis van goed bestuur

Geachte fractievoorzitters,

Graag vragen we uw aandacht voor het volgende:

Kinderrechten als basis van goed bestuur

Uw gemeente staat aan het begin van een nieuwe bestuursperiode. Kinderrechten verdienen een plek vanaf het begin van de nieuwe coalitie. Niet als sluitpost, maar als uitgangspunt van goed bestuur. UNICEF zet zich wereldwijd in voor de implementatie van kinderrechten, ook in Nederland en juist ook lokaal. De keuzes die u de komende weken maakt, bepalen immers de omstandigheden waarin kinderen in uw gemeente opgroeien. Zij hebben niet kunnen stemmen, maar hebben er wel recht op dat in hun belang wordt gehandeld. Kinderen die worden gehoord, gezinnen die worden ondersteund, wijken waar kinderen veilig en kansrijk opgroeien: het is mogelijk.

Uit een recente peiling van UNICEF Nederland blijkt dat 69% van de kinderen en jongeren aangeeft dat de gemeente nog nooit naar hun mening heeft gevraagd, terwijl 72% aangeeft dat juist graag te willen doen. Die bereidheid is er dus. Kinderen die opgroeien in een omgeving waar hun rechten worden gewaarborgd, zijn gezonder, doen beter mee op school en zijn weerbaarder.

Wat wij vragen: kinderrechten in het coalitieakkoord

Kinderrechten waarmaken vraagt om lef, maar ook om afspraken met bestuurlijke verankering, zodat kinderrechten op de agenda blijven ook als budgetten krimpen of collegeprioriteiten verschuiven. Het coalitieakkoord is daarvoor het aangewezen instrument. Dat betekent concreet dat in het coalitieakkoord aandacht is voor:

- 1. De belangen van kinderen:** die tellen mee en worden expliciet meegenomen bij elk besluit dat hen raakt.
- 2. Een visie op de jeugd:** de gemeente stelt een integrale jeugdvisie op als gemeenschappelijk kader voor uw beleid. Zo'n visie zegt iets fundamenteels over hoe uw gemeente naar kinderen kijkt: hoe wilt u dat zij opgroeien, en welke rol speelt de gemeente daarin? Het verbindt

domeinen als onderwijs, zorg, welzijn en ruimtelijke ordening en openbare orde en veiligheid en zorgt ervoor dat beleid in dezelfde richting werkt. Het vergroot het bewustzijn bij bestuurders en professionals over wat kinderen nodig hebben, en maakt domeinoverstijgende samenwerking mogelijk.

3. **De stem van kinderen:** de gemeente zorgt voor structurele vormen waarin kinderen en jongeren op een betekenisvolle manier meepraten over beleid dat hen raakt en laat hen al meepraten vanaf de coalitie-onderhandelingen.

Tekstsuggestie voor het coalitieakkoord

Bovengenoemde aspecten kunnen – in minimale vorm – als volgt opgenomen worden in het coalitieakkoord:

Onze gemeente staat voor alle kinderen. Wij willen een kindvriendelijke gemeente zijn waar elk kind veilig, gezond en kansrijk kan opgroeien. Wij wegen de belangen van kinderen expliciet mee bij beslissingen die hen raken, stellen een integrale jeugdvisie op als kader voor ons beleid en zorgen ervoor dat kinderen en jongeren structureel en op een betekenisvolle manier kunnen meepraten over onze gemeente.

UNICEF Nederland staat klaar om met u mee te denken over de uitwerking. Voor een gesprek of toelichting op maat kunt u altijd contact met ons opnemen. Meer handvatten en inspirerende voorbeelden voor kindvriendelijk beleid vindt u voorts op de [website](#) van het Child Friendly Cities programma van UNICEF Nederland.

We wensen u veel wijsheid toe en kijken met belangstelling uit naar de coalitieakkoorden.

Hartelijke groet,

[Redacted Signature]

Directeur UNICEF Nederland

Alle 11 goed!

Geachte coalitiepartijen van Nijmegen,

Op de eerste plaats van harte gefeliciteerd met de verkiezingsuitslag!

In het licht van de coalitie-onderhandelingen, willen wij als Zelfregiecentrum beknopt 11 onderwerpen onder jullie aandacht brengen. Wij zijn beschikbaar voor overleg:

@zrcn.nl

1 Versterk ZRCN als coördinatiepunt ervaringsdeskundigheid in de belangenbehartiging van mensen met een beperking of kwetsbaarheid.

- Zelfregiecentrum is er voor mensen met een beperking of kwetsbaarheid in brede zin (iedereen die meer grip op het leven wenst).
- We zijn actief op terreinen als Wmo, wonen, toegankelijkheid en vervoer.
- We hebben een pool van ervaringsdeskundigen op het gebied van toegankelijkheid (40), gastlessen (25), trainers en coaches (8).
- Dit vraagt extra uren begeleiding, scholing en coördinatie.
- Zie ook punt 9.

2 Rechtsbescherming binnen de Wmo: werk met beschikkingen.

- Rechtsbescherming is geen verzoeknummer, het is een wettelijke plicht die het speelveld gelijkmaakt voor alle inwoners.
- Het is aan het college om een beschikking af te geven na een aanvraag, daar zou een inwoner niet (nogmaals) om moeten vragen.
- Een beschikking is geen bureaucratische last, het is de basis van een rechtmatig besluit
- De gemeente moet het doenvermogen van burgers ondersteunen in plaats van drempels opwerpen. Het risico is nu dat alleen mondige burgers zichzelf redden, de stille groep niet.

3 Meer aandacht voor begrijpelijke informatie bij de gemeente

Eén miljoen mensen in Nederland hebben een licht verstandelijke beperking. Hoe zorgen we ervoor dat de overheid duidelijke taal gebruikt richting haar inwoners?

- Iedereen moet kunnen meepraten en meebeslissen.
- Zorg dat alle informatie van de gemeente begrijpelijk is (A2 of B1).
- Maak meer gebruik van foto's, plaatjes en dingen om te luisteren.

4 Meer middelen voor belangenbehartiging en persoonlijke groei van mensen met een licht verstandelijke beperking

- Organiseren spreekuur voor verzamelen signalen op het gebied van de Wmo (voor en door)
- Trainingen voor vrijwilligers met een licht verstandelijke beperking, zoals 'Opkomen voor jezelf', 'Die ken ik' en 'Nee leren zeggen'.
- Voorlichting en training over LVB aan buurtteams

5 Kom nu eens over de brug met rolstoel(plus) woningen

In 2023 bracht bureau Companen vraag en aanbod van rolstoeltoegankelijke woningen in beeld. Precies drie jaar later is er op dit vlak nauwelijks vooruitgang geboekt, terwijl de vraag nog steeds even nijpend is. Hier is meer tempo gewenst.

6 Reserveer extra geld voor doelgroepenvervoer AVAN

- Mobiliteit is een ontzettend belangrijke voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de samenleving.
- De kosten van het doelgroepenvervoer stijgen door diverse oorzaken (zoals aanbesteding, emissieloos rijden)
- Reserveer extra geld om de verwachte kostenstijging het hoofd te bieden.

Speerpunten toegankelijkheid

Wij onderscheiden drie soorten toegankelijkheid: fysieke, sociale en digitale. Een vierde soort is begrijpelijkheid van informatie. We vinden deze alle vier van belang.

7 Gebruik het Handboek Nijmegen Toegankelijk bij elk dossier

Niet alleen bij projecten in de openbare ruimte, maar bij alles wat de gemeente doet en besluit, inclusief woningbouw met corporaties zoals Talis en Portaal:

- Startnotities en programma's van eisen
- Omgevingsplannen en bestemmingsplannen
- Prestatieafspraken met Talis en Portaal
- Subsidie- en vergunningverlening
- Herinrichting straten, onderhoud en gebiedsontwikkeling
- Binnenstad, parken, bushaltes en nieuwe woningbouwlocaties

8 Investeer in de implementatie van het handboek

Het geactualiseerde handboek toegankelijkheid ligt nu klaar. Nu moet het ook leven binnen de gemeentelijke organisatie. Dat vraagt actieve inzet en budget:

- Interne campagne: bewustwording bij ambtenaren en projectleiders
- Training voor ontwerpers en beleidsmedewerkers
- Vast aanspreekpunt toegankelijkheid binnen de gemeente
- Net als voor openbare toiletten: geld reserveren voor toegankelijkheid
- Budget voor implementatie, handhaving en vergoeding ervaringsdeskundigen
- Vaste bijdrage voor coördinatie ZRCN en politieke verantwoording over toegankelijkheidsuitgaven

9 Verstevig de rol van ervaringsdeskundigen in beleid en uitvoering

Naast participatieavonden zijn ervaringsdeskundigen ook structureel betrokken bij:

- Meedenken in de ontwerp- en beleidsfase
- Toetsen van plannen vóór besluitvorming
- Evaluatie na oplevering of inwerkingtreding
- Gemotiveerde afwijkingen van normen in het handboek
- Vaste adviserende rol voor het ZRCN bij de coalitie
- Ervaringsdeskundige als beleidsadviseur binnen de gemeente
- Adviesraad toegankelijkheid: gevraagd én ongevraagd advies
- Wethouder Inclusie & Toegankelijkheid bewaakt dit portefeuillebreed

10 Zorg voor een toegankelijk Nijmegen van huis tot bestemming

De stad is pas toegankelijk als mensen zelfstandig hun dagelijks leven kunnen leiden via aaneengesloten routes naar alle bestemmingen:

- Van huis naar bushalte, winkel en zorg
- Toegankelijke routes naar de binnenstad
- Denk in ketens: één drempel doorbreekt de hele route
- Toegankelijke openbare toiletten onderweg
- Scholen, buurthuizen en sportlocaties
- Levensloopbestendige woningen (Talis, Portaal)
- Toegankelijke gebiedsontwikkeling: vergrijzing vraagt nu al om actie

11 Waarborg veiligheid voor mensen met een beperking bij calamiteiten

Bij brand, overstromingen, stroomuitval of andere rampen zijn mensen met een beperking extra kwetsbaar. Nijmegen moet hen actief meenemen in het veiligheidsbeleid:

- Evacuatieplannen die rekening houden met beperkte mobiliteit
- Toegankelijke nooduitgangen en vluchtroutes
- Informatie bij calamiteiten ook in toegankelijke formaten
- Rampenscenario's structureel getoetst met ervaringsdeskundigen
- Opname in het gemeentelijk veiligheids- en rampenplan
- Samenwerking met Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Budget voor toegankelijke noodcommunicatie en jaarlijkse oefening met aandacht voor kwetsbare groepen

Nijmegen, 22 mei 2026

Geachte leden van de formerende partijen,

Met belangstelling volgen wij de vorming van het nieuwe gemeentebestuur. Wij waarderen het zeer dat u het initiatief hebt genomen voor het een gesprek met de HAN University of Applied Science (de HAN), het ROC Nijmegen (het ROC) en de Radboud Universiteit in deze belangrijke fase waarin de koers voor de komende bestuursperiode wordt bepaald.

Graag brengen wij, de HAN en het ROC Nijmegen gezamenlijk, enkele wensen en ideeën onder uw aandacht. Wij hopen hiermee een constructieve bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van de prachtige gemeente waarin de HAN en het ROC is gevestigd.

1. Onderwijs/doorlopende leerlijnen in relatie tot krapte op de arbeidsmarkt

Onderwijs is van essentieel belang voor de toekomst van onze regio. Opleiden doen we samen. Het draagt direct bij aan het verkleinen van het tekort op de arbeidsmarkt, doordat goed opgeleide mensen beter aansluiten bij de vraag van werkgevers, zoals uiteengezet in het rapport Draghi en in de vertaling ervan in het Rapport Wennink. Door te investeren in passend en toekomstgericht onderwijs ontstaat er een betere doorstroom naar sectoren waar veel behoefte is aan personeel. Een soepele doorlopende leerlijn vereist een sterke samenwerking tussen het mbo, hbo en wo. Denk hierbij aan het regionale Stagepact dat we met de kennisinstellingen uitvoeren om het aantal stageplekken en de kwaliteit van de begeleiding te verhogen. Want zonder goede stage geen opleiding.

Onderwijs bevordert gelijke kansen voor iedereen. Door toegankelijk en kwalitatief onderwijs te bieden, krijgen alle inwoners – ongeacht achtergrond – de mogelijkheid om hun talenten te ontwikkelen en actief deel te nemen aan de maatschappij en arbeidsmarkt. We werken dan ook aan het tegengaan van stagediscriminatie. In dit kader hebben wij ook het convenant van IN (Inclusief Nijmegen) ondertekend. Graag blijven we inzetten op onze samenwerking met de gemeente ten aanzien van talentontwikkeling (Ieder Talent Telt) en een inclusieve gemeente.

We geven graag in verbinding met de gemeente verder vorm aan ons onderwijs en onderzoek ten aanzien van de (maatschappelijke en sociale) vraagstukken die in de gemeente spelen. Dit kan bijvoorbeeld door samen te werken aan Talentplannen (zie onder 4), maar ook door het starten van nieuwe projecten in wijken, en het formuleren van multidisciplinaire onderzoeksvragen.

Onder schoolverlaters stijgt de jeugdwerkloosheid. We zien kansen om deze jongeren na uitstroom uit het onderwijs samen te begeleiden naar werk. Ook zien we mogelijkheden om zij-instromers en onbenut arbeidsmarktpotentieel op te leiden voor kansberoepen. Wij investeren in doorontwikkeling van Leven lang ontwikkelen in onze regio en verkennen graag hoe we samen in het Regionaal werkcentrum met werkgevers kansen kunnen creëren.

We verstevigen graag de goede relatie die we al hebben in het scholen van anderstaligen, inburgeraars en laaggeletterden naar duurzaam werk. Bijvoorbeeld door scholing in basisvaardigheden van kwetsbare werknemers of door inburgering te integreren met Taal op de werkvloer. We hebben iedereen nodig en iedereen verdient de kans om bij te dragen.

2. Lifeport Campusontwikkeling

Wij gaan graag met de toekomstige wethouder onderwijs en de wethouder gebiedsontwikkeling om tafel om samen met de Radboud Universiteit en het RUMC te bespreken hoe eerder genomen besluiten worden geïmplementeerd en wat er verder nodig is om o.a. meer studentenwoningen te bouwen, het campusgebied te vergroenen en veiliger te maken en het campus gebied (vanaf Heijendaal tot aan de Radboud Campus naar het zuiden van de stad) verder te ontwikkelen.

Voor ons is het van belang dat de campus een veilige omgeving is waar fietsen en wandelen voorrang heeft en het gebied zo autoluw mogelijk wordt gemaakt. Ook verdere ontwikkeling van woningbouw is van belang; het tekort aan (student)woningen wordt steeds groter en op het campusterrein rondom Heijendaal is hier (wellicht) ruimte voor. We zouden graag zien dat omwille van de positionering van het campusgebied de gemeente Nijmegen de stap neemt het campusgebied *Lifeport Campus Nijmegen* te noemen.

3. Ontwikkeling Noviotech Campus en Fronrunner

Om samenwerking tussen de kennisinstellingen met partners in het bedrijfsleven te versterken en te faciliteren is het van belang dat de gemeente Nijmegen het voor organisaties aantrekkelijk maakt om de samenwerking met deze kennisinstellingen te stimuleren. Om samen te werken aan maatschappelijke opgaven "Challenge based learning" en oplossingen te zoeken voor "wicked problems" is het van belang om ruimte te hebben om te kunnen blijven innoveren.

De Novio Campus wordt prominent genoemd en erkend als topcampus in het Rapport Wennink en het regeerakkoord. We zien graag dat deze topospositie wordt uitgebouwd. Daarvoor zijn zowel ondersteuning als investeringen door de gemeente van groot belang. We zouden graag zien dat omwille van de positionering van de Noviotech Campus de gemeente Nijmegen de stap neemt om te spreken van *Lifeport Noviotech Campus*.

4. Versterken Semicon Sector

Voor de kennisinstellingen én voor de bedrijven is het van belang om samen verder te werken aan het versterken van de semicon sector. Hier wordt al hard aan gewerkt door het nieuwe team van het Lifeport Semicon programma. Wij willen hier graag, samen met de andere kennisinstellingen, aan blijven dragen en jonge mensen opleiden, en huidige werknemers bijscholen en omscholen zodat ze in deze sector kunnen blijven werken. Dit doen we in het kader van het Talentplan Semicon dat hier een onderdeel van vormt. Dit Talentplan Semicon is een voorbeeld geweest om voor energie ook te komen tot een talentplan. Hierin zien we graag de betrokkenheid van de gemeente. Dit alles sluit aan bij de regionale Human Capital Agenda.

5. Versterken Health Sector

Wij hebben veel theoretische en praktische kennis te bieden met betrekking tot het toepassen van innovaties in de wijken. Er zijn vele kansen hoe de gemeente en het beroepsonderwijs kunnen samenwerken, faciliteren en opbouwen evidence based portfolio.

De HAN en het ROC is in samenwerking met collega's van de Radboud Universiteit en de The Economic Board bezig om "*Lifeport Vitaal*" (werktitel) te ontwikkelen. Dit nieuwe programma richt zich op een vitale en gezonde samenleving waar de inwoners van de regio Nijmegen en Arnhem goed kunnen wonen, werken én ontspannen. Praktische uitwerking richt zich bijvoorbeeld op het verder ontwikkelen van sportkaarten, samenwerking tussen sportbedrijven, verenigingen en wijk- en buurtcoaches, inzetten en versterken van bestaande netwerken etc. We zien dan ook kansen in het versterken en stroomlijnen van bestaande netwerken zoals Nijmegen Groen Gezond en in Beweging.

6. Ondersteuning van studenten/Studentenwelzijn

Onze studenten zijn de professionals van de toekomst. Net als hbo- en wo-studenten, gunnen we ook mbo-studenten een volwaardige studententijd. Wanneer studenten een fijne tijd hebben in hun studiestad is de kans groter dat ze na hun studie blijven 'hangen'. Dit is van grote meerwaarde van de arbeidsproductiviteit van de stad. Graag blijven we inzetten op onze samenwerking met de gemeente voor een goede start tijdens de introductie.

We zien dat het mentaal welbevinden bij studenten erg laag is en dat 1 op de 5 studenten moeite heeft om rond te komen. We weten dat mentale problemen en geldzorgen belemmerend werken voor de studievoortgang, of een jongere zelfs kan weerhouden van aanmelding bij een studie. We verkennen daarom graag samen wat we gemeenschappelijk kunnen doen.

7. Duurzaamheid

De HAN wil samen met de gemeente Nijmegen werken aan een klimaatneutrale en circulaire bedrijfsvoering, met aandacht voor onder meer duurzame mobiliteit, circulair inkopen, klimaatadaptatie, energiebesparing en het terugdringen van CO₂-uitstoot in de keten. Binnen de gebiedsvisie Heijendaal wordt via 'Duurzaam Bereikbaar Heijendaal' al succesvol samengewerkt aan duurzame mobiliteit. De HAN ziet kansen om ook gezamenlijk te werken aan circulaire bedrijfsvoering en een energie-arme campus en leefomgeving, passend bij de ontwikkeling van Heijendaal als duurzaam kennisdistrict.

8. Culturele hoofdstad

De gemeente Nijmegen is in de race om culturele hoofdstad van Europa te worden. Het zou prachtig zijn om Nijmegen een jaar lang in de schijnwerpers te krijgen als internationaal podium voor cultuur, creativiteit en maatschappelijke vernieuwing. We zien kansen om samen te werken en studenten te betrekken om bij te dragen om Europese culturen tot hun recht te laten komen en ertoe bij te dragen dat de burgers van de Europese Unie elkaar beter leren kennen.

Wij lichten het bovenstaande graag toe tijdens ons gesprek aanstaande dinsdag en we zien uit naar een vruchtbare en fijne samenwerking in de komende periode.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter
HAN University Applied Sciences

Voorzitter
ROC Nijmegen

Reactie Stichting Historische Haven Nijmegen (SHHN)

op brief “Beantwoording moties juli 2025 – Haven en Kadeverordening”

Geachte leden van de raad,

Met zorg hebben wij kennisgenomen van de beantwoording van het college op de moties rondom de Lindenerghaven. De conclusie dat er “geen mogelijkheden” zijn om de huidige situatie te bestendigen, en dat de gemeente daarom vasthoudt aan de ingezette koers, raakt ons direct – als bewoners, als gebruikers en als beheerders van historisch varend erfgoed.

Wij begrijpen dat de gemeente zich geconfronteerd ziet met juridische kaders, waaronder de verplichting tot een verdeelsystematiek en het standpunt van Rijkswaterstaat. Tegelijk constateren wij dat de huidige conclusie te absoluut is en gebaseerd op een te beperkte verkenning van de mogelijkheden.

Uit de stukken blijkt dat Rijkswaterstaat nieuwe permanente ligplaatsen voor woonschepen niet toestaat en een uitsterfbeleid hanteert. De gemeente vertaalt dit naar de conclusie dat planologische borging of behoud van de huidige situatie niet mogelijk is. Wat echter ontbreekt, is een inhoudelijke verkenning van de vraag of – en hoe – de bestaande situatie anders kan worden gekwalificeerd en onderbouwd binnen de kaders van de Omgevingswet.

De Lindenerghaven is namelijk geen optelsom van individuele ligplaatsen, maar een samenhangend geheel van historisch, cultureel waardevol, varend erfgoed. Dit onderscheid is wezenlijk. Rijkswaterstaat benoemt in haar eigen kader “cultureel erfgoed” expliciet als een wenselijke gebruiksfunctie binnen het watersysteem. Daarmee ontstaat ruimte om niet primair te redeneren vanuit “nieuwe woonschepen”, maar vanuit het behoud van een bestaand cultuurhistorisch ensemble.

Juist deze benadering – het erkennen en juridisch verankeren van de haven en haar omgeving en haar vaste liggers als cultuurhistorisch waardevol geheel – is door de gemeente niet onderzocht.

Wij willen daarom nadrukkelijk voorstellen om, vóórdat onomkeerbare stappen worden gezet, gezamenlijk dit spoor alsnog serieus te onderzoeken.

Concreet stellen wij voor:

- de Lindenberghaven en haar vaste liggers te beschouwen en te onderbouwen als cultuurhistorisch ensemble;
- te verkennen hoe deze status juridisch kan worden verankerd in het omgevingsplan;
- en in overleg met Rijkswaterstaat te onderzoeken of en hoe deze kwalificatie kan leiden tot maatwerk binnen de bestaande kaders.

Wij willen benadrukken dat onze inzet primair gericht is op samenwerking en het vinden van een werkbare oplossing. Een juridisch traject sluiten wij niet uit, maar zien wij als laatste stap – niet als vertrekpunt.

Wij vragen u daarom om het college op te dragen dit alternatief spoor alsnog te verkennen, en de besluitvorming hierover niet te beperken tot de nu voorliggende koers.

Met vriendelijke groet,

Namens Stichting Historische Haven Nijmegen

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Gemeente Nijmegen (GL)
t.a.v. de gemeenteraad
Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

**DG Volkshuisvesting en
Bouwen**
directie Woningbouwbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Contactpersoon

[Redacted]

Datum 3 april 2026
Betreft belang van de woningzoekende bij coalitieakkoord

T [Redacted]
[Redacted]@minbzk.nl

Onze referentie
2026-0000149517

Aan de leden van de gemeenteraad,

De gemeenteraadsverkiezingen zijn achter de rug. Dit betekent dat er komende weken in uw gemeente afspraken worden gemaakt in een coalitieakkoord. Wonen was bij deze raadsverkiezingen één van de belangrijkste thema's. Begrijpelijk, want de woningnood doet zich inmiddels voor in alle gemeenten. Het raakt jongeren die geen start kunnen maken, gezinnen die te klein wonen, ouderen die niet kunnen doorstromen, mensen met een laag inkomen en mensen met een middeninkomen. De recente situatie in het Midden-Oosten en de stijging van de gasprijs maken daarnaast de noodzaak helder om in alle gemeenten versneld onze woningen en andere gebouwen te isoleren en te verduurzamen.

De aanpak van het woningtekort is topprioriteit van het kabinet. Mijn opdracht daarin is duidelijk: meer en sneller bouwen, betaalbaar wonen en minder belemmeringen voor de woningbouw. We hebben als overheid een gezamenlijke opgave om in samenwerking met de marktpartijen en corporaties de woningzoekende een thuis te bieden. In de coalitieakkoorden maakt u keuzes die daarin bepalend kunnen zijn. Keuzes die niet altijd makkelijk zijn en kunnen leiden tot stevige discussies in uw gemeente. Deze brief is bedoeld om aandacht te vragen voor belangrijke keuzes in uw gemeente die het verschil kunnen maken voor al die woningzoekenden én hoe we daarbij samen kunnen optrekken.

Meer woningen

Om 100.000 woningen per jaar te realiseren is continuïteit, duidelijkheid en voorspelbaarheid nodig en voldoende bouwlocaties. Met het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting geven we duidelijkheid over hoeveel, waar en voor wie we bouwen, met meer tempo. Ik zet mij er voor in dat deze wet zo snel mogelijk in werking treedt. Gemeenten zijn als eerste verantwoordelijk voor het zorg dragen voor voldoende bouwlocaties zoals nieuwe wijken in de stad of dorpskern of buitenstedelijke locaties voor "een straatje of wijkje erbij".

Zoals u weet is voor sommige groepen woningzoekenden specifieke aandacht nodig zodat we ook voor hen voldoende bouwen, passend bij hun woonbehoefte. Bijvoorbeeld zorggeschikte woningen voor ouderen, of woningen voor starters. U kunt daarover afspraken maken in uw akkoord en ook hierin willen we samen met gemeenten optrekken. Opschaling van alternatieve huisvesting op tijdelijk beschikbare locaties en meer inzetten op onzelfstandige woningen voor spoedzoekers helpt om de wachtlijsten voor al die woningzoekenden te verkorten.

Datum
3 april 2026

Onze referentie
2026-0000149517

Ik wil graag nog voor de zomer met gemeenten en corporaties daarover afspraken maken in een convenant.

We kunnen het woningtekort niet alleen oplossen met nieuwbouw, maar ook door het beter benutten van de bestaande voorraad. Veel gemeenten zijn hier zelf ook al mee aan de slag. Ik werk aan een landelijk kader voor splitsen en woningdelen. Vooruitlopend hierop kunt u nu al lokale regels aanpassen om er voor te zorgen dat woningsplitsing, woningdelen, hospitaverhuur, optoppen en transformatie makkelijker en sneller kan, bijvoorbeeld door gemeentelijke vergunningplichten te schrappen. U kunt daarbij gebruik maken van kennis uit deze vele succesvolle lokale initiatieven.¹ Met het ontwerpbesluit versterking regie volkshuisvesting worden mantelzorg- en familiewoningen op het eigen achtererf vergunningvrij.² Dit biedt snelle en betaalbare extra woonruimte voor mensen die voor elkaar willen zorgen en voor jongvolwassen kinderen zonder eigen woonruimte.

Versnellen van de woningbouw

We moeten niet alleen meer, maar vooral ook sneller bouwen. Dat kan op verschillende manieren. Eén van die manieren is innovatie. Bijvoorbeeld door industrieel bouwen kunnen we sneller en schoner bouwen, met lagere kosten, én met kwaliteit³. Om industriële bouw ook lokaal mogelijk te maken is het vaak nodig het lokale ruimtelijke beleid, het welstandsbeleid en de wijze van aanbesteding daarop af te stemmen. Hierover kunt u afspraken maken in uw akkoord en het Rijk kan ondersteunen met het Innovatie en Opschalingsprogramma Woningbouw(IOP). Veel gemeenten zijn hier al op aangesloten.

Versnelling van de woningbouw vraagt ook versterking van de lokale uitvoeringskracht door kennis te delen, deze beter te benutten en goede praktijken te verankeren. Daarom ondersteun ik de oprichting van een expertisecentrum woningbouw in samenwerking met VNG, IPO en Platform31. Dit centrum zal in de zomer van dit jaar van start gaan. Provincies stellen capaciteit beschikbaar voor gemeenten en ook marktpartijen en corporaties kunnen en willen capaciteit inzetten ter voorbereiding van de vergunningverlening of planvorming. Ik nodig u uit om volop gebruik te maken van deze mogelijkheden.

Het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting zorgt voor aanzienlijke versnelling wanneer beroep is ingediend tegen woningprojecten. Er geldt daarvoor één gang naar de rechter, versnelde behandeling en uitspraak binnen zes maanden. Maar voorkomen van een gang naar de rechter heeft natuurlijk de voorkeur. Op lokaal niveau kunt u woningzoekenden en inwoners een stem geven bij de totstandkoming van woningbouwprojecten en veel gemeenten werken daar ook volop aan. Deze aanpak kan draagvlak onder omwonenden vergroten en

¹ Zie daarvoor de handreiking van Platform31

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/documenten/2025/02/20/handreiking-platform31-woningdelen-en-woningsplitsen-mogelijk-en-gemakkelijker-maken> en <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/beter-benutten-van-bestaande-bebouwing>

² Het bouwen en gebruiken is onder voorwaarden vergunningvrij.

<https://open.overheid.nl/documenten/0c79f3c0-446e-4794-98f4-68a80a5f1e37/file>

³ [Programma Innovatie en Opschaling Woningbouw | Home | Volkshuisvesting Nederland](#)

Datum
3 april 2026

Onze referentie
2026-0000149517

daarmee versnelling opleveren.⁴ In het voorjaar kom ik met een handreiking met praktijkvoorbeelden om woningzoekenden beter te betrekken bij woningbouwprojecten.

Meer betaalbare woningen en een duurzame woonvoorraad.

Veel mensen met een laag en middeninkomen zitten in de knel bij het vinden van een betaalbare woning. Met het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting sturen we op de bouw van twee derde betaalbare woningen, waarvan 30% sociale huurwoningen in iedere regio. Dat lukt alleen als iedere gemeente daaraan volop bijdraagt. Het is belangrijk dat u met de provincie en de gemeenten waarmee u regionaal samenwerkt, vóór 1 januari 2027 afspraken maakt over het aandeel te realiseren betaalbare woningen in uw gemeente.

De ervaring leert dat woningbouw vertraging oploopt door een stapeling van lokale eisen. Daarom zijn landelijke en uniforme bouwtechnische eisen uitputtend geregeld in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Met de implementatie van de EPBD moderniseer ik het BBL en stel ik uniforme prestatie-eisen vast voor energie (Zero-Energy Buildings) en CO₂-uitstoot over de hele levenscyclus (WLC-GWP). Aanvullende lokale bouwtechnische eisen zijn op grond van de Gemeentewet en Omgevingswet niet toegestaan, ook niet via het burgerlijk recht zoals in een koopcontract of via gronduitgifte. Deze eisen belemmeren niet alleen de bouwversnelling, maar werken ook contraproductief voor onze gezamenlijke maatschappelijke opgaven, zoals verduurzaming en betaalbare woningbouw. Ook lokale doelen van meer dan twee derde betaalbare woningen of vaste percentages per project of per wijk kunnen zorgen voor stagnatie. Gemeenten hebben een belangrijke rol in het realiseren van voldoende en betaalbare woningen. Door uniformiteit te bevorderen, dragen we gezamenlijk bij aan de industriële opgave: meer woningen, sneller en duurzamer bouwen.

Het kabinet werkt aan een nationaal isolatie-offensief. Ik roep u op echt prioriteit te geven aan een lokale isolatie aanpak en de inwoners van uw gemeente maximaal te helpen. Zo hebben we minder last van geopolitieke crises, met tegelijkertijd een beter betaalbare energierekening, een fijner huis om in te wonen en een leefbaarder klimaat. Hiervoor zijn middelen beschikbaar gesteld voor gemeenten en voor het versneld aanpakken van corporatiewoningen met de slechtste energie-labels. Het Warmtefonds biedt al veel mogelijkheden voor huiseigenaren en VVE's. En gemeenten kunnen bijvoorbeeld collectief aanvragen indienen voor de ISDE-subsidieregeling. Op middellange termijn benadruk ik de noodzaak van ambitieuze warmteprogramma's bij gemeenten. Zo wordt in elke gemeente duidelijk hoe we stap voor stap onze afhankelijkheid van aardgas afbouwen. Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie biedt u hierbij ondersteuning.

Gezamenlijk het woningtekort aanpakken

Dit jaar actualiseren we samen de bestaande afspraken in de regionale woondeals. Daarbij horen ook afspraken over de woningbouwopgave tot en met 2036 en wederkerige afspraken over wat we landelijk, regionaal en lokaal kunnen doen om

⁴ Een mooi voorbeeld daarvan is "bouwen door de buurt" in Almere, waar bewoners bouwplekken aandragen in hun eigen buurt [Bouwen door de Buurt | Almere](#)

Datum

Onze referentie
2026-0000149517

knelpunten weg te nemen. Met de Ministeriële Taskforce Versnellen Woningbouw gaat dit kabinet in gezamenlijkheid de handen ineenslaan gericht op meer bouwen, betaalbaar wonen en minder belemmeringen. Onderdeel daarvan is om gezamenlijk met voorstellen te komen om te voorkomen dat woningbouw door netcongestie tot stilstand komt. Met de Ministeriële Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof gaan we het probleem van stikstof aanpakken. Daarnaast werkt het kabinet op basis van de uitwerking van de aanbeveling uit STOER aan vereenvoudigingswetgeving. De inwerkingtreding van de eerste tranche is voorzien op 1 januari 2027.

Onze gezamenlijke opgave vraagt ook om financiële ondersteuning door het Rijk. Bovenop de al beschikbare middelen investeert dit kabinet aanvullend [REDACTED] euro voor woningbouw voor de periode tot en met 2035. De belangrijkste financiële regelingen hiervoor zijn de Woningbouwimpuls en de Realisatiestimulans. Ik borg daarnaast ook de middelen om woningbouw in de gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) te versnellen in samenhang met een verbetering van de openbare ruimte en voorzieningen en het beter benutten van de bestaande voorraad.

Tot slot

De woningbouw vraagt veel inzet van alle partijen. Samenwerken vanuit vertrouwen en nabijheid in uw regio is daarin essentieel. Veel mensen vanuit mijn ministerie sluiten al aan bij regionale en lokale overleggen om gemeenten te ondersteunen in deze opgave en zoeken gezamenlijk naar oplossingen om woningbouw te versnellen. U kunt hen altijd benaderen voor vragen of ondersteuning.

Ik wens u veel succes en wijsheid de komende periode in het maken van een coalitieakkoord en kijk uit naar voortzetting van de samenwerking met de nieuw te vormen colleges.

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

12 Mei 2026

Beste vertegenwoordigers van de Coalitie partijen,

Dank voor de uitnodiging. Hierdoor hopen wij dat er vanaf nu wel **echte participatie** kan plaatsvinden. GroenLinks en D'66 hebben ervoor gekozen om tijdens onze participatie avonden niet aanwezig te zijn, wat ons wantrouwend maakt t.a.v de huidige coalitie. Daarom zetten we nu een aantal zaken op een rij (een kleine greep uit wat volgens ons anders moet).

Hierbij een aantal punten waar wij ons ernstige zorgen over maken:

1. Wij, bewoners, zijn niet gehoord, niet gezien.

Wij voelen ons niet serieus genomen.

2. Het stukje Benedenstad tussen de Road-Barrier bij de Eiermarktgarage en de Grotestraat is in het verleden zonder overleg bij het centrum getrokken. Wij bewoners willen dat dit teruggedraaid wordt, wij wonen in een woonwijk en dat willen we zo houden!

3. Ook is zonder enige communicatie met bewoners jaren geleden een veel omvattend omgevingsplan aangenomen, waarvan de vergaande gevolgen voor de bewoners niet gecommuniceerd zijn, zoals:

- Een voor bewoners **onacceptabel parkeerbeleid**. De gevolgen van dit parkeerbeleid uiteten zich in :
Slechte bereikbaarheid voor bewoners.
Maar ook ons bezoek, mantelzorg of dienstverlening kunnen moeilijk bij onze woningen komen.
Bewoners die nog steeds ver van hun woning in andere wijken moeten parkeren.
Het opgesloten gevoel door de vele belemmeringen van paaltjes, afsluitingen, Road-Barrier, zero emissie, afsluiting van de Waalkade.
Het parkeerbeleid zorgt voor een domino effect.
Veel faciliteiten vallen weg! **Wij bewoners willen dat dit parkeerbeleid wordt teruggedraaid.**
- Wij willen eerst inspraak over de nieuwe indeling van Plein '44 en de dienstregeling van de bussen en de frequentie van de ritten. **De mobiliteit van bewoners komt in gevaar!**
- **De sfeer in de Nijmeegse binnenstad gaat stuk.**
Het winkelbestand verandert. Kleine ondernemers zijn genooddaakt om te stoppen met hun winkel, in plaats daarvan ontstaan allerlei onnodige witwas winkels en to-go supermarktjes.
Marktkooplui wordt het leven zuur gemaakt en de markt dreigt daarmee te verdwijnen.

Op 4 Maart hebben raadsleden in Benedenstad beloofd dat zij op zullen komen voor bewonersbelangen! Zie dit als een kattenbelletje! Wij doen nu een dringend beroep op jullie, ons te steunen!
Bewonerscomité Benedenstad Nijmegen!

NETWERK ARMOEDE VERZACHTING NIJMEGEN

Armoede is meer dan gebrek aan geld

Op 9 april hebt u een eerste oproep van ons ontvangen via de Griffie.

Gelukkig hebben we positieve reacties gekregen op deze oproep. We willen deze nu ook concreter maken. En we hopen dat deze oproep meegenomen zal worden in de besprekingen over het nieuwe collegeakkoord. En niet alleen daar, we hopen ook op positieve ondersteuning van alle andere partijen in de Gemeenteraad van Nijmegen.

In Nijmegen zijn veel organisaties werkzaam op het terrein van armoede, grotere en kleinere. Voor burgers in armoede is het lastig om de goede weg te vinden naar ondersteuning; ook zijn er veel burgers die onvoldoende gebruik maken van bestaande voorzieningen.

Een aantal grotere organisaties heeft het afgelopen half jaar al regelmatig nadere samenwerking gezocht: **het Netwerk Armoede Verzachting Nijmegen**. Het gaat om het Huis van Compassie, Quiet Nijmegen, Vincentius Vereniging Nijmegen, de Kledingbank en de Voedselbank. Wij zijn geen formele organisatie, maar een netwerk van organisaties in de stad die elkaar vaak op straat en in de wijk tegenkomen, samenwerken en op ons hebben genomen om met enige regelmaat af te stemmen. Door af te stemmen denken we als organisaties beter bereikbaar te worden voor burgers: we verwijzen makkelijker naar elkaar door, halen overlap eruit en worden beter zichtbaar voor de mensen die ons nodig hebben. Hiermee willen we ook het niet-gebruik van voorzieningen terugdringen.

Een andere belangrijke incentive om ons te verenigen in een netwerk is dat we graag, vanuit de input die we krijgen van onze deelnemers, meepraten over beleid en over regelingen. Ook in het verleden hebben we hier aan meegewerkt.

We verwachten dat u als gemeentelijk bestuur, deze samenwerking ondersteunt. We willen daarover ook graag met u in gesprek gaan.

Concreet willen we gezamenlijk materiaal maken om burgers voor te lichten, maar ook samen bv een werving van vrijwilligers opzetten.

Aangezien we vooral als vrijwilligers werkzaam zijn binnen organisaties die weinig middelen hebben en we hiermee kosten moeten maken, vragen we u om in het collegeakkoord voor de komende jaren een bedrag op te nemen voor deze gezamenlijke activiteiten: € [REDACTED].

Bijgaand treft u ons gezamenlijk uitgangspunt aan (ons mission statement).

Namens Vincentius Vereniging Nijmegen, Huis van Compassie, Kledingbank Nijmegen, Quiet Nijmegen en Voedselbank Nijmegen Overbetuwe,

Met vriendelijke groet

[REDACTED]

Secretaris Voedselbank Nijmegen Overbetuwe

Tel: [REDACTED]

NETWERK ARMOEDE VERZACHTING NIJMEGEN

MISSION STATEMENT

Wij zijn:

Wij zijn Nijmeegse maatschappelijke vrijwilligersorganisaties die zich dagelijks inzetten om de gevolgen van armoede en bestaansonzekerheid te verzachten.

De Voedselbank Nijmegen Overbetuwe, Vincentius Vereniging Nijmegen, Quiet Nijmegen, de Kledingbank, en het Huis van Compassie.

Wij hebben:

- ervaringskennis – wij kennen schaamte en wantrouwen van binnenuit en beschikken over een breed scala aan ervaringsdeskundigheid
- bewegingsvrijheid – weinig strikte gemeentelijke kaders of marktlogica die ons werk beperken
- onvoorwaardelijkheid – geen tegenprestatie
- jarenlange vrijwillige inzet - van honderden actief betrokken Nijmegenaren

Onze missie:

Gemeentelijke bezuinigingen en beperkte middelen, toenemende complexiteit én het groeiende besef dat armoede meer is dan een laag inkomen, maken dat onze aanpak

steeds onmisbaarder wordt. Wij vullen immers vaak de gaten die ontstaan waar professionals meerdere ballen hoog te houden hebben en zien de mensen die voor het systeem onzichtbaar zijn.

Onze eigenheid en kracht (en onze financieel beperkte middelen) maken ons echter ook vaak relatief onzichtbaar: tot nu toe klonk onze stem maar beperkt mee in ambtelijke stuurgroepen en coalitieakkoorden.

Wij bundelen de komende vier jaar om die reden – als onafhankelijke, maatschappelijke organisaties – onze krachten tot één helder en krachtig geluid.

Wat gaan we doen?

- We informeren (elkaar) laagdrempelig en zonder bureaucratische drempels of afhankelijkheden
 - We signaleren overlap en witte vlekken: wij wijzen de weg én tonen waar deze ontbreekt
 - We professionaliseren ervaringskennis en vrijwilligerswerk
 - We verduurzamen onze expertise: enkel gratis inzet vormt geen duurzame basis voor structurele armoede verzachting
 - We bieden het politiek en ambtelijk apparaat één helder geluid, zodat armoedebeloid de komende vier jaar nog beter aansluit bij de behoeftes van inwoners in een financieel kwetsbare positie.
-

Amersfoort, maart 2026

Geachte formateurs en gesprekspartners,

U staat in uw formatie en bij de vorming van het coalitieakkoord voor uw gemeente voor een grote opgave. De ruimtelijke uitdagingen in heel Nederland zijn omvangrijk en vragen om doordachte keuzes. Gemeenten vervullen daarbij een sleutelrol in het realiseren van alles wat onze samenleving nodig heeft: van voedsel- en energievoorziening tot woningen, werkplekken en leefomgevingen waar mensen zich thuis voelen.

In deze brief benoemen wij een aantal aspecten die van cruciaal belang zijn voor het behoud én de verdere ontwikkeling van een mooi, leefbaar en duurzaam Nederland. We hopen dat deze inzichten u helpen om in uw coalitiebesprekingen tot concrete afspraken te komen.

Nederland is bezig met een ingrijpende ruimtelijke transformatie, en het Rijk neemt weer wat regie in haar (Ontwerp-)Nota Ruimte. Voor de daarin voorgestelde aanpak van maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, landbouw, defensie, natuur, energie en klimaat zal volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de komende jaren circa 10% van het land van functie veranderen. Dit vraagt om zorgvuldige ruimtelijke keuzes op lokaal en regionaal niveau. Behoud en versterking van een goede omgevingskwaliteit is daarbij de rode draad. Alleen zo blijft Nederland ook na deze grote verbouwing een land waar het prettig wonen, werken en leven is.

Tegelijkertijd staat de bouwconomie onder druk. Grondprijzen stijgen sterk, grondstoffen worden duurder door de internationale situatie en capaciteit is schaars. Dat zet maatschappelijke doelen onder spanning. Nationale deregulering alleen biedt hiervoor geen structurele oplossing. Zonder aandacht voor de onderliggende problemen - zoals beschikbaarheid van grond, materialen en capaciteit - leidt deregulering slechts tot een lagere kwaliteit van de leefomgeving.

De wooncrisis laat zien hoe complex het systeem is. Financiële, ruimtelijke en sociale factoren beïnvloeden elkaar. Wie dat systeem beter wil begrijpen, kan de film [De machinerie van de volkshuisvesting](#) bekijken van [redacted] en [redacted]. Herijking van het systeem, door hernieuwde aandacht voor het woonrecht, zal voor echte vooruitgang zorgen.

Juist in deze context is het belangrijk om te benadrukken: kwaliteit is een voorwaarde voor versnelling. Wanneer gemeenten, ontwerpers, opdrachtgevers en bouwers vanaf het begin samen kwaliteitsambities formuleren en borgen, ontstaan betere plannen die sneller gerealiseerd kunnen worden.

Dit vraagt wél om een andere manier van werken: integraal en met heldere kaders aan de voorkant. Zo voorkom je aanpassingen achteraf, langdurige discussies en kostbare vertragingen. Kwaliteitszorg versnelt dan juist het proces. En juist daar zit de crux van uw werk in de komende vier jaren.

Vier aandachtspunten voor gemeenten bij het borgen van omgevingskwaliteit

Om ook onder de huidige omstandigheden te blijven werken aan goede omgevingskwaliteit, zien wij vier ontwikkelingen die nadrukkelijk om aandacht vragen:

1. De bouwconomie vraagt aandacht

Grondprijzen, grondstofprijzen en capaciteit vragen in de bouwopgaven specifieke aandacht van uw college.

Schaarste aan grondstoffen, stijgende materiaalprijzen en beperkte capaciteit maken versnelling lastig. Dit vraagt bijvoorbeeld om inzet op industrialisering van de bouw én om slimmere samenwerkingen. Denk bijvoorbeeld aan publiek-private partnerschappen, modulaire bouwmethoden die passen bij de plek, en vroegtijdige afstemming tussen gemeenten en marktpartijen. Ook regionale biobased initiatieven verdienen uw aandacht.

Ook uw te voeren grondbeleid is hierin cruciaal. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld sturen via strategische grondaankopen, het inzetten van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten, het tegengaan van speculatie en leegstand en het stimuleren van maatschappelijk eigendom en coöperaties.

2. Randvoorwaarden vragen aandacht

Mobiliteit, netcapaciteit, water en stikstof zijn bepalend voor wat wél en niet kan. Veel daarvan ligt buiten directe gemeentelijke invloed, maar gemeenten kunnen wel:

- vroegtijdig afstemmen met netbeheerders, waterschappen en provincies;
- mogelijke knelpunten al in de planfase meenemen;
- ambities koppelen aan realistische randvoorwaarden.

Zo voorkom je vertraging later in het proces.

3. De lokale en regionale bouwcultuur vraagt aandacht

Goede projecten ontstaan vanuit een sterke regionale bouwcultuur. Alle relevante partijen moeten vanaf het begin betrokken worden volgens de “Schijf van Vijf van de bouwcultuur”: opdrachtgevers/corporaties, ontwikkelaars, ontwerpers, bouwers en overheid. Met de maatschappelijke opgave en de toekomstige gebruiker in het hart van de schijf van vijf – en van iedere deelnemende partij.

Door deze samenwerking vroeg te organiseren, kan kwaliteit beter worden verankerd en besluitvorming worden versneld. Het resultaat: Toekomstbestendige projecten die passen bij de plek én bij de mensen die er gaan wonen, werken en leven.

4. De doorontwikkeling van de Omgevingswet vraagt aandacht

De Omgevingswet vraagt gemeenten om anders te werken, waarbij kwaliteitsbeleid en -advisering vanaf het begin integraal onderdeel zijn van de planvorming. Dat vraagt iets van de inrichting van de ambtelijke capaciteit en werkprocessen (zie punt 3) en van de inrichting van het gemeentelijk beleid en instrumenten. Inmiddels zijn er al veel instrumenten en bouwstenen beschikbaar om die kwaliteit ook daadwerkelijk te borgen.

Gebruik deze **bouwstenen** actief bij visie- en beleidsvorming. Ze bieden concrete handvatten voor het structureren van projecten: van ambitie en samenwerking tot proces, instrumentarium en toetsing. Zo wordt kwaliteit geen sluitstuk, maar een vertrekpunt.

Daarbij is lokaal maatwerk essentieel. Goed afgestemde regels en kaders zorgen voor duidelijkheid, versterken het democratisch draagvlak en doen recht aan de eigenheid van een plek.

Tegelijkertijd is er behoefte aan vereenvoudiging van regelgeving en instrumenten. Wij pleiten daarom voor:

- een compact en overzichtelijk “beleidshuis” waarin lokaal beleid logisch samenkomt;
- duidelijke maatschappelijke prioriteiten per gebied, zodat keuzes voor woningbouw, energie, voorzieningen en infrastructuur aansluiten bij lokale behoeften en opgaven;
- heldere en ambitieuze kwaliteitskaders, met een balans tussen:
 - concrete, oplossingsgerichte (gesloten) regels voor snelheid en voorspelbaarheid
 - ambitiegericht (open) kaders voor ruimte, creativiteit en maatwerk.

Door deze samenhangende aanpak kunnen gemeenten de Omgevingswet benutten zoals bedoeld: als instrument om kwaliteit en versnelling te combineren.

Adviescommissies en andere kwaliteitsadviseurs zoals supervisors, kwaliteitsteams en bouwmeesters zijn onmisbaar om dit samen met en voor uw gemeente vorm te geven. Mits goed gepositioneerd, kunnen zij juist bijdragen aan versnelling van maatschappelijke opgaven. Daarvoor is het belangrijk dat zij vroeg betrokken worden bij initiatieven en goed zijn ingesloten op de ambtelijke organisatie. Niet als sluitstuk, maar als partner aan de voorkant.

Kwaliteit is geen extra laag, maar een voorwaarde voor goede voortgang en voor leefomgevingen die gezond en sociaal sterk zijn. Dat vraagt om aanpassing van zowel

het beleidshuis als de werkprocessen. Door kwaliteitsadvisering eerder in het proces te organiseren, krijgt zij een actievere rol in het omgevingsbeleid. Zo kan kwaliteit daadwerkelijk gaan functioneren als versneller van maatschappelijke ontwikkeling.

De Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en de bij ons aangesloten regionale kennis- en adviesinstellingen kunnen bij de (her)inrichting hiervan een ondersteunende en versterkende rol vervullen. Meer informatie kunt u vinden via de website van de [Federatie Ruimtelijke Kwaliteit](#) of van de regionale organisaties [Dorp, Stad en Land](#), [Gelders Genootschap](#), [Het Oversticht](#), [hûs en hiem](#), [Libau](#), [MOOI Noord-Holland](#) en [MooiSticht](#). In de bijlage treft u ook een algemeen artikel met Q&A over kwaliteitsbeleid aan, dat u [hier](#) ook online kunt lezen. Voor vragen of toelichting kun u ons bereiken op .

Beste heer/mevrouw,

Ik heb vorige week deelgenomen aan de gesprekstafel over het thema Energietransitie. Daar is de uitnodiging gedaan om de geleverde input ook nog via de mail te delen. Hieronder de input die ik vorige week ter tafel heb gebracht.

Perspectief op de energietransitie

- De energietransitie is een zeer complex proces, een transitie met veel verschillende elementen (besparen, decentrale / duurzame opwek, warmte, netcongestie, etc.). Dit betekent dat er veel stakeholders zijn met ieder hun eigen belangen;
- De energietransitie is daarnaast een proces van de lange adem, vele stappen en stapjes zijn nodig om tot het gewenste eindplaatje te komen;
- Er bestaat geen one-size-fits-all oplossing, er is veel maatwerk nodig, maar we moeten met elkaar wel blijven zoeken naar gemene delers en mogelijke versnelling door bepaalde onderdelen collectief aan te pakken;
- De energietransitie raakt iedereen in de stad.

Gewenste speerpunten voor de komende beleidsperiode

- Richt het beleid op **iedereen in de stad**, differentieer in het aanbod en de ondersteuning naar verschillende doelgroepen. Voor inwoners is het van groot belang om de ondersteuning af te stemmen op de individuele behoefte van de inwoner;
- **Organiseer en centraliseer kennis, expertise en uitvoeringskracht voor de lange termijn**, zorg voor de continuïteit en herkenbaarheid van de inwonersondersteuning voor de komende 15-20 jaar. Het zou goed zijn om het borgen van de inwonersondersteuning (organisatorisch, financieel) als expliciet besluit in het coalitieakkoord op te nemen, waardoor je niet meer van punt naar punt werkt maar een continu lijn neerzet die de energietransitie kan faciliteren;
- Stimuleer samenwerking en maak gebruik van de koppelkansen die er zijn in de stad. Maak de energietransitie **integraal onderdeel van alle thema's en beleidsdomeinen** (overstijgend en integraal werken).

Wij hopen hiermee de juiste input te hebben gegeven om tot een goed coalitieakkoord te komen en daarmee mooie stappen vooruit kunnen maken in een transitie die zo noodzakelijk is voor ons allemaal.

Daarnaast willen we jullie uitnodigen om een keer te ervaren hoe onze bewonersondersteuning er van dichtbij uitziet. Mocht er interesse zijn om een keer mee te lopen met onze inwonersondersteuning, dan zijn jullie van harte welkom.

Met energieke groet namens het volledige team van Plan-P,

PLAN*p*

T:

E: [@plan-p.eco](mailto:plan-p.eco)

Afzender

Stichting Nachtburgemeester

info@stichtingnachtburgemeester.nl

██████████@gmail.com

Ontvanger

Griffie van de Gemeente Nijmegen

T.a.v. de fractievoorzitters van deelnemende partijen aan de coalitieonderhandelingen

██████████@nijmegen.nl

Betreft: Nachtcultuur

Geachte coalitiepartijen,

Middels deze brief onderschrijven wij, namens Stichting Nachtburgemeester, graag nogmaals het belang van de nacht en een bruisende nachtcultuur in Nijmegen, zoals reeds vastgesteld in de Nachtvisie van Nijmegen.

Vanuit zowel bezoekers- als makers- en organisatieperspectief vinden wij het belangrijk dat nachtcultuur toegankelijk en veilig is voor alle Nijmegenaren, ongeacht besteedbaar inkomen, opleidingsniveau, gender of afkomst. Ruimte voor experiment en financiële impulsen zijn hierbij essentieel.

Het nieuwe Nachtburgemeester team (██████████, ██████████ en ██████████), verbindt verschillende gemeenschappen, maar houdt ook oog voor de gemeenschappen die zich nog buiten het blikveld bevinden. Door gericht onderzoek te doen naar de behoeften en knelpunten in de nachtcultuur, willen wij een brug slaan tussen bezoeker en organisator. Thema's die ons daarbij aan het hart gaan zijn: de kleine portemonnee, eenzaamheid onder jongeren en ouderen, een toegankelijke markt voor makers en organisatoren, talentontwikkeling en veiligheid.

De subsidieregeling van NachtPulse heeft al tot mooie resultaten geleid, dus wij pleiten zeker voor continuering en uitbreiding van deze regeling in de komende jaren. Nijmegen als cultuurstad en muzikale stad mag wat ons betreft nog meer op de kaart komen. Wij onderschrijven dan ook de ambitie om mee te doen in de race naar Culturele Hoofdstad 2033 en zullen in samenspraak met de kwartiermakers ons steentje bijdragen.

Wij vragen de komende coalitie ons actief te betrekken bij de uitvoeringsagenda en evaluatie van de Nachtvisie. Wij worden ook graag op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rondom het broedplaatsenbeleid en de mogelijke aanstelling van een nachtambtenaar.

Wij wensen jullie veel succes bij de coalitieonderhandelingen!

Namens de Stichting Nachtburgemeester,

████████████████████
████████████████████
████████████████████

Den Haag, 10 maart 2026

Beste CFCI-coördinatoren,

Wat leuk dat jullie een tafelkleed vol kinderrechten hebben aangevraagd om tijdens de coalitieonderhandelingen de rechten van kinderen centraal te stellen. Met dit tafelkleed willen we kinderrechten zichtbaar én bespreekbaar maken op het moment dat belangrijke keuzes worden gemaakt voor de komende bestuursperiode.

Om het tafelkleed optimaal te benutten én tegelijkertijd aandacht te genereren voor kinderrechten in de gemeente, delen we hieronder een aantal suggesties.

Gebruik tijdens de onderhandelingen

- Leg het tafelkleed zichtbaar op de onderhandelingstafel als gesprekstarter.
- Gebruik de kinderrechten als kapstok bij het bespreken van thema's zoals wonen, onderwijs, veiligheid, gezondheid en vrije tijd.
- Nodig onderhandelaars expliciet uit om bij elk onderwerp stil te staan bij de vraag: *Wat betekent dit voor kinderen?*

Zet het moment in de spotlight (social media)

Overweeg een foto of korte video te delen van het tafelkleed tijdens de onderhandelingen.

Voorbeeldtekst social media:

In [gemeente] leggen we kinderrechten letterlijk op tafel samen met het UNICEF-programma Child Friendly Cities. Tijdens de coalitieonderhandelingen staan de rechten van kinderen centraal, zodat elk kind veilig, gezond en kansrijk kan opgroeien.

#kinderrechten #gemeenteraadsverkiezingen #kansrijkopgroeien #UNICEF #CFCI

Aandacht in de lokale media

Een kort bericht in de lokale krant of op de website kan helpen om inwoners te laten zien dat kinderrechten prioriteit krijgen.

Insteek van het artikel/nieuwsbericht:

In aanloop naar de nieuwe coalitieperiode legt [gemeente] kinderrechten letterlijk op tafel samen met het UNICEF-programma Child Friendly Cities. Met een speciaal tafelkleed, waarop

alle kinderrechten zichtbaar zijn, worden onderhandelaars gestimuleerd om bij beleidskeuzes stil te staan bij de impact op kinderen en jongeren.

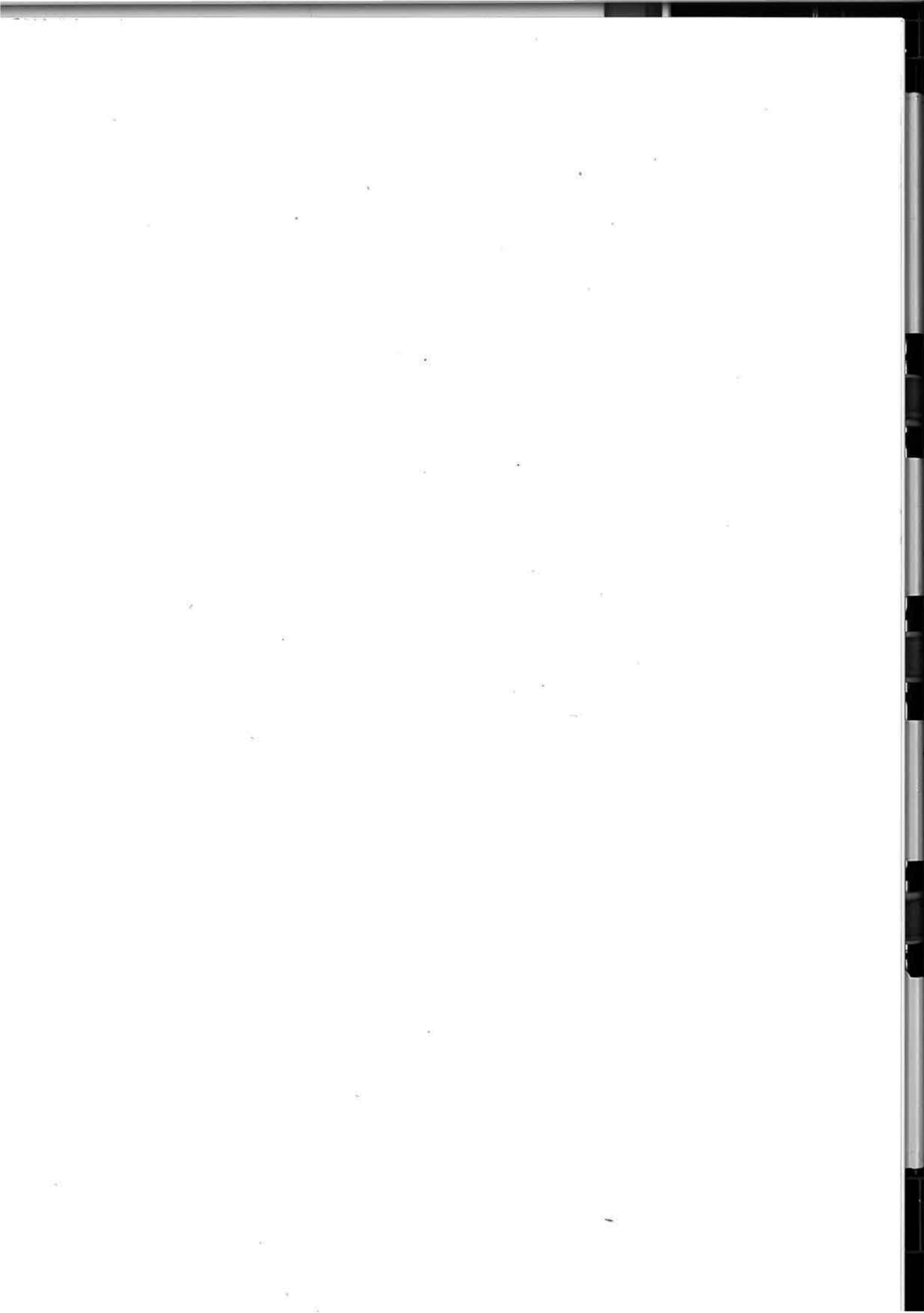
Samen zichtbaarheid creëren

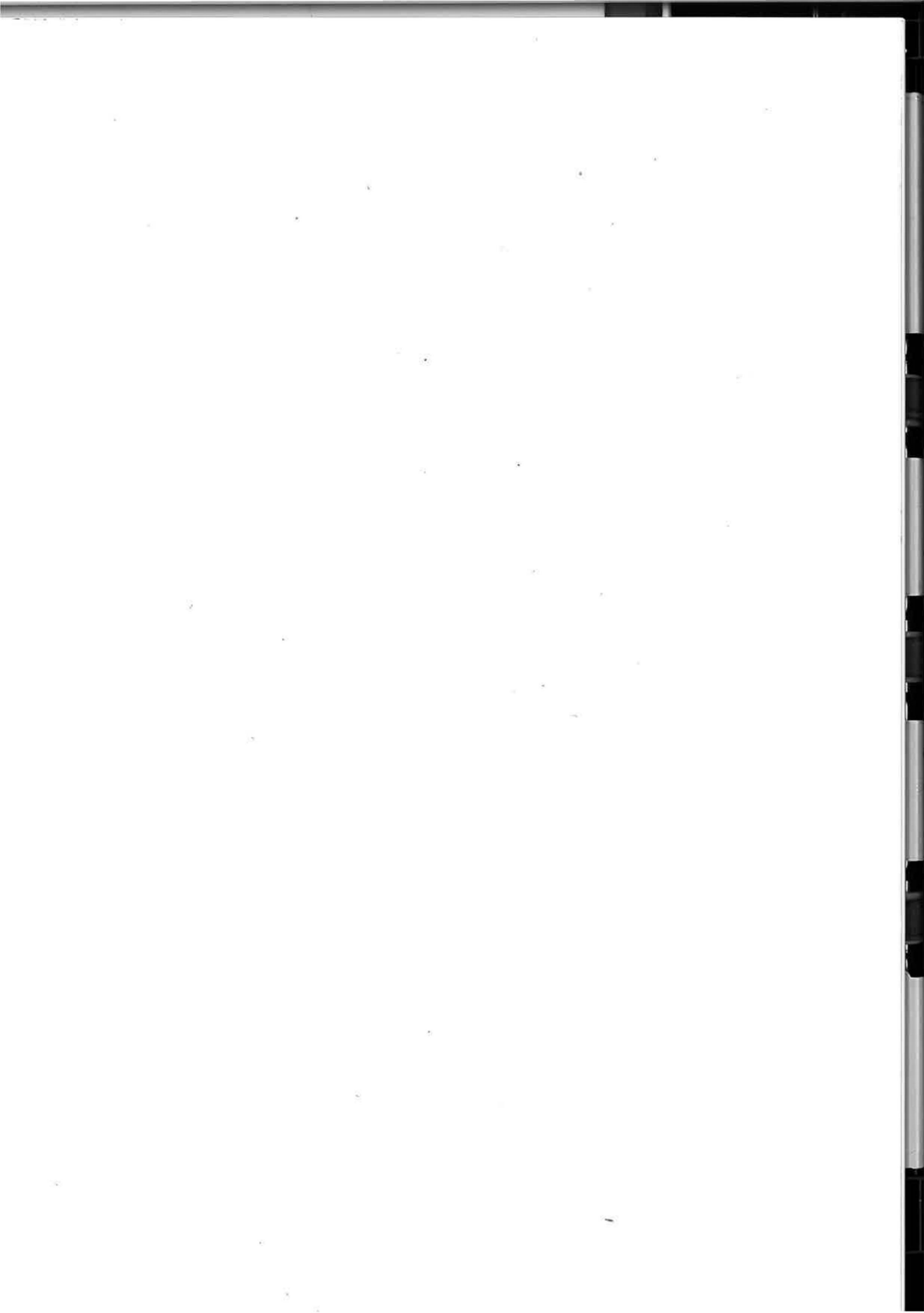
We vinden het leuk om berichten over het tafelkleed te delen via onze eigen kanalen. Tag ons daarom gerust of stuur een foto wanneer jullie het tafelkleed gebruiken.

Wij hopen dat het tafelkleed bijdraagt aan inspirerende gesprekken en concrete afspraken die het verschil maken voor kinderen in jullie gemeente. Mocht er behoefte zijn aan verdere ondersteuning of uitwisseling, dan denken we graag mee.

Met vriendelijke groet,

Team CFCI

Bezoekadres De Blomboogerd 1, 4003 BX Tiel
Postadres Postbus 599, 4000 AN Tiel
T (0344) 64 90 90
E info@wsrl.nl I www.waterschaprivierenland.nl
Bank IBAN [REDACTED]
BIC NWABNL2G

Aan de (in)formateur van het nieuwe
gemeentebestuur van de gemeente
Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

Datum:
14 april 2026

Uw kenmerk:

Ons kenmerk:
325649

Behandeld door:

Onderwerp:

e-mail: [REDACTED] [@wsrl.nl](mailto:[REDACTED]@wsrl.nl)

Water als kans voor de nieuwe coalitie

Geachte (in)formateur,

Het nieuwe gemeentebestuur zal de komende jaren belangrijke keuzes maken over leefomgeving, woningbouw, energie, mobiliteit en gezondheid. Keuzes die direct invloed hebben op de kwaliteit van leven van huidige én toekomstige inwoners. In die afwegingen verdient ook water nadrukkelijk aandacht.

Graag willen wij u enkele bouwstenen aanreiken waarmee de formerende partijen het thema water een plek kunnen geven in het coalitieakkoord. In bijgevoegde notitie vindt u vier thema's die daarbij kunnen helpen. Wij stellen het op prijs als u onze voorstellen onder de aandacht brengt bij de coalitiepartijen.

Weersextremen, droogte, vervuiling en de noodzaak tot dijkversterking vragen om doordachte keuzes. Water raakt aan veiligheid, gezondheid, natuur en ruimtelijke kwaliteit. En vraagt om samenwerking tussen overheden, inwoners en bedrijven. Ook in de komende bestuursperiode zijn er veel dijkverbeteringswerken gepland. Een uitgelezen kans voor de gemeente om meekoppelkansen te realiseren.

Voor elke gemeente in ons werkgebied staat een accountmanager klaar om u te ondersteunen bij een gebiedsgerichte duiding van onze gezamenlijke opgaven. Voor uw gemeente zijn in het bijzonder relevant:

- Voorzetten goede samenwerking bij klimaatopgaves en groenblauwe dooradering in bestaande stad en nieuwbouwonontwikkelingen
- Voorzetten samenwerking bij meekoppelopgaven woningbouw en hoogwaterveiligheid

Heeft u behoefte aan een toelichting of een verdiepend gesprek over de wateropgaven in uw gemeente? We komen graag als bestuur bij u langs –dat kan ook op korte termijn – om kennis te maken en om een nadere toelichting te geven op de raakvlakken met het waterschap. Neem gerust contact met ons op via [redacted]@wsrl.nl om een afspraak te maken.

We kijken uit naar een prettige en succesvolle samenwerking!

Met vriendelijke groet,
het college van dijkgraaf en heemraden
van Waterschap Rivierenland,
de secretaris-directeur,

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Paraaf:

Bijlagen: Handreiking "Water als kans: vier thema's voor een fijne leefomgeving"
Afschrift: archief (zonder bijlage)

BUURTGROEI NIJMEGEN

Stichting Buurtgroei

28-04-206 NIJMEGEN

**BUURT
GROEI**

Geachte griffie,

In Nijmegen barst het van de goede ideeën voor de buurten en wijken. Ideeën die ontstaan aan de keukentafel, op de hoek van de straat of in het buurthuis. Alleen weten veel bewoners niet altijd waar ze terecht kunnen om er iets van te maken. Daar komt Stichting Buurtgroei in beeld.

Buurtgroei helpt bewoners om hun idee voor de buurt om te zetten in actie. Laagdrempelig, dichtbij, zonder ingewikkelde procedures en met radicaal vertrouwen als uitgangspunt. Onze werkwijze is gebaseerd op het principe van doe-democratie: bewoners beslissen via een onafhankelijke bewonerscommissie zelf welke initiatieven steun krijgen. Dat doen zij met een eigen beoordelingskader dat vorm krijgt rondom de vaste waarden 'duurzaamheid', 'verbinding', 'haalbaarheid' en 'spreiding over Nijmegen'. Op deze manier versterken we de sociale samenhang, eigenaarschap en betrokkenheid in wijken.

In de afgelopen twee jaar zijn via Buurtgroei meer dan 90 buurtideeën verzameld waarvan er 30 gesteund konden worden terwijl de belangstelling aanzienlijk groter was. Via onze activiteiten zijn ruim 600 Nijmegenaren direct betrokken geweest als initiatiefnemer, deelnemer of ondersteuner.

Wij zien dat onze aanpak bijdraagt aan brede welvaart in de stad. Meer ontmoeting en samenwerking in wijken, meer gelijke toegang tot participatie en ondersteuning, meer eigenaarschap van bewoners over hun eigen leefomgeving en een kleinere afstand tussen bewoners en instituties.

Voor de komende bestuursperiode zien wij kansen om deze werkwijze samen met de gemeente duurzaam verder uit te bouwen. Daarbij sluiten wij aan bij het voornemen van de gemeente om op stadsdeelniveau te gaan programmeren en te begroten en de samenwerking met de stad verder vorm te geven. Een dergelijke ontwikkeling vraagt om een sterke aansluiting op de leefwereld van bewoners en om toegankelijke vormen van lokaal zeggenschap.

In dit kader vervult Buurtgroei een belangrijke rol als instapfonds voor bewonersparticipatie. Een eerste beweging waarin bewoners ervaring opdoen met initiatief, samenwerking en participatieve besluitvorming. Deze positieve eerste ervaring helpt om ongelijkheid in participatie te verkleinen en om brede betrokkenheid van bewoners mogelijk te maken bij verdere stappen in gebiedsgericht werken.

Wij vragen de onderhandelende partijen om onderstaande ontwikkellijnen mee te nemen in het coalitieakkoord voor de komende bestuursperiode:

1. Structurele versterking van lokale initiatiefkracht

Laagdrempelige ondersteuning en kleine bijdragen voor bewonersinitiatieven vormen een toegankelijke eerste stap in participatie en versterken aantoonbaar betrokkenheid, sociale samenhang en leefbaarheid in wijken. Structurele verankering hiervan helpt om meer bewoners te bereiken en vergroot de aansluiting tussen gemeentelijke ambities en de leefwereld van bewoners.

2. Ontwikkeling van een Nijmeegs Huis van Actief Burgerschap

Stichting Buurtgroei is mede-initiatiefnemer van het Huis van Actief Burgerschap in Nijmegen, samen met Impact024. Dit huis brengt vertegenwoordigers van de leefwereld samen en organiseert ontmoeting en dialoog met de systeemwereld van overheid en instellingen. Zo ontstaat

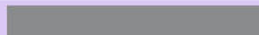
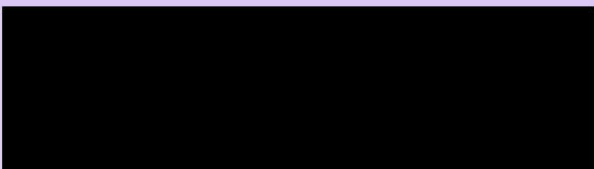
een duurzame infrastructuur voor bewonersinvloed,
samenwerking en democratische vernieuwing in Nijmegen.

Daarnaast zien wij dat de aanpak van Buurtgroei ook buiten Nijmegen navolging krijgt. In de gemeente Mook & Middelaar is recent een succesvolle pilot afgerond en gaan we langdurig samenwerken. Meerdere gemeenten in het Rijk van Nijmegen voeren gesprekken over de toepassing van onze werkwijze. Nijmegen kan hiermee een voortrekkersrol vervullen in het versterken van bewonersgedragen initiatiefkracht in de regio.

Wij gaan hierover graag met de formateur en betrokken fracties in gesprek om te verkennen hoe Buurtgroei en het Huis van Actief Burgerschap structureel kunnen worden ondersteund en verankerd als onderdeel van de samenwerking tussen gemeente en stad.

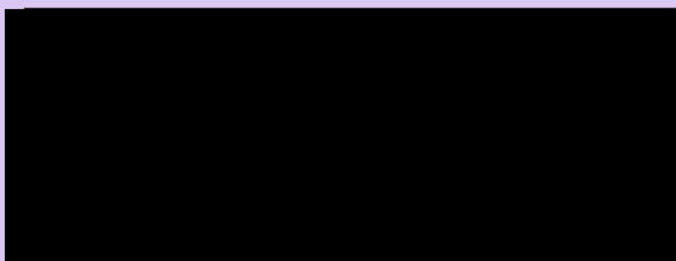
Hartelijke groet,

namens Stichting Buurtgroei,

Lokale coördinator Buurtgroei

[Website](#) | [LinkedIn](#) | Tel:

Formatiebrief: jongeren en de lokale democratie

Geachte formateur,

Wij vragen uw aandacht voor een onderwerp dat belangrijk is voor een toekomstbestendige lokale democratie: de actieve betrokkenheid van jongeren.

Stichting Tienskip adviseert u om in het coalitieakkoord expliciet ruimte te maken voor het versterken en benutten van de democratische vaardigheden van jongeren. Vanuit onze ervaring in diverse gemeenten laten wij zien dat dit niet alleen nodig is, maar ook direct uitvoerbaar. Wij doen hiervoor twee aanbevelingen.

1. Versterk de democratische vaardigheden die jongeren in staat stelt om in de praktijk mee te doen
2. Stimuleer dat alle jongeren deze vaardigheden actief inzetten, vooral op beleidsthema's die hen raken

1. Versterk de democratische vaardigheden die jongeren in staat stelt om in de praktijk mee te doen.

In het onderwijs is er veel aandacht voor de verkiezingen en het uitleggen van (politieke) instituten. Echter, democratie is veel meer dan dat. Het is iets dat je moet ervaren en moet leren om te doen. In de praktijk merken wij dat jongeren de vaardigheden missen om echt mee te doen in de (lokale) democratie. Door jongeren na te laten denken over hoe zij zelf een probleem kunnen oplossen, bouwen wij aan de alledaagse democratie. Dit betekent: zelf initiatief nemen en samen keuzes maken. Daarom bevelen wij van harte aan om de democratische vaardigheden van jongeren in uw gemeente te versterken. Op die manier stelt u jongeren in staat om actief mee te doen in uw gemeente, ook buiten de verkiezingen om. Uit onze ervaring in de organisatie van evenementen met duizenden deelnemende jongeren zien we dat jongeren juist enthousiast worden van deze praktische democratische ervaring.

2. Stimuleer dat alle jongeren deze vaardigheden actief inzetten, vooral op beleidsthema's die hen raken

Juist op lokale schaal kunnen jongeren deze democratische vaardigheden actief benutten. Uit onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers blijkt dat jongeren maar weinig worden meegenomen in het vormen van plannen.¹ Daarnaast blijkt uit onderzoek van UNICEF dat 62% van de jongeren het idee hebben dat hun mening niet telt bij de gemeente.² Dat kan anders. Daarom bevelen wij aan om als gemeente te stimuleren dat jongeren de democratische vaardigheden kunnen inzetten. Wat ons betreft is dit tweeledig. Bied jongeren ten eerste ruim baan om zelf met een maatschappelijk initiatief te komen en ondersteun hen hierin. Betrek ten tweede de grote diversiteit aan jongeren, vooral bij het maken van beleidsstukken over thema's die hen raken. De afgelopen tien jaar heeft Tienskip met meer dan 15.000 jongeren het gesprek gevoerd. De thema's die het vaakst terugkwamen in deze gesprekken zijn: betaalbaar wonen, intimidatie & veiligheid, openbaar vervoer & bereikbaarheid en activiteiten in de leefomgeving.

¹ Vereniging van Rekenkamers, ['Veel gedaan, genoeg te doen'](#), april 2025.

² UNICEF Nederland, ['Participatie van jongeren in gemeentes'](#), maart 2026.

Tot slot

Met onze Tienskipdagen en het bijbehorende vervolgtraject beschikt u over een concrete en bewezen manier om invulling te geven aan deze ambities. Bij behoefte aan nadere toelichting, zijn wij te benaderen via onderstaande contactgegevens.

Wij wensen u veel succes en wijsheid in deze formatieronde.

Met vriendelijke groet,

■■■■■■■■■■

directeur

■

■

■

■

■

■

■■■■■■■■■■

relatiemanager

Over Stichting Tienskip

Stichting Tienskip is een organisatie voor en door jongeren, die zich inzet om de afstand tussen jongeren en (lokale) democratie te verkleinen. Tijdens de Tienskipdagen, gaan jongeren onder begeleiding van gespreksleiders, actief aan de slag met het bedenken van oplossingen voor vraagstukken in hun eigen leefomgeving.

In een optioneel vervolgtraject ondersteunen we hen bij het daadwerkelijk realiseren van deze initiatieven. Met behulp van een sterk vrijwilligersnetwerk en samenwerking met gemeenten in zeven provincies, maken we jaarlijks ruim 15.000 jongeren wegwijs in de alledaagse democratie.

Bekijk hier het overzicht van onze evenementen:

<https://tienskip.nl/evenementen>

Contactgegevens:

■■■■ - ■■■■ [@tienskip.nl](mailto:■■■■@tienskip.nl) of ■■■■

■■■■ - ■■■■ [@tienskip.nl](mailto:■■■■@tienskip.nl) of ■■■■

Sent: Tue, 28 Apr 2026 09:36:23 +0000
Subject: FW: Inbreng VeiligheidNL voor het coalitieakkoord in uw gemeente

Van: VeiligheidNL <[redacted]@vanoortenvanoort.nl>
Verzonden: vrijdag 24 april 2026 14:13
Aan: Griffie Nijmegen <[redacted]@nijmegen.nl>
Onderwerp: Inbreng VeiligheidNL voor het coalitieakkoord in uw gemeente

You don't often get email from [redacted]@vanoortenvanoort.nl. [Learn why this is important](#)

Geachte griffier,

Nu de gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest, worden er, met het nieuwe coalitieakkoord, nieuwe prioriteiten gesteld.

Vanuit VeiligheidNL vragen we uw aandacht voor twee thema's die verdere versterking verdienen in het gemeentelijk beleid: verkeersveiligheid en valpreventie. Dit zijn twee beleidsthema's die grote impact hebben op inwoners en direct raken aan gezondheid, zelfredzaamheid, kwaliteit van leven en duurzame inzetbaarheid. Het voorkomen van letsel helpt bovendien om de druk op zorg en ondersteuning te beperken en zorg- en maatschappelijke kosten terug te dringen.

Daarom verzoeken wij u vriendelijk om deze thema's onder de aandacht te brengen van de partijen die deelnemen aan de coalitieonderhandelingen in uw gemeente.

Verkeersveiligheid: zet in op veilig gedrag

De urgentie van verkeersveiligheid neemt toe. Volgens het CBS was het aantal verkeersdoden in Nederland vorig jaar het hoogste sinds 2007 en ook het aantal fietsslachtoffers blijft stijgen. De ambitie van nul verkeersdoden in 2050 raakt daarmee verder uit beeld. Uit data van VeiligheidNL blijkt bovendien dat het aantal fietsslachtoffers met aanzienlijk letsel in tien jaar tijd met 23 procent is toegenomen. In 2025 belandden naar schatting 80.900 fietsers op de Spoedeisende Hulp, goed voor meer dan twee derde van alle verkeersslachtoffers. Veel verkeersongevallen hangen samen met menselijk gedrag, zoals afleiding, risicovolle keuzes en onveilige gewoonten. Zonder bestuurlijke aandacht dreigt verkeersveiligheid onvoldoende prioriteit te krijgen, terwijl juist op dit punt veel winst te behalen valt. Wij roepen uw gemeente daarom op om verkeersveiligheid in de komende bestuursperiode nadrukkelijk op te nemen in het beleid en daarbij ook maatregelen te verankeren die veilig gedrag in het verkeer stimuleren, bijvoorbeeld door bewustwording te vergroten, risicovol gedrag te verminderen en verkeersdeelnemers te helpen om in de praktijk veiligere keuzes te maken. VeiligheidNL ondersteunt hierbij gemeenten met kennis en data over letsel, risicogroepen, ongevalspatronen en kansrijke interventies, zodat beleid gericht kan worden ingezet waar de winst het grootst is.

Vitale levensloop – veranker valpreventie in het preventiebeleid

Door de vergrijzing neemt het aantal ouderen dat risico loopt op een valincident snel toe, met grote gevolgen voor gezondheid, zelfstandigheid en kwaliteit van leven. Ook voor gemeenten is dit een relevant vraagstuk, omdat valincidenten vaak leiden tot een grotere vraag naar zorg en ondersteuning. De [ketenaanpak valpreventie](#) is daarom niet voor niets onderdeel van de AZWA-afspraken. Met het oog op de nieuwe bestuursperiode is het belangrijk dat de ketenaanpak valpreventie een duidelijke plek houdt in beleid en uitvoering. Valpreventie is een concrete en kosteneffectieve manier om letsel te voorkomen, verlies van zelfstandigheid tegen te gaan en ouderen langer actief te laten deelnemen aan het dagelijks leven. Daarom is het van belang om valpreventie duurzaam te verankeren in het beleid voor vitaal ouder worden en de uitvoering financieel te blijven borgen.

Met gerichte aandacht voor letselpreventie kan uw gemeente bijdragen aan een veilige leefomgeving en aan het terugdringen van vermijdbaar letsel. VeiligheidNL denkt graag mee over een effectieve en onderbouwde aanpak.

Met vriendelijke groet,

Directeur/bestuurder VeiligheidNL

Initiatiefgroep KNIL Nijmegen

Nijmegen, 19 maart 2026

Aan de formerende partijen en de raadsleden
van de gemeenteraad van Nijmegen

Betreft: Opname grafrechten Molukse KNIL-militairen in het coalitieakkoord

Geachte raadsleden,

Nu u in de komende periode de koers voor de stad voor de volgende vier jaar bepaalt, vragen wij uw aandacht voor een historisch en moreel dossier dat voor de Molukse gemeenschap in Nijmegen van grote betekenis is: het behoud van de graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun echtgenotes.

De Molukse gemeenschap maakt sinds 1964 deel uit van de Nijmeegse samenleving. Al ruim zestig jaar wonen en werken Molukkers mee aan de stad en dragen zij bij aan haar ontwikkeling. De Molukse cultuur, met haar nadruk op saamhorigheid, traditie en wederzijds respect, heeft daarbij onder meer in de wijk Hatert haar plek gevonden.

Binnen de Molukse gemeenschap is de zorg voor ouders/ grootouders een belangrijk onderdeel van de culturele traditie.

De eerste generatie Molukkers die in 1951 op dienstbevel naar Nederland kwam, legde de basis voor hun aanwezigheid in Nijmegen. Ondanks het gedwongen ontslag uit het KNIL, de kille ontvangst en de moeilijke omstandigheden waarin zij destijds werden ontvangen, hebben velen van hen hier hun leven opgebouwd.

Het behoud van hun laatste rustplaats raakt daarom niet alleen aan persoonlijke herinneringen van families, maar ook aan de gedeelde Nijmeegse geschiedenis. Het biedt toekomstige generaties de mogelijkheid om verbonden te blijven met dit verleden.

In de afgelopen periodes is hierover vanuit de Molukse gemeenschap met verschillende fracties en met het stadsbestuur gesproken. De uitkomsten van deze gesprekken met ondermeer de fracties GroenLinks, Stadspartij, D'66, PvdA, Partij voor de Dieren, SP, VVD en CDA hebben geleid tot de toezegging om ons verzoek met betrekking tot de grafrechten te ondersteunen.

In het licht van de huidige coalitieonderhandelingen willen wij dit verzoek daarom nogmaals onder uw aandacht brengen. In dat licht vragen wij u om bij de huidige coalitieonderhandelingen aandacht te geven aan de volgende punten:

Bijzondere status: Ken aan de graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun partners in Nijmegen een beschermde historische status toe.

Vrijstelling van grafrechten: Verleen voor deze graven een vrijstelling van grafrechten en onderhoudskosten voor een periode van minimaal veertig jaar, met een evaluatiemoment of stilzwijgende verlenging na afloop van deze periode.

Erkenning en herdenking: Erken de betekenis van deze geschiedenis en de offers die daarmee verbonden zijn, zodat een waardige en blijvende vorm van herdenking mogelijk blijft.

Monument of plaque: Omdat een aantal graven van ouders en grootouders inmiddels is geruimd, achten nabestaanden het van groot belang dat de namen en levens van deze generatie blijvend worden vastgelegd, bijvoorbeeld in de vorm van een monument of plaque.

Cruciaal hierbij is dat de Molukse gemeenschap in Nijmegen bij de verdere uitwerking en uitvoering van deze stappen intensief wordt betrokken. Alleen door nauwe samenwerking kan worden gewaarborgd dat de uitvoering recht doet aan de culturele waarden en de specifieke behoeften van de nabestaanden.

Initiatiefgroep KNIL Nijmegen

Budgettaire impact voor de gemeente Nijmegen

Het betreft naar schatting circa 44 graven van de eerste generatie Molukse KNIL-militairen, KNIL-overheidsbeambten en hun echtgenotes die in Nijmegen zijn begraven, waarvan 4 graven inmiddels zijn geruimd.

De graven bevinden zich op vier begraafplaatsen: Rustoord, Vredenhof, Jonkerbos en Hatert. Op dit moment zijn er nog vijf echtgenotes uit deze generatie in leven.

De initiatiefgroep heeft zo zorgvuldig mogelijk een overzicht van deze graven samengesteld. Het is mogelijk dat nog enkele namen ontbreken.

Wij verzoeken de gemeente hierin een proactieve en onderzoekende houding aan te nemen, zodat in samenwerking met de gemeenschap de lijst van graven volledig en accuraat kan worden gemaakt.

Op basis van de huidige Nijmeegse tarieven is een indicatieve berekening gemaakt van de kosten voor een periode van veertig jaar.

Kostenindicatie (grafrechten/leges): Voor circa 40 graven bedraagt de totale waarde van de kwijtgescholden grafrechten over een periode van veertig jaar naar schatting tussen € [redacted] en € [redacted].

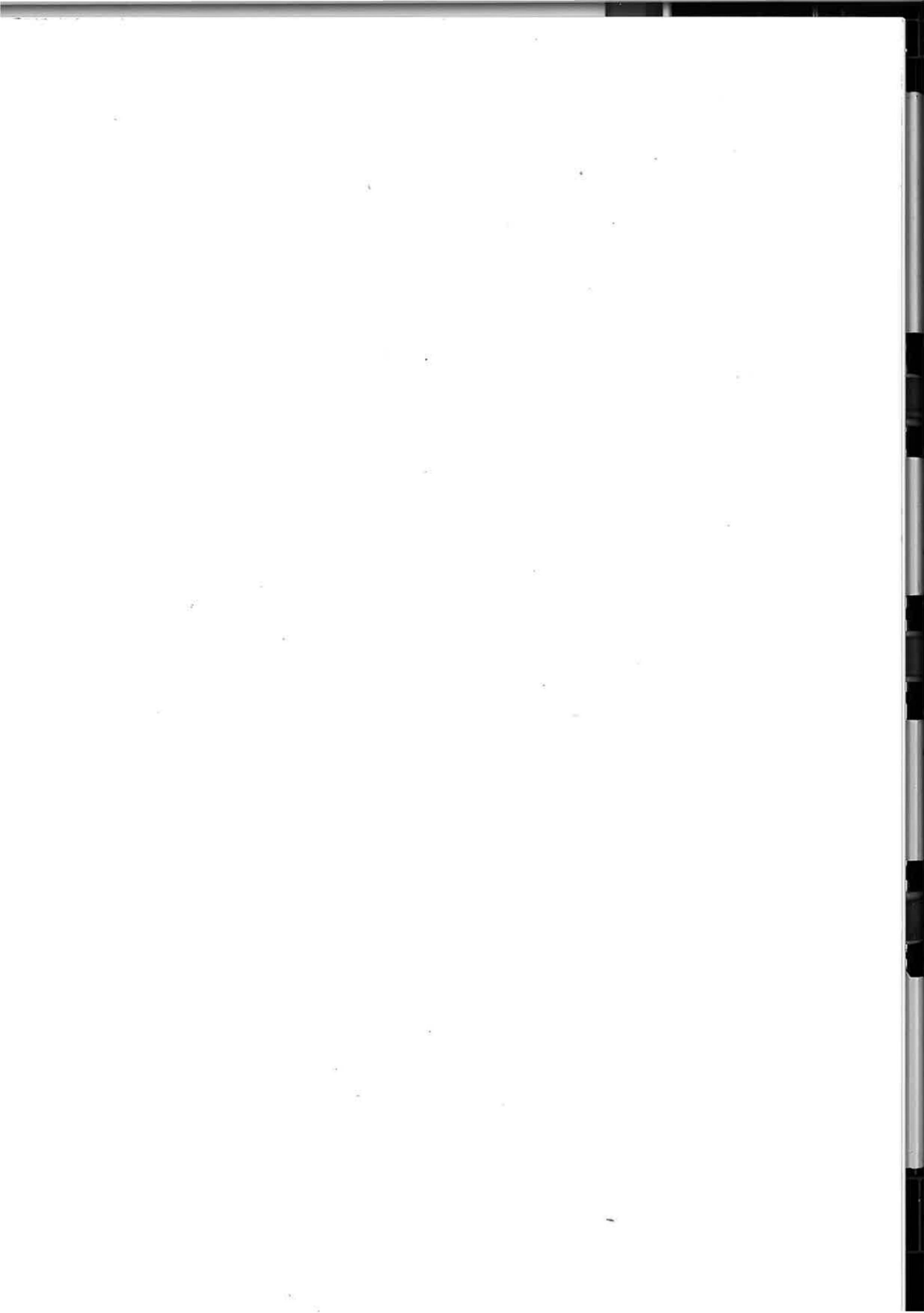
Wij hopen dat dit verzoek een plaats kan krijgen in het nieuwe coalitieakkoord en daarmee een blijvende vorm van erkenning krijgt binnen het Nijmeegse beleid. Voor de Molukse gemeenschap betekent dit niet alleen erkenning van een gedeeld verleden, maar ook een blijvend teken van respect voor de generatie die de basis heeft gelegd voor haar aanwezigheid in deze stad.

Met deze erkenning wordt de verbondenheid tussen de Molukse gemeenschap en Nijmegen zichtbaar gemaakt, van betekenis voor zowel de huidige als toekomstige generaties.

Hoogachtend,

Initiatiefgroep KNIL-Nijmegen

HET LABYRINTHPARK, EEN GROENE OASE

VAN EEN STENEN LABYRINTH NAAR EEN GROEN LABYRINTHPARK!

Een ontwerp van

Nijmegen

Een ontwerp voor een Labyrintpark, een groene oase, een ontmoetingsplek voor jong en oud met vogelvriendelijke beplanting waar het in de lente, in warme en hete zomers, in de herfst en in de winter fijn is om te wandelen, te kijken, te genieten, wat te lezen, zomaar wat te zitten of een van de activiteiten te doen die je in dit park tegenkomt. Uit vele onderzoeken blijkt dat mensen gezonder zijn als ze tussen het groen, struiken, bomen, bloemen, kunnen wandelen en recreëren! Daar hoopt dit plan een bijdrage voor te leveren!

Een groen cadeau voor de bewoners van de binnenstad van Nijmegen, waarbij het Labyrint zelf nog mooier wordt door prachtige mozaïekbanken rondom het Labyrint, omzoomd door prunussen die in de lente een feeërieke sfeer geven aan het Labyrint en in de avond prachtig wordt verlicht door historische lantaarns. Waar voor de rest alle kinderkoppen worden vervangen door groen; waar mensen kunnen schaken, een boek kunnen lezen al dan niet geleend uit de boekenruilkast, waar fruit kan worden geplukt, akoestische muziek kan worden gemaakt op een podium en op xylofoonbomen, waar gewandeld kan worden tussen mooie struiken en bloemen en waar vogels een dankbare gast zullen zijn!

Voor de duidelijkheid: het Labyrint zelf is een mooi, van kinderkopjes gemaakt, kunstobject. Daar zie je kinderen de vorm van het Labyrint volgen of zie je iemand in het midden luisteren naar de echo die je hier hoort. Dat gedeelte noem ik gewoon 'Het Labyrint'. Daaromheen is een enorm gebied met alleen maar kinderkopjes met een totale lengte van 200 meter. Hier zie je dus vrijwel

nooit iemand lopen, hooguit staat er een geparkeerde auto. Dit noem ik 'het plein van steen'. Hier gaat mijn groene ontwerp over. Het totale plan noem ik het **Labyrinthpark!**

Onder 1 vindt u de motivatie voor het groene plan, onder 2 het plan van Oost naar West toegelicht en onder 3 suggesties voor struiken, vaste planten en bodembedekkers die mooi zijn, heerlijk geuren en nest- en eetgelegenheid geven voor onze vogels. Op de plattegrond ziet u het plan getekend en in het moodboard voorbeelden van o.a. historische lantaarnpalen, een buitenschaakspel en de xylofoonbomen.

1. Motivatie voor dit groene plan

Op het Labyrinth zelf zie je regelmatig wat kinderen en mensen lopen. Rondom dit Labyrinth, op 'het plein van steen', zie je echter nooit iemand. Geen wonder, al die stenen nodigen nergens toe uit. Bovendien is het hier, in de huidige hete zomers, nog geen 10 minuten uit te houden. In de zomer van 2019 was het op dit plein van steen en het Labyrinth zelf, dagen achter elkaar meer dan 43 graden Celsius! Zeker in de huidige tijd met de opwarming van de aarde zouden zoveel mogelijk plekken moeten vergroenen.

Toen het Labyrint werd ontworpen was nog niet duidelijk hoe snel en hoe heftig de opwarming van de aarde zou zijn en hoe dat zou uitwerken in onze binnensteden. Nijmegen heeft 'Groen' gelukkig wel al hoog in het vaandel staan, was in 2019 Green Capital vanwege haar bijdragen aan een groenere stad en o.a. 'Operatie Steenbreek' heeft al vele stenen in particuliere tuinen mogen verwijderen om een bijdrage te leveren aan een beter leefklimaat in Nijmegen. Maar deze plek, 'het plein van steen' lijkt nog een stenig stiefkindje te zijn waar nog veel eer aan te behalen valt.

Het 'plein van steen' met zijn enorme steenmassa past dus niet meer in deze tijd waarin alle zeilen moeten worden bijgezet om temperaturen in de stad beheersbaar te houden. Waarschijnlijk zouden de ontwerpers van het Labyrinth als ze het nu zouden ontwerpen (konden we het ze nog maar vragen), hun creatie veel groener hebben gemaakt om bij te dragen aan een beter leefklimaat! Vandaar mijn 'groene' plan voor het Labyrinth waarbij vele stenen worden vervangen door 'groen', waarbij ik denk dat het Labyrinth er alleen maar veel mooier door wordt en vele Nijmegenaren heel veel mooie uren in deze nieuwe groene omgeving kunnen doorbrengen.

Vandaar dit groene plan met veel ontmoetingsplekken, plekken voor rust en ontspanning en plekken waar je gezamenlijk een activiteit kunt doen, een plek die aangenaam groen is en ook plek geeft voor onze vogels..

2. Het Labyrinthpark – van Oost naar West

(Zie hiervoor ook de bijgevoegde getekende plattegrond en het moodboard)

Algemeen:

- ❖ De verharde paden moeten ook toegankelijk zijn voor mensen met een rollator en rolstoelers.

- ❖ Het geheel moet goed verlicht worden, niet alleen zodat mensen er ook 's avonds kunnen recreëren, maar ook om te voorkomen dat er 'duistere' praktijken plaatsvinden. Het lijkt mij prachtig als gekozen wordt voor historische lantaarns!
- ❖ Bij de beplanting zou rekening moeten worden gehouden met de dieren en met name de vogels. In plaats van gras zijn bodembedekkers bijvoorbeeld fantastische planten om het bodemleven ruimte te geven. Ze zijn groenblijvend, kleurrijk, onderhoudsarm en geven onkruid geen kans. Doordat de bodembedekkers de aarde een natuurlijke habitat geven en er daardoor veel klein leven is, is dat ook goed voor vele vogels. Struiken en vaste planten geven ook voedsel, beschutting en nestelgelegenheid voor de vogels. De fruitstruiken en kleine fruitbomen geven mens en dier lekker fruit om te eten. Al die beplanting geven de bezoekers een aangename recreatie-omgeving. Het gehele plan is transparant gehouden om het uitzicht op de Waal ruimte te blijven geven.

Het Labyrinthpark Van Oost naar West!

1. In de uiterste Oostelijke punt van het Labyrinthpark staan meidoorns en vaste planten. De meidoorns geven vogels beschutting en nestelplaatsen en de vaste planten geven vogels eten zoals insecten en zaden. Er zijn vele soorten vogelvriendelijke heesters en vaste planten, zie onderaan dit ontwerp voor voorbeelden hiervan. Het kan natuurlijk zijn dat op deze plek andere planten het beter doen.
2. Aan het pad staan zgn. xylofoonbomen. Dit zijn verticaal opgezette boomstammen waarop klankborden zijn bevestigd met een chromatische toonladder, zodat er melodieën op kunnen worden gespeeld. Dit is voor kinderen – maar ook voor volwassenen – een erg leuke activiteit om mee te experimenteren. Een voorbeeld van deze 'bomen' is te vinden in het spelbos van Heumensoord. De klank- of xylofoonbomen kunnen vanaf het pad worden bespeeld.
3. Tussen dit pad en de Oostelijke cirkel staan bodembedekkers en vaste planten die de Oostelijke cirkel omzomen. Zie voor voorbeelden van vogelvriendelijke bodembedekkers en vaste planten de lijsten onderaan dit ontwerp.
4. De Oostelijke cirkel: Hierin vind je de volgende onderdelen:
 - a. Een klein podium van 30 cm hoog waar kleine akoestische optredens plaats kunnen vinden. Dit podium geeft ook ruimte, omdat het op zithoogte is en als er geen muziek wordt gemaakt, om op te zitten.
 - b. Drie schaaktafels waarop mensen kunnen schaken of zelfs simultaan kunnen spelen. Dit geeft veel plezier en mogelijkheid (nieuwe) mensen te ontmoeten.
 - c. Vier banken om te genieten van alle activiteiten die in de cirkel plaatsvinden.
 - d. Gras in de cirkel voor een aangenaam microklimaat.
 - e. Rondom de Oostelijke cirkel staan vier lantaarns die het geheel 's avonds verlichten.
5. Ten westen van de Oostelijke cirkel staat een kersenboom. Die geeft niet alleen een mooie schaduwrijke plek in de Oostelijke cirkel, maar geeft ook mensen – en met name de kinderen – gelegenheid om in de lente kersen te plukken, uiteraard een erg leuke activiteit. Het moet dan wel een kersenboom zijn met laaghangende takken. De kersen bovenin de boom zijn weer zeer welkom voor de vogels.
6. Aan het pad dat loopt van het Labyrinth naar de Oostelijke cirkel staan kleine appelbomen. Ook hier is het de bedoeling dat de appelbomen niet te groot zijn, zodat de appels geplukt kunnen worden door de bezoekers.
7. Aan de kant van de weg staan vlierstruiken die in het voorjaar prachtig zijn met hun trossen witte bloemen en in het najaar gewilde bessen geven voor de vogels.
8. Het Labyrinth zelf:
 - a. Bij het Labyrinth komen vanaf de Waalkade naar het Labyrinth 3 ronde treden om het hoogteverschil te overbruggen.

- b. Rondom het Labyrinth staan lange mozaïek-banken á la Gaudi in Barcelona of ook wel zoals de bank in het Kronenburgerpark. Dit geeft vele bezoekers een heerlijke plaats om te zitten en te kijken naar de activiteiten op het Labyrint en om met andere mensen een babbeltje te kunnen maken. Voor schaduw staan rondom het Labyrinth 2 x 4 prunussen die in de lente uitbundig roze bloeien waarmee het Labyrinth een sprookjesachtige sfeer krijgt! Voor licht in de avond staan rondom het Labyrinth 2 x 3 historische lantaarns. Deze zullen 's avonds een erg mooie sfeer geven. De mozaïekbanken zouden wellicht gemaakt kunnen worden door vrijwilligers zoals in het participatieproject in de Van Diemerbroeckstraat onder leiding van [REDACTED] van de Gemeente Nijmegen in 2009.
- 9. Aan weerszijden van het pad tussen het Labyrinth en de Westelijke cirkel staan vijgenbomen. Dit zijn zeer decoratieve bomen waarvan de vijgen in de zomer rijpen, die dan door de bezoekers geplukt kunnen worden. Bodembedekkers onder de vijgenbomen zoals Vica Minor blijven ook mooi als het (met mate) belopen wordt.
- 10. In de splitsing naar de Westelijke cirkel staat een waterpomp voor dorstige bezoekers. Vooral als er ook een gieter bijstaat is dit voor kinderen erg leuk om de planten water te geven.
- 11. Langs de kant van de weg staan krenteboompjes, waar de vogels weer blij mee zullen zijn!
- 12. De Westelijke cirkel:
 - a. In de Westelijke cirkel, die omzoomd wordt door rozenstruiken, staat in het midden een Ginkgo Biloba, een prachtige boom die prettige schaduw geeft. Daaromheen staan bankjes, waar mensen kunnen zitten, lezen of een praatje maken met andere bezoekers. In deze cirkel staat een boekenruilkast, waar mensen hun gelezen boeken in kunnen zetten voor nieuwe lezers en er voor zichzelf weer een boek uit kunnen halen. Misschien een idee om een paar vrijwilligers uit de buurt te vragen om de boekenruilkast te verzorgen.
 - b. Rondom de Westelijke cirkel staan 4 lantaarns, zodat het ook in de avond hier verlicht is, waardoor het ook een veilige plek blijft .
- 13. Het pad naast de Westelijke cirkel wordt aan een kant omzoomd door rode en zwarte bessenstruiken. De bessen kunnen in het voorjaar gegeten worden door de bezoekers en wat overblijft is voor de vogels (of andersom!).
- 14. Hier staan aan de kant van de weg vlinderstruiken, natuurlijk voor vlinders!
- 15. Het laatste perkje is bedoeld voor eenjarige bontgekleurde bloemen die eventueel ook geplukt mogen worden. In het perk staat een mooie magnolia. Misschien zijn er wel bewoners die het leuk vinden om dit perkje ieder jaar in te zaaien en daarna te onderhouden.
- 16. Helemaal op het einde van het Labyrinthpark staan weer vlieren, maar zoals in het overzicht onder 3 zijn hier vele andere mogelijkheden voor struiken die goed zijn voor onze vogels.

3. Suggesties voor bodembedekkers, struiken en vaste planten die mooi zijn en nest- en eetgelegenheid geven voor onze vogels.

a. Bodembedekkers

Bodembedekkers geven ruimte aan het bodemleven, bijen, insecten en andere kleine dieren, die ook weer voedsel zijn voor onze vogels. Onder andere zijn de volgende planten geschikte bodembedekkers:

Engels gras / *Armeria maritima* Splendens

Ereprijs / *Veronica repens*
Ganzerik / *Potentilla tridentata*
Klokjesbloem / *Campanula portenschlagiana*
Kruipend gipskruid / *Gypsophila repens*
Kruipvlambloem / *Phlox subulata*
Maagdenpalm / *Vinca minor*
Mazus / *Mazus reptans*
Ooievaarsbek / *Geranium macrorrhizum* Spessart
Schildzaad / *Aurinia saxatilis*
Smeewortel / *Symphytum grandiflorum*
Vetkruid / *Sedum*
Viltige hoornbloem / *Cerastium tomentosum*
Wilde tijm / *Thymus serpyllum*

B. Vaste planten

Vaste planten geven diverse vogels zoals roodborsten, merels, zanglijsters en heggenmussen gelegenheid om tussen de struiken op zoek te gaan naar eten zoals insecten. Later in het seizoen zijn de zaden ook aantrekkelijk voor vogels. Voorbeelden van geschikte vaste planten zijn:

Duizendknoop (niet de Japanse!) – *Polygonum*
Engels gras / *Armeria maritima*
Gevlekte Aronskelk / *Arum maculatum*
Guldenroede / *Solidago virgaurea*
Judaspenning / *Lunaria annua*
Kattenstaart / *Lythrum salicaria*
Knoopkruid / *Centaurea jacea*
Kogeldistel / *Echinops*
Koninginnekruid / *Eupatorium cannabinum*
Korenbloem / *Centaurea*
Lavendel / *Lavandula*
Lelietje-van-dalen / *Convallaria majalis*
Lievevrouwebedstro / *Galium odoratum*
Look-zonder-look / *Alliaria petiolata*
Margriet / *Chrysanthemum leucanthemum*
Penningkruid / *Lysimachia nummularia*
Spirea / *Astilbe*
Teunisbloem / *Oenothera*
Veldsalie / *Salvia pratensis*
Verbena / *Verbena bonariensis*
Wilde marjolein / *Origanum vulgare*
Zenegroen / *Ajuga reptans*
Zwarte toorts / *Verbascum nigrum*

C. Heesters

Heesters zijn houtige struiken die soms ook als haag kunnen dienen. Het biedt de vogels een schuilplaats voor als er gevaar dreigt, een plek om te nestelen en voedsel zoals bessen en insecten. Voorbeelden van heesters die goed zijn voor vogels:

Aalbes / *Ribes rubrum*

Bergroos / *Rosa glauca*
Bosroos / *Rosa arvensis*
Braam, dauw en gewone / *Rubus laciniatus* / *caesius* / *fruticosus*
Broodboom / *Aucuba japonica*
Drents krentenboompje / *Amelancier lamarckii*
Duindoorn / *Hippophae rhamnoides*
Eenstijlige en tweestijlige meidoorn / *Crataegus monogyne* / *laevigata*
Egelantier / *Rosa rubiginosa*
Framboos / *Rubus idaeus*
Franse roos / *Rosa gallica*
Gelderse roos / *Viburnum opulus*
Gewone en trosvlier / *Sambucus nigra* / *racemosa*
Glansmispel / *Photinia villosa laevis*
Hazelaar / *Corylus avellana*
Hondsroos / *Rosa canina*
Huls / *Ilex aquifolium*
Jeneverbes / *Juniperus communis*
Kaneelroos / *Rosa majalis*
Kardinaalsmuts / *Euonymus europaeus*
Rode kornoelje / *Cornus sanguinea*
Sleedoorn / *Prunus spinosa*
Taxus / *Taxus baccata*
Vossebes / *Vaccinium vitis-idaea*
Vuurdoorn / *Pyracantha coccinea*
Zuurbes / *Berberis aggregata*
Zwarte bes / *Ribes nigrum*

Moodboart: Zie volgende twee bladzijden!

MOODBOARD:

Voorbeelden van historische lantaarns, xylofoonbomen, zitbanken á la Gaudi, een prunus, een vijgeboom, een buitenschaakspel, bloemen, vogels en vlinders.

* * * * *

Inbreng Energietransitie –

Gestelde vragen

Welke maatregelen hebben prioriteit op het gebied van energietransitie? Waar kiezen we voor?

Maatregelen zijn eigenlijk middelen, dus we zouden het eerst over de doelen moeten hebben. Desalniettemin: Maatregelen die een meer rechtvaardige energietransitie bevorderen. Want als er terecht of onterecht onrechtvaardigheid wordt waargenomen leidt dat als vanzelf tot spanningen en emoties, en als reactie daarop kan er verzet tegen maatregelen ontstaan. Rechtvaardigheid bestaat dan ook uit meer dan rechtvaardige verdeling. De vraag is dan: hoe ga je om met verschillende opvattingen en perspectieven op rechtvaardigheid, temeer daar je als gemeente ook gewoon een opdracht te vervullen hebt.

Slotvraag over participatie: We willen een stad waarin we rekening houden met elkaar en waarin ieder in vrijheid en verbondenheid zichzelf kan zijn. Dat kan alleen als we allemaal meedoen. Hoe kunnen we ontmoeting en verbondenheid stimuleren in onze stad tussen mensen die elkaar misschien niet vanzelfsprekend ontmoeten?

Uiteindelijk willen we dit allemaal: in vrijheid en verbondenheid een waardig en waardevol leven leiden. Alleen onze opvattingen over wat dat inhoudt zullen verschillen. De uitwisseling hierover zal dan ook van uiterst belang zijn. Naast ter-zake-doende activiteiten voor burgerparticipatie kun je ook culturele processen en events zien als activiteiten die vorm geven aan collectieve betekenisgeving. Die beiden als extra voordeel dat je bredere publieken kunt betrekken in het letterlijk “publiek maken” van individuele opvattingen over wat energie in ons dagelijks leven betekent.

In te brengen punten:

- **Normatieve aspect: Energierechtvaardigheid**

Bestaat niet alleen uit verdelende maar ook uit procedurele en erkenningsrechtvaardigheid naast dat mensen ook een beroep doen op herstellende rechtvaardigheid. Dat is niet eenvoudig te implementeren, want het raakt denken, doen en voelen van de organisatie. Rli doet een advies om *rechtvaardigheidsrapportage* in te voeren: daarmee wordt het voeren van gesprek en verantwoorden van je handelen noodzaak. Daaruit ontstaan vanzelf operationaliseringsvragen en ontstaat behoefte aan handelingsperspectieven.

- **Sociale aspect: Participatieve aanpak**

Voor verreweg de meeste mensen is energie slechts een middel tot een doel. En dat doel is het leven van een waardig en waardevol leven. Door heel het land worden aanpakken ontwikkeld waarbij wijkbewoners op allerlei manieren worden betrokken en de praktijk is dat dit goed werkt (niet perfect), mits ingebed in een bredere aanpak en houding (cultuur). Startpunt is vrijwel altijd dat het gesprek moet gaan over wat mensen zelf beschouwen als een waardig en waardevol leven (ABCD, derde factorbenadering, etc.). Een gesprek over waarden dus. Plan-P is ook in dit kader te bezien. In onze stad sluit deze manier van werken nauw aan bij de door Bindkracht10 samen met de HAN ontwikkelde aanpak vanuit de Wijkwaardenkaart. Dit verdient brede steun, als ook brede facilitering, van de natuurlijke partijen die zich in de wijk begeven zoals

burgerinitiatieven en niet onbelangrijk: het sociaal werk. Echter, nu wordt vanuit Bindkracht10 ook benoemd dat energietransitie op zichzelf niet tot hun taken behoort. Hieronder valt ook het meer in algemene zin ruimte bieden aan minder gehoorde stemmen en sensitiviteit ontwikkelen voor signalen over onrecht en ongelijkheden uit de samenleving. Dit sluit aan bij procedurele en. Erkenningsrechtvaardigheid in meer algemene zin.

- **Governance aspect: Samenwerking tussen actoren en sectoren**

Besteed aandacht aan de meervoudigheid van het vraagstuk en neem daarin de samenwerking tussen partijen met alle ingewikkeldheden in cultuur en structuren serieus. In de fysieke sector wordt heel anders naar kwesties gekeken dan in de sociale sector. Maar denk dan bijvoorbeeld ook aan ruimtelijke rechtvaardigheid.

- **Transitieaspect: Verandervraagstuk centraal**

Het gaat in de kern om een fundamenteel Chandervraagstuk en kennis over transities is daarbij essentieel, er zijn nu eenmaal wetmatigheden waar transities aan voldoen. Denk hierbij aan principes als: dit is een proces van *tientallen jaren*; als je iets wil veranderen moet je ook het *oude afbreken*; er is een *gelaagdheid* in de ontwikkelingen (niches-regimes-landschappen); transities zijn in essentie collectieve *leerprocessen*.

Qua leervragen is het van belang om onderscheid te maken tussen instrumentele, transformatieve en existentiële kwesties. Onder leren valt enerzijds het mogelijk maken van een collectieve leercyclus op stadsniveau, en anderzijds ook het stimuleren van een lerende cultuur en zelfreflectie binnen de gemeente als organisatie. Want goed voorbeeld doet goed volgen, en hopelijk volgen organisaties dan ook.

Verder: Op specifieke aspecten van de lokale energietransitie worden handreikingen ontwikkeld die handvatten geven om bovenstaande thema's te operationaliseren alsook een lijst met kwesties bij wijze van thematische agenda van de lokale energietransitie.

Een heel andere kant is dat je de energietransitie ook kunt zien als een kans, namelijk als een *middel*, een vliegwiel zo je wil, om daadwerkelijk met mensen in gesprek te komen over wat voor hen daadwerkelijk telt als het om waardig en waardevol leven gaat. En met de energietransitie als aanleiding (mits inclusief en participatief aangepakt) ook met een achterwacht van bv huisarts, wijkverpleging, sociaal werk, schuldhulpverlening, opvoedondersteuning etc. de sociale problematieken en sociale ongelijkheden aan te pakken maar ook te werken aan veerkrachtige en weerbare wijken.

Tot slot nog als nabranders na afloop van het gesprek: Dit was een expertgesprek, maar vanuit perspectief van energierechtvaardigheid zaten geen ervaringsexperts aan tafel, zoals bijvoorbeeld mensen die in energiearmoede leven. Dat lijkt me ook een onontbeerlijk perspectief om bijna alle hierboven genoemde redenen.

Onderwerp: Aandachtspunten voor coalitieakkoord – versterken van de lokale rechtsstaat, dienstverlening en kinderrechten

21 april 2026

Geachte [redacted], geachte formerende partijen,

Graag geef ik u, als onafhankelijke Ombudsman en Kinderombudsman Nijmegen, een aantal gerichte aandachtspunten mee voor de lopende coalitiebesprekingen en het toekomstige coalitieakkoord. Mijn inzet is om, vanuit mijn [rol](#) als hoeder van de lokale democratische rechtsstaat, mensen- en kinderrechten en als hulptroep van de gemeenteraad, bij te dragen aan een sterke, responsieve en lerende lokale overheid.

Kernadviezen voor het coalitieakkoord

Ik adviseer om de volgende vier punten expliciet te verankeren in het coalitieakkoord:

1. **Veranker ombudsinzichten structureel in bestuur en beleid:** Zorg voor vaste momenten waarop signalen, rapporten en jaarverslagen van de Ombudsman worden besproken in college en raad, inclusief terugkoppeling over opvolging.
2. **Maak vroegtijdig persoonlijk contact de norm in gemeentelijke dienstverlening:** Investeer in bereikbaarheid, duidelijke communicatie en het voorkomen van onnodige juridisering en conflicten.
3. **Borg kinderrechten structureel in beleid en besluitvorming:** Introduceer de kinderrechtentoets en versterk betekenisvolle participatie van kinderen en jongeren
4. **Versterk de lerende organisatie:** Gebruik klachten actief als sturingsinformatie voor verbetering van beleid, uitvoering en uitbestede taken.

Deze keuzes dragen direct bij aan vertrouwen in de gemeente, betere uitvoerbaarheid van beleid en het voorkomen van onnodige kosten en escalatie. Ik licht dat hieronder toe.

Aanleiding: burger- en kinderperspectief onder druk

Ons [jaarverslag 2025](#) laat zien dat inwoners of ondernemers niet vastlopen op bestuurlijke of ambtelijke onwil, maar op complexiteit, beperkte uitvoeringscapaciteit, strakke beleidskaders en onvoldoende toegankelijke communicatie. Dit leidt tot gevoelens van machteloosheid, wantrouwen en afstand tot de gemeente.

Klachten en signalen die ons bereiken laten een consistent beeld zien: besluiten duren te lang of blijven uit, inwoners krijgen moeilijk contact, communicatie is onvoldoende duidelijk of tijdig en/of problemen worden niet integraal opgepakt.

Tegelijkertijd raken gemeentelijke keuzes dagelijks het leven van kinderen en jongeren – van jeugdzorg en onderwijs tot wonen, klimaat en armoede. In de praktijk blijkt dat kinderrechten nog niet vanzelfsprekend en systematisch worden meegenomen in beleid en besluitvorming¹. Hiermee staat niet alleen het burgerperspectief, maar ook het kinderrechtenperspectief onder druk. De opgave voor het nieuwe college is daarmee helder: zorg voor een gemeente die niet alleen rechtmatig handelt, maar ook in de praktijk toegankelijk, rechtvaardig en begrijpelijk is.

Met het oog op het nieuwe college vraag ik u de volgende aandachtspunten mee te nemen en te overwegen of en zo ja zij een plek kunnen krijgen in het coalitieakkoord.

A. Structurele benutting van ombudsinzichten

Ombudswerk gaat niet alleen over terugkijken, maar juist over het tijdig signaleren van knelpunten in beleid en uitvoering. Deze signalen bieden waardevolle sturingsinformatie. Mijn advies voor het coalitieakkoord:

- Leg vast dat het jaarverslag, rapporten en signalen van de Ombudsman periodiek worden besproken in het College en – waar passend – in de gemeenteraad
- Borg dat ombudsinzichten worden betrokken bij beleidsvoorbereiding en -evaluaties
- Spreek af dat jaarlijks wordt gerapporteerd wat met deze inzichten is gedaan en welke verbeteringen dit heeft opgeleverd

Waarom dit belangrijk is: Hiermee wordt voorkomen dat structurele problemen zich blijven herhalen en wordt het lerend vermogen van de gemeente versterkt.

B. Vroegtijdig persoonlijk contact en visie op conflicthantering

Veel klachten ontstaan niet door de inhoud van besluiten, maar door uitblijvende of vertraagde besluitvorming, toezicht op en kwaliteit van uitbestede taken en of onduidelijke communicatie². Inwoners ervaren dat zij moeilijk iemand kunnen bereiken of te laat antwoord krijgen. In mijn jaarverslag benadruk ik daarom het belang van kwalitatief goed en vroegtijdig persoonlijk contact. Maar ook het voorkomen van onnodig juridificeren en opknippen van problemen, door te doen wat nodig is³.

Ik zie dat problemen onnodig escaleren doordat o.a. bezwaren en klachten⁴ niet in samenhang worden behandeld, te snel wordt gejuridiseerd of onderliggende problemen onvoldoende worden opgelost. Mijn advies voor het coalitieakkoord:

- Maak vroegtijdig persoonlijk contact (bijvoorbeeld telefonisch) de norm in de gemeentelijke dienstverlening en klachtbehandeling
- Ontwikkel een expliciete visie op integrale conflicthantering en het voorkomen van conflicten en/of ongewenste stapeling van procedures
- Borg integrale behandeling van conflicten (waaronder klachten en bezwaren) gericht op probleemoplossing

¹ Samen met andere lokale collega Kinderombudsmannen schreef ik hiervoor het [opiniestuk](#) “Gemeenten falen in bescherming kinderrechten” in Binnenlands Bestuur d.d. 25 juni 2025.

² Wij hebben dit in ons jaarverslag “statusverzoeken” genoemd.

³ Zie hiervoor ook mijn [blog](#) “Doen wat nodig is: de ombudsman van Nijmegen over behoorlijke dienstverlening”.

⁴ Maar ook conflicten over Woo-verzoeken, AVG-verzoeken, GIR-meldingen, raadvragen etc.

- Stimuleer eigenaarschap en duidelijke communicatie richting inwoners, met name bij uitbestede taken

Waarom dit belangrijk is: Vroegtijdig en kwalitatief goed contact voorkomt escalatie, vermindert procedures en draagt direct bij aan vertrouwen en tevredenheid van inwoners en ondernemers.

C. Structurele borging en naleving van kinderrechten

Kinderrechten versterken de kwaliteit van beleid en vergroten het democratisch draagvlak. Toch worden zij nog niet expliciet en structureel meegewogen in beleid en besluitvorming dat kinderen en toekomstige generaties⁵ raakt. Een kinderrechtentoets bij elk beleidsvoorstel maakt zichtbaar welke kinderen erdoor worden geraakt, wat de effecten zijn en wat kinderen en jongeren er zelf van vinden. Dit helpt de rechten en belangen van kinderen structureel mee te nemen bij beleid en besluitvorming die hen raakt. Mijn advies voor het coalitieakkoord:

Kinderrechtentoets

- Zorg ervoor dat er bij het maken van (toekomstige) gemeentelijke regels en beleid, als het gaat om zaken die kinderen raken, de [kinderrechtentoets](#) van de Kinderombudsman wordt gebruikt⁶.
- Geef hiermee vervolg aan de bestuurlijke [reactiebrief](#) van het College van 9 december 2025 en de op 17 december 2025 aangenomen [motie 'Duidelijkheid vanaf de start'](#). Hierin draagt de gemeenteraad het college op bij toekomstige beleidsontwikkeling en regelgeving die kinderen raakt, de mogelijkheid te onderzoeken om bij toekomstige regelgeving die kinderrechten raakt, een kinderrechtentoets toe te passen.

Betekenisvolle kinder- en jongerenparticipatie

- Borg structurele betrokkenheid van kinderen en jongeren bij beleid dat hen raakt
- Zorg voor duidelijke terugkoppeling wat met hun inbreng is gedaan
- Sluit hierbij aan bij het [Initiatiefvoorstel Leidende principes bij de participatieverordening van 16 januari jl.](#) Hierin benoemt de gemeenteraad
 - meer ambitie op participatie door kinderen en jeugdigen als leidend principe.
 - de meerwaarde van een uitwerking van de Kinderrechtentoets in de participatieverordening.
 - kansen in het beter benutten van de al bestaande Kinderraad en Jongerenraad, zodat zij een volwaardige rol in participatie krijgen

Waarom dit belangrijk is: Dit leidt tot beter passend en toekomstbestendig beleid en voorkomt dat kinderen en jongeren buiten beeld blijven. Dit sluit ook aan bij bredere signalen die wij zien rond participatie: inwoners ervaren niet altijd dat hun inbreng daadwerkelijk invloed heeft op besluitvorming.

⁵ De Raad van State benadrukt in haar jaarverslag 2025 dat democratische legitimiteit van besluitvorming onder druk komt te staan wanneer de belangen van toekomstige generaties en jongeren onvoldoende worden meegewogen.

⁶ Zie hiervoor ook mijn jaarverslag als mijn Zorgenbrief Verordening maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp (november 2025)

D. Versterken van de lerende organisatie

Klachten bieden directe inzichten in hoe beleid uitwerkt in de praktijk. In mijn jaarverslag 2025 is de rode draad dat klachten vaak niet gaan over de inhoud van besluiten maar over gebrek aan aandacht, uitleg, eigenaarschap en bereikbaarheid. Ook blijkt uit het jaarverslag dat aanpak en regie op klachten over uitbestede taken aandacht behoeft. Veel klachten waren en zijn te voorkomen met relatief kleine interventies: door beter en eerder persoonlijk contact (soms zelfs één telefoontje), een vast aanspreekpunt en duidelijke tussentijdse communicatie (voortgangsberichten).

Positieve stappen zijn inmiddels gezet. Zowel de ontwikkeling van een centraal klachtenloket en verbeteringen in klachtbehandeling zijn aangekondigd naar aanleiding van aanbevelingen van zowel Rekenkamer als Ombudsman. Tegelijkertijd is een follow up van voorgenomen verbeteringen en verdere versterking nodig, met name bij klachten over uitbestede taken. Mijn advies voor het coalitieakkoord:

- Voer een systematische analyse uit van klachten (intern, extern en bij uitbestede taken)
- Gebruik deze analyses voor concrete verbetermaatregelen van gemeentelijke dienstverlening en klachtbehandeling
- Versterk regie, toezicht en aanspreekbaarheid van de gemeente bij klachten over uitbestede taken
- Investeer in kennis over de rechtsstaat, algemene beginselen van behoorlijk bestuur, [behoorlijkheidsnormen](#), mensenrechten en kinderrechten binnen de organisatie
- Betreft dit desgewenst in de verdere ontwikkeling van het ambtelijk vakmanschap en de nieuwe [leerlijn](#) politiek-bestuurlijke advisering die de gemeente samen met de Radbouduniversiteit opzet, juridisch control en juridische kwaliteitszorg.

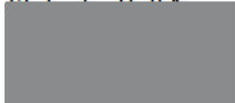
Tot slot

De gemeente Nijmegen maakt dagelijks het verschil voor haar inwoners. De keuzes die nu in de formatie worden gemaakt, bepalen in belangrijke mate hoe rechtvaardig, begrijpelijk en mensgericht de gemeente de komende jaren wordt ervaren. Door bovenstaande punten te verankeren in het coalitieakkoord, wordt geïnvesteerd in:

- vertrouwen van inwoners
- betere uitvoerbaarheid van beleid
- het voorkomen van escalatie en onnodige kosten
- een sterke en toegankelijke lokale rechtsstaat

Graag ben ik bereid deze aandachtspunten nader toe te lichten in een gesprek, indien dat behulpzaam is in het formatieproces. Hiervoor kunt u contact opnemen met de Ombudsman via info@ombudsman.nijmegen.nl of telefonisch via [redacted]

M t i d l i k et,

[redacted] mede namens [redacted]
Ombudsman Nijmegen en [redacted] Ombudsman Nijmegen

HET THEMA 'VERKEER'

- **Bevordering doorstroming bij stoplichten op doorgaande wegen.**
Milieueffecten.

- Op doorgaande wegen de verkeerslichten standaard op groen. Wanneer verkeer van zijwegen nadert, of voetgangers willen oversteken, dan pas doorgaand verkeer naar rood.
- Nu springen lichten standaard op rood, gevolg...
- Auto moet remmen, en daarna weer onnodig optrekken. En dat voor honderden auto's per dag. **Slecht voor milieu.** Voorbeelden:
- De T splitsing (St. Maartenskliniek) Berg en Dal - Holleweg.
- Kijk ook naar de kruising Berg en Dal - Broerdijk.

- **Berijdbaarheid drempels in het algemeen en met name op nieuwe 30 km zones.**
 - De Berg en Dalseweg wordt 30 km zone. Wij wonen daar en dat is alleen maar toe te juichen. **Maar waarom ook drempels?** Kijk naar de drempels op de [REDACTED], of de Ubbergseveldweg, daar kun je met de auto als je 30 km rijdt, niet ongeschonden overheen rijden. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?
 - Waarom geen moderne middelen (flexibele snelheidscontroles*) gebruiken en meer handhaven? Het is een kwestie van gedrag veranderen. Hoe? Dat heeft een volgorde: kennis, houding, gedrag. Drie keer in een maand een prent krijgen van 100 euro, en men gaat echt wel op de snelheid letten. Dus handhaven... moet!
 - Geen drempels aanleggen bespaart de gemeente een enorme berg geld en het beboeten, levert een enorme berg geld op.
 - * Neem als voorbeeld de snelheidspalen op de [REDACTED]. Elke auto rijdt daar te hard. Ze remmen af bij de palen, en geven daarna gewoon weer gas. Welk nut heeft het dan om op deze manier de snelheid te controleren?
 - Drempels zijn niet alleen voor auto's een pijnpunt! Nijmegen fietsstad.... Het is als fietser niet te doen om over die – voor de auto's bedoelde – drempels te fietsen. Ben je jong, dan ben je flexibel. Neem moeders met kinderen in een fietsstoeltje! Ga eens in de buurt van een school staan! En dan mijn leeftijdsgenoten; gepensioneerden met hun stijve lichaam. Daar is het een drama voor om over deze bulten te fietsen. Dus: weg ermee!
- **Bevordering gedrag in verkeer door fietsers en handhaving ervan.**
 - Voor de duidelijkheid: Ik ben een fietser (*zie foto**) én autorijder. Nijmegen is een studentenstad. Hoeveel studenten ook alweer? Het zijn er plm. 46.000! Ga eens rond half 9 op de rotonde (Heye [REDACTED] – [REDACTED]) staan. Maar het mag ook elders in de stad zijn. Verkeersregels? Die kennen ze nauwelijks. ***Al zouden we ze alleen maar leren om de hand uit te steken (* zie foto) en verlichting op de fiets te dragen....***
 - Wat kan de gemeente Nijmegen daar aan doen? Kennis, houding, en daarmee het gedrag veranderen? Ja dat kan. Ook hier is het handhaven geblazen!
 - Of start een opvallende en indringende eigen campagne? Zet de fietser aan het denken. Ik denk graag met jullie mee! (zie voorbeeld)

- Campagne: **Hou van jezelf, hou het veilig!**
- Auto versus fietser. 'Knal!' Wie denk je dat er wint? Helaas is de fietser bijna altijd de pineut.
- Auto versus fietser. De fietser hoeft zich niet aan de regels te houden. De auto krijgt toch altijd de schuld!
- (* foto 2019: fietser plots naar links zonder een hand uit te steken.) sleutelbeen gebroken, hersenschudding, gehoorletsel, ribben gekneusd, Nu 2026: nog steeds last >
- Onder: voorbeeld campagne:

Dit was haar laatste appje...

* 13-03-2009 - † 23-05-2026

De gemeente [redacted] negen
wenst jou wél
een veilig en lang leven...

Hou van jezelf. Hou het veilig.

Geachte [REDACTED] en formerende partijen van de gemeente Nijmegen,

Graag brengen wij de [bouwstenen](#) onder uw aandacht die wij – de gezamenlijke adviescommissies van het college van B&W – in 2025 hebben opgesteld. Deze bouwstenen bevatten adviezen die wij eerder hebben gedeeld met de partijen die hebben deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen. In dat kader hebben wij in hetzelfde jaar een bijeenkomst georganiseerd, waarbij diverse partijen aanwezig waren en de aandachtspunten hieruit hebben mee kunnen nemen in hun verkiezingsprogramma's.

Wij hebben gelezen dat op basis van het advies van de informateur de belangrijkste thema's voor de nieuwe raad en coalitie als volgt zijn geformuleerd:

1. Wonen
2. Bestaanszekerheid en sociale basis
3. Kwaliteit van de leefomgeving in wijken
4. Betrokkenheid van de stad bij deze opgaven

Bij de intentie om de stad actief te betrekken bij de opgaven (punt 4. van het advies) willen wij graag betrokken worden en daar tevens een bijdrage aan leveren.

Voor nadere afstemming kunt u contact opnemen met [REDACTED], ambtelijk secretaris, [\[REDACTED\]@nijmegen.nl](mailto:[REDACTED]@nijmegen.nl), [REDACTED] en/of [REDACTED], interim-voorzitter adviescommissie JMG (Jeugd-, Maatschappelijke Opvang- en Gehandicaptenbeleid), [REDACTED] [\[REDACTED\]@gmail.com](mailto:[REDACTED]@gmail.com), [REDACTED]

Met vriendelijke groeten, [REDACTED]

Namens de adviescommissies van het college van B&W

[REDACTED]

secretaris adviescommissies

Kleurrijk Samenleven Nijmegen | RegenboogRaad Nijmegen

T [redacted] | E [redacted]@nijmegen.nl | [redacted]@nijmegen.nl |
[redacted]@nijmegen.nl

Bezoekadres: Korte Nieuwstraat 6

Postadres: Postbus 9105 | 6500 HG Nijmegen

www.nijmegen.nl | www.ksnijmegen.nl | www.regenboograadnijmegen.nl

Bereikbaar: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag

Manifest

april 2026

MAAK MEER RUIMTE VOOR WERK

Aanleiding

Voldoende en passende ruimte voor bedrijvigheid is cruciaal voor een levendige stad waar iedereen een boterham kan verdienen. Woningbouw staat hoog op de politieke agenda. Een logische prioriteit, want overal in Nederland wordt het tekort aan woningen gevoeld. Wat daarbij vaak ondersneeuwt is de grote krapte voor ruimte voor bedrijven. Juist daar ontstaat werkgelegenheid én verdienen we ons geld.

Ruimte voor werk in de stad staat meer dan ooit onder druk, terwijl de vraag naar werkruimte toeneemt. Zonder voldoende en passende ruimte voor bedrijven staan banen op de tocht, lopen de energietransitie en circulaire economie (nog verder) vast en verliezen steden levendigheid en reuring.

We roepen u daarom op: zet in de formatie in op voldoende en passende ruimte voor werk in uw gemeente. In dit manifest beschrijven we waarom dit cruciaal is. En we rijken 14 maatregelen aan die bewezen werken en thuishoren in ieder coalitieakkoord.

Heel graag zijn we bereid onze input toe te lichten.

Coalitie Ruimte voor Werk

Contact kunt u opnemen via [redacted] secretaris van de coalitie. Ze is te bereiken via [redacted] of [redacted]

Waarom zou ik ruimte maken voor werk in mijn stad?

1. Brede welvaart voor alle inwoners

Praktische banen (zoals inbouw, reparatie, transport en handel) verdwijnen bij transformatie van binnenstedelijke bedrijventerreinen. Juist deze banen zijn cruciaal voor een inclusieve economie en brede welvaart. Niet iedereen werkt in een kantoor.

2. De 15-minutenstad werkt pas met werk dat dichtbij is

Banen binnen 10-15 km zorgen voor minder congestie, minder uitstoot en een betere werk-privébalans.

3. Toegankelijke woning- én arbeidsmarkt

Voor praktisch opgeleiden wordt de woningmarkt minder toegankelijk door toenemende pendelafstanden. Ruimte voor werk dichtbij wonen verkleint die afstand – letterlijk en figuurlijk.

4. Sterk MKB en meer arbeidsmarkt-mobiliteit

Het mkb zorgt voor het grootste deel van de banen. Een gevarieerd lokaal werkaanbod vergroot de mobiliteit van werknemers en vermindert afhankelijkheid van enkele grote werkgevers.

5. Draagvlak voor voorzieningen en ketens

Bedrijvigheid houdt voorzieningen in stand: van horeca en retail tot logistieke en toeleverende bedrijven. Verdwijnt

één schakel, dan volgt vaak een domino-effect.

6. Kwaliteit van werk doet ertoe

Extra kantoorbanen zijn geen goede vervanger van verdwenen banen in productie-, handel- of reparatie. Een evenwichtig werklandschap in de stad heeft banen voor alle opleidingsniveaus nodig.

7. Ruimte voor werk is randvoorwaarde voor grote transities

Zonder fysieke ruimte voor bedrijven komen de energietransitie, circulaire economie en strategische autonomie niet op gang. Juist deze trends en transities vragen om ruimte op bedrijventerreinen met milieu-impact.

8. Levendige steden ontstaan door menging, niet door scheiding

Gemengde stedelijke gebieden met werkfuncties op de begane grond zorgen voor reuring, veiligheid en draagvlak voor voorzieningen.

Kortom: ruimte voor werk is geen luxe; het is een basisvoorwaarde voor toekomstbestendige, leefbare en inclusieve steden.

Welke maatregelen kan ik nemen in mijn stad?

Stevige maatregelen zijn nodig. Op veel plekken is al uitgevonden wat werkt. We geven 14 concrete maatregelen in 7 thema's die direct bruikbaar zijn in uw coalitieakkoord:

Bescherm wat er is

1. Stop verdere uitholling van bestaande bedrijventerreinen. Koester gebruiksruimte en reserveer plekken voor bedrijven in hogere milieucategorieën. Geef duidelijkheid door klip en klaar vast te leggen welke bedrijventerreinen niet transformeren.

2. Stuur gericht op efficiënt en juist ruimtegebruik volgens het principe 'juiste bedrijf op de juiste plek'.

Houd lichte functies weg van terreinen die nodig zijn voor middelzware of zware bedrijvigheid. En wijs alternatieve vestigingslocaties aan, zoals in en rond binnensteden of in plinten (zie onder)

Voorbeelden: Omgevingsbeleid provincie Zuid-Holland [[Link](#)]

Plintenstrategie gemeente Hoorn [[Link](#)]

Vergroot de mogelijkheden voor gemengd stedelijk werken

3. Maak gemengde woon-werkgebieden standaard. Als bedrijventerreinen transformeren naar wonen, richt dan een deel van de gebieden in op kleine maakbedrijven en functies tot lichte milieubelastende activiteiten (voorheen milieucategorie 3.1).

4. Stimuleer economische gebruik van plinten en meervoudig ruimtegebruik in wijken. Stimuleer kennis over nieuwe ruimtelijke typologieën van wonen-werken bij stedenbouwkundigen, ruimtelijke ordening en ontwikkelaars. Voorbeeld: Seestadt Aspern (Wenen) [[Link](#)]

Leg een stevig publiek ontwikkelkader vast

5. Veranker ruimte voor werk in Omgevingsvisies en omgevingsplannen, zodat ontwikkelaars niet uitsluitend op woningen sturen. Als ruimte voor werkgelegenheid in grote projecten niet bij de start van een gebiedsontwikkeling

goed wordt vastgelegd, komt het er later ook niet meer in.

6. Hanteer 'werk' als expliciet gemeentelijk belang bij grondverkoop of erfpacht: stel programmatische eisen vast over het aandeel werkfuncties.

Voorbeelden: Ontwikkelkader Kop van IJssel (Amersfoort) [\[Link\]](#)

Gebiedsvisie op hoofdlijnen De Run (Veldhoven) [\[Link\]](#)

Versterk de positie van lokale ondernemers

7. Financier een bedrijvenmakelaar. Bijvoorbeeld om plinten in nieuwbouw en leegstaande winkelruimten te vullen met lokaal mkb.

8. Richt een gemeentelijk team op dat concrete belemmeringen (voor mkb-ers) aanpakt. Met ambtenaren van verschillende afdelingen, ondernemers, ontwikkelaars en vastgoedexperts.

Stimuleer samenwerking en innovatie

9. Smeed coalities tussen praktijkonderwijs, lokale overheid, ontwikkelaars, mkb en (impact) investeerders. Helpt bij het creëren van passende bedrijfsruimtes en opleidingen.

10. Gebruik regionale, provinciale en Europese fondsen.

Om werklocaties toekomstbestendig te maken en bedrijvigheid te behouden.

Maak ruimte voor strategische-economische groei

11. Wijs nieuwe uitbreidingslocaties gericht aan voor strategisch belangrijke bedrijvigheid.

Kies slim voor locaties en houd bij kaveluitgifte rekening met de bijdrage

van te vestigen bedrijven aan brede welvaart en bijdrage van bedrijven in regionale cluster of ketens.

12. Hanteer hierbij een feitenbasis. Gebruik onder andere data over woningvraag, sectorbehoefte en pendelpatronen bij de keuzes welke soorten bedrijvigheid voor de gemeente of regio strategisch van belang zijn.

Ondersteun ruimte voor werken ook financieel

13. Ondersteun de realisatie van bedrijfsruimtes in gemengde gebieden, bijvoorbeeld via garantstellingen of revolverende leningen. Dit kan via een apart fonds of bijvoorbeeld via een werkcorporatie.

14. Actieve vastgoedpolitiek: strategische aankopen voor behoud van werkruimte. Gemeenten kunnen gericht bedrijfsruimte opkopen in kansrijke gebieden om te voorkomen dat deze eenzijdig naar wonen transformeren.

Voorbeelden: Fondsen in Rotterdam en Leiden [\[LinkR\]](#) [\[LinkL\]](#)

Werkcorporatie Amsterdam [\[Link\]](#)

Over de Coalitie Ruimte voor Werk

De Coalitie Ruimte voor Werk maakt zich hard voor voldoende, passende en betaalbare ruimte voor alle soorten werk in de stad. Van stadsverzorgend werk (zoals loodgieters, bouwbedrijven en schoonmakers) en andere (kleine) mkb-bedrijven tot aan industrie.

De Coalitie is een initiatief van verschillende adviesbureaus en Hogeschool die willen bijdragen aan toekomstbestendige steden. Ruimte voor allerlei soorten werk speelt daarin een cruciale rol. Meer informatie over de coalitie vindt u op:

www.ruimtevoorwerk.nl

stec
groep

Advies, onderzoek en strategie over wonen, werken en leefomgeving

stec.nl

stad
kwadraat

Financieel economisch advies in gebiedsontwikkeling en vastgoed

Stadkwadraat.nl

BURA

Ontwerp- en onderzoek voor stedenbouw en landschap

bura.city

stipo

Onderzoek, advies en management voor betere steden

stipo.nl

kickstad

Duurzame stadsontwikkeling, met focus op procesregie en participatie

kickstad.nl

HvA

HvA onderwijs en onderzoek voor ecosystemen van werk

mensenwerk.city

RWW Ruimte
voor
werk.

Voor: GroenLinks, D66 en PvdA– coalitievorming Nijmegen.

Aanleiding

Nijmegen Noord groeit snel en vraagt om meer ruimte voor ontmoeten. Juist nu ligt er een kans om ambities rond preventie, welzijn en samenhang concreet te maken. Stichting Gesond & Gesellig ontwikkelt daarom Het Buitenhuis: een laagdrempelige sociale huiskamer. Onze ambitie is om die op de oostelijke punt van Veur-Lent te realiseren.

*Als wij **Het Buitenhuis** voor ons zien is dat een plek voor verbinding en welzijn. Een open en biobased licht gebouw, ingebed in een prachtig landschap, met uitzicht op en in contact met de natuur. Een huiskamer waar inwoners van Nijmegen (Noord) laagdrempelig binnenkomen voor ontmoeting, vertraging en eenvoudige activiteiten. **Voor en door inwoners** in samenwerking met professionals ontstaat ruimte voor aandacht en een gesprek. De locatie nodigt uit tot verbinding met jezelf, de ander en de natuur. Een fysieke plek waar vanuit het ontmoeten en vertrouwen ruimte ontstaat voor preventie, **positieve gezondheid** en leefstijl.*

Politieke meerwaarde

Het Buitenhuis verbind meerdere coalitieambities:

- GroenLinks: natuurinclusief, duurzaam en gezond leven
- D66: preventie, innovatie en samenwerking
- PvdA: sterke sociale basis, toegankelijk voor iedereen

Beleidsmatige aansluiting

Het initiatief sluit direct aan op:

- Ambitiedocument Veur Lent en de huidige ontwikkeling van het omgevingsplan.
- Stadsdeelprogrammeren (Kadernota Samenwerken, samen sterk)
- Wijkendeal Nijmegen Noord – waarin wij samen met de Warmoes, de Dorpsschuur en de OntMoetFabriek een behoefteonderzoek hebben uitgevoerd. Uit het behoefte-onderzoek (n=290) blijkt: Bij 85% van de respondenten leeft de wens tot ontmoeten, van jong-oud”. Infographic met meer informatie volgt in Q2 2026.
- De Visie op sociaal welzijn, welke ontwikkeld wordt door gemeente Nijmegen in aanloop naar het uitvoeren van het “Aanvullend Zorg en Welzijns Akkoord” (AZWA).

Impact

Het Buitenhuis draagt bij aan:

- Sterkere informele netwerken - meer omkijken naar elkaar en de omgeving.
- Minder eenzaamheid en mentale druk
- Een ontspannen plaats waar inwoners van jong tot oud welkom zijn en weer in contact komt met elkaar.
- Een fysieke basis voor een “Blue Zone Nijmegen (Noord)” waar een gezonde leefstijl gewoon is in een groene gezonde leefomgeving.

- Vanuit de blue zones en studies naar positieve gezondheid en (het verminderen van) eenzaamheid weten we dat sociale inbedding een belangrijke factor is voor gezondheid en welzijn. Investeren in een sterke sociale basis kan leiden tot lagere zorgkosten en kan diverse problematiek in wijken voorkomen.

Realisatie

- Ontwikkellocatie op Veur Lent (zie afbeelding uit ambitiedocument Veur Lent).
- Gebouw: duurzaam, biobased en landschappelijk ingepast
- Karakter: kleinschalig, open en toegankelijk

Verzoek aan de coalitiepartijen

Wij vragen uw steun om het volgende mee te nemen in de coalitieonderhandelingen:

1. Een mogelijkheid voor een sociaal initiatief, zoals het Buitenhuis, te creëren op de ontwikkellocatie op de oostelijke punt van Veur-Lent.
2. Het initiatief te positioneren als pilot binnen stadsdeelbudget en sociaal welzijn.

Tot slot

Het Buitenhuis is een concrete investering met grote maatschappelijke waarde. De realisatie ervan brengt beleid tot leven in een groeiend Nijmegen Noord. Een welkome extra plaats voor verbinding en welzijn.

Wij gaan hierover graag met u in gesprek.

en

Bestuurders Stichting Gesond & Gesellig

Betrokken bij Wijkendeal Nijmegen Noord, Stadsdeelprogrammeren en Gezond in Noord.

Verbeelding van Veur Lent bij de variant Waalpark zoals gebruikt in de stadspeiling. Het gaat hier om een impressie en niet om een ontwerp

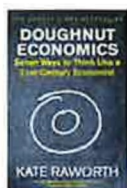
Nijmegen naar een welzijnseconomie

Werkgroep Nieuwe Nijmeegse Economie

Nijmegen: pak je rol in de transitie naar een nieuwe economie

Hoe kan onze stad een thuis zijn waar mensen kunnen gedijen en waar het goed toeven is met respect voor het welzijn van alle mensen en de gezondheid van de hele planeet?

Nijmegen heeft de kans om een pionier te zijn in de overgang naar een toekomstbestendige economie die niet alleen draait om winst, maar om het welzijn van mensen, de natuur en de gemeenschap als geheel.

Noodzaak voor een nieuwe economie

Ecologische crisis

- Klimaatverandering
- Instorten biodiversiteit
- Overshoot

Sociale crisis

- Ongelijkheid
- Eenzaamheid
- Afname mentale gezondheid

Economische crisis

- Winst als doel
- Overproductie/consumptie
- Grondstoffen tekort
- Kosten ecologische afbraak

Op naar de toekomst

Met een sterk toegenomen schuldenberg sinds 2008, is het wachten op de volgende economische crisis.

Een welzijnseconomie met complementaire lokale munt maakt Nijmegen weerbaar.

Zet de toekomstige generaties aan tafel!

10 aanbevelingen over geld, productie, onderwijs, welzijn, gemeente, om te werken aan een een nieuwe Nijmeegse economie

1. Ga voor een welzijnseconomie.

Ga niet voor een winstgedreven maar voor een welzijnseconomie; met sociale en ecologische waardecreatie door zowel betaald als onbetaald werk.

2. Maak beleid vanuit brede welvaart.

Stuur en monitor vanuit dit perspectief op passende volkshuisvesting, veiligheid, schone lucht, schoon water, goed onderwijs, goede gezondheidszorg, verbondenheid met de mensen in onze omgeving en met de samenleving als geheel.

3. Stimuleer MVO en circulaire bedrijvigheid

Bevorder deelmobiliteit, deel-economie, reparatie, circulariteit en regeneratie. Werk aan klimaatadaptatieplannen. Het gaat ook over goed werkgeverschap!

4. Bevorder gezonde landbouw en lokale consumptie

Werk regionaal samen aan een regeneratieve landbouw, en herstel de bestaande bodem en natuur.

Spoor aan tot inkopen bij lokale/regionale (biologische) agrariërs en vakmensen.

5. Gebruik kennis van onderwijsinstellingen

Maak veel meer gebruik van kennis van het middelbaar, hoger en universitair onderwijs over welzijnseconomie en transitie.

Bevorder regionaal scholing van inwoners in vaardigheden voor de circulaire, regeneratieve economie.

6. Pak door met actieve grondpolitiek

Zodat de gemeente meer regie krijgt over de grond en kan sturen op gemeenschappelijke voorzieningen voor de stad, wonen, klimaat, biodiversiteit, bedrijfsvestigingen etc.

7. Zorg voor de basisbehoeften vanuit publieke organisaties

Stop de grip van winstgedreven kapitaal (private equity e.a.) op publieke diensten als zorg, onderwijs, kinderopvang, wonen...

8. Stimuleer de economie met een lokaal betaalmiddel

Zo wordt economische uitwisseling aangemoedigd binnen de stad/regio en worden consumenten geleid naar lokale ondernemingen en instellingen die kiezen voor duurzame en sociale waarden.

9. Steun initiatieven uit de gemeenschap

Zoals:

- Energie-,voedsel-,woon-, coöperaties,
- Sociale en impact ondernemingen, Burgercollectieven (LETS)
- Wijkinitiatieven als WijkMakerij Dukenburg

10. Organiseer een Burgerberaad over de transitie naar een nieuwe economie

Geef burgers zo een "stem" bij de invulling daarvan

Tot slot

Transitie vraagt om samenwerking tussen gemeente, bedrijven, burgers, onderwijs, en andere organisaties. De Werkgroep 'Een Nieuwe Nijmeegse Economie' belicht en versterkt de rol van de burger daarin.

Meer informatie

- Voor het manifest met toelichting klik hier: <http://t.ly/1hosq>
- Of vraag aan via: [\[redacted\]@gmail.com](mailto: [redacted]@gmail.com)

Aan de formateur

Fakton Executives B.V.
World Trade Center
22ste etage

Rotterdam

Postbus 30188
Rotterdam

www.fakton.com

Onderwerp Parallel Plannen

Datum 9 april 2026

Geachte formateur,

De woningbouwopgave vraagt om tempo. Daarom brengen wij graag **de werkwijze Parallel Plannen** onder uw aandacht als concrete en bewezen manier om versnelling te realiseren, omdat Parallel Plannen inmiddels in het landelijke coalitieakkoord opgenomen als standaardwerkwijze.

Parallel Plannen rekent af met het traditionele, stap-voor-stap ontwikkelproces. In plaats daarvan worden processen slim gelijktijdig georganiseerd. Vanaf de start werken alle betrokken partijen intensief samen binnen heldere kaders en één integrale planning. Dat maakt snelheid mogelijk, zonder in te leveren op kwaliteit.

Wat deze aanpak onderscheidt:

- processtappen worden naar voren gehaald, waardoor kostbare tijd wordt gewonnen;
- er wordt gewerkt in korte, doelgerichte cycli die sturen op resultaat;
- informatie wordt continu gedeeld, met transparante en snellere besluitvorming;
- via een vroeg vastgestelde Nota van Uitgangspunten krijgt het projectteam het mandaat om dóór te pakken.
- adaptief werken: flexibel inspelen op veranderingen door scenario's te verkennen en plannen tijdig bij te stellen.

De praktijk laat zien dat dit werkt: kortere doorlooptijden, minder vertraging en meer draagvlak. Wij roepen u op om deze lijn ook in het gemeentelijke coalitieakkoord te verankeren. Juist nu – nu snelheid, samenwerking en uitvoerbaarheid doorslaggevend zijn – biedt deze aanpak een kans om het verschil te maken.

Uiteraard zijn wij bereid om de werkwijze rondom Parallel Plannen nader toe te lichten, bijvoorbeeld als u rondom het thema bouwen en wonen experts zou willen uitnodigen.

Met vriendelijke groet,

 en

Fakton Executives B.V

Position paper Social Return

Maart 2026, namens Social Enterprise NL

Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen zijn voorbij en nieuwe colleges werken aan coalitieakkoorden. Dit is hét moment om Social Return opnieuw te positioneren als een strategisch instrument voor maatschappelijke waardecreatie.

Dit paper is bedoeld voor alle gemeenten, maar met name relevant voor G40-gemeenten: zij hebben grote inkoopkracht, herbergen veel sociale ondernemingen, maar beschikken niet altijd over de capaciteit voor een eigen uitvoeringsteam op Social Return.

Wij roepen hen op om Social Return in te vullen via inkoop bij sociale ondernemingen. Daarmee creëren gemeenten meer kansen voor alle sociale ondernemingen in Nederland en realiseren zij meer maatschappelijke waarde.

Verwatering dreigt

Social Return wordt vooral ingezet om mensen aan het werk te helpen. In de praktijk zien we dat dit op verschillende manieren wordt gedaan. Bijvoorbeeld door een grote opdrachtnemer in te laten kopen bij een sociale onderneming die al met deze doelgroepen werkt. Een waardevolle manier, omdat de kracht van bedrijven die een maatschappelijke missie hebben wordt benut en het flexibelheid biedt voor de opdrachtnemer.

Maar verwatering ligt op de loer. Hoe weet je dat er op deze manier echt maatschappelijke waarde wordt gerealiseerd?

Onze visie: Social Return via inkoop bij sociale ondernemingen (impact first)

Social Return werkt wanneer gemeenten bewust kiezen voor leveranciers die hun Social Return-verplichting invullen via inkoop bij sociale ondernemingen — ondernemingen die primair werken vanuit hun maatschappelijke missie en daar transparant over zijn. Borging van die missie — via lidmaatschap van Social Enterprise NL of deelname aan de Code Sociale Ondernemingen — is het uitgangspunt.

Bestaande platforms zoals de Buy Social Market kunnen inkopers ondersteunen bij het vinden van dit aanbod. Zij verlagen de zoekdrempel, maar de principiële keuze ligt bij de gemeente: erken inkoop bij impact first sociale ondernemingen als volwaardige invulling van Social Return.

Wat de reikwijdte betreft: arbeidsparticipatie is het uitgangspunt. Tegelijkertijd nodigen sommige opdrachten uit om ook andere maatschappelijke waarden mee te wegen. Gemeenten kunnen daar zelf een afgewogen keuze in maken, passend bij hun beleidsprioriteiten.

Vier voorstellen voor gemeenten

1. Geef sociale inkoop vorm via sociale ondernemingen

Maak sociale inkoop onderdeel van Social Return, maar doe dit via sociale ondernemingen die aantoonbaar primair vanuit een maatschappelijke missie werken. Stimuleer ketenconstructies zodat ook kleinere en lokale sociale ondernemingen mee kunnen doen. Gebruik platforms zoals Buy Social Market als ondersteunend instrument.

2. Maak Social Return een gunningscriterium

Door Social Return als gunningscriterium op te nemen, worden inschrijvers gestimuleerd om al in de aanbestedingsfase na te denken over hoe zij deze invullen. Dit verschuift de focus van achteraf afvinken naar vooraf structureel impact realiseren.

3. Handhaaf slim en werk vanuit vertrouwen

Stel een basisnorm voor monitoring vast. Social Return uitvragen maar niet controleren heeft geen zin. Richt dit op een laagdrempelige manier in die ondernemers niet met onnodige administratieve lasten opzadelt. Zorg daarbij voor uniformiteit in handhavingsgevolgen.

4. Verbind Social Return aan gemeentelijke beleidsdoelen

Maak Social Return onderdeel van de uitvoeringsagenda van het nieuwe college. Laat de inzet aansluiten op de maatschappelijke opgaven die de gemeente wil adresseren. Zo wordt het een strategisch instrument in plaats van een administratieve verplichting.

Uitnodiging tot samenwerking

Onze voorstellen sluiten aan bij de [Handreiking Social Return \(City Deal Impact Ondernemen, 2025\)](#), die concludeert dat Social Return is afgedreven van zijn oorspronkelijke bedoeling. Wij onderschrijven die analyse en nodigen G40-gemeenten uit om Social Return deze bestuursperiode samen door te ontwikkelen — zodat het weer wordt wat het ooit bedoeld was: een effectief instrument voor maatschappelijke waardecreatie.

In gesprek? Neem contact op met anjan.pien@social-enterprise.nl

Over Social Enterprise NL

Social Enterprise NL is het landelijke netwerk voor sociale ondernemingen, ondernemingen die als primair doel hebben maatschappelijke meerwaarde (impact) te creëren. Denk hierbij aan arbeidsparticipatie, milieu oplossingen en armoedebestrijding. Het netwerk telt meer dan 475 leden. Samen met onze leden werken we aan radicale systeemverbetering. Zie ook: [Over Social Enterprise NL | Social Enterprise NL](#)

Bestemd voor: betrokkenen bij het opstellen van het coalitieakkoord

Onderwerp: Nieuwe energie voor maatschappelijke uitdagingen: sociale ondernemingen als natuurlijke partners

Amsterdam, april 2026

Geachte gemeenteraadsleden,

Heeft u al ontdekt dat sociale ondernemingen uw geheime wapen kunnen zijn bij taaiere gemeentelijke uitdagingen? Ze schakelen sneller dan beleid, leveren meer resultaat dan een pilot en hebben meer slagkracht dan de meeste subsidieprojecten. Ze combineren de creativiteit van ondernemers met de maatschappelijke impact die we zo hard nodig hebben. Misschien is het tijd om de kracht van sociale ondernemingen te ontdekken en deze in het nieuwe coalitieakkoord te integreren. Of wacht u liever nog op de magische doorbraak?

Sociale ondernemingen en gemeenten: natuurlijke partners

In de huidige context is het essentieel om duurzame oplossingen te realiseren met beperkte middelen. Sociale ondernemingen¹ bieden hierin een kans. Ze creëren banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en verminderen zo druk op sociale voorzieningen, versterken buurten, zorgen voor meer recycling of maken energiearmoede bespreekbaar achter de voordeur. En dat doen ze met een zelfstandig verdienmodel. Juist in deze tijd zijn ze natuurlijke partners voor gemeenten.

Toch voelt meer dan de helft van deze ondernemers zich onvoldoende gesteund door de lokale politiek, zo blijkt uit de [Social Enterprise Monitor 2024](#). Ze missen een duidelijk loket of aanspreekpunt bij hun gemeente, waardoor ze afhaken of verzanden in bureaucratie. Ook zien sociale ondernemingen kansen om actiever mee te denken over beleid, maar worden zij hierin nog weinig betrokken. Dat is zonde, want hun praktijkkennis kan gemeenten helpen om gericht en slimmer beleid te maken.

U kunt uw voordeel doen met de oplossingsgerichtheid van deze ondernemers. Ze staan aan uw zijde in het werken aan een toekomstbestendige gemeenten waarin de inwoners met plezier wonen en een beetje naar elkaar omkijken. We doen u drie voorstellen met per voorstel een paragraaf die u direct kunnen overnemen in het coalitieakkoord.

1. Benut samenwerking met sociale ondernemingen voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken

Sociale ondernemingen combineren ondernemerschap met een maatschappelijke missie. Ze zijn actief op terreinen die gemeenten aangaan: van arbeidsparticipatie en armoedebestrijding tot circulaire productie en leefbare wijken. Deze ondernemingen zijn niet alleen partners in het uitvoeren van beleid, maar mede-ontwikkelaars van oplossingen. Van duurzame toeleiding naar werk tot eerlijke incassosystemen, van creatieve leegstandsoplossingen tot recreatie gericht op ambacht- of natuureducatie. Door deze ondernemingen actief te betrekken bij beleidsdoelen, zet de gemeente stappen die voelbaar verschil maken voor haar inwoners.

Onze gemeente werkt actief samen met sociale ondernemingen die zich inzetten voor maatschappelijke waarde. We stimuleren sociale ondernemingen als partner in onze economische, sociale en duurzame ontwikkeling. Waar mogelijk betrekken we sociale ondernemingen actief bij de ontwikkeling van ons beleid. We raadplegen op verschillende inhoudelijke onderwerpen, zoals werk, vestigingsklimaat, en armoedebestrijding.

2. Creëer een sociaal ondernemingsvriendelijk klimaat in de gemeente.

Sociaal ondernemers worden in veel gemeenten van het kastje naar de muur gestuurd, vaak omdat ze met verschillende beleidsafdelingen te maken hebben. Gemeenten kunnen dit verminderen door hun dienstverlening en informatievoorziening beter in te richten op sociaal ondernemers en andere duurzame vernieuwers, bijvoorbeeld door het ondernemersloket een dag per week specifiek in te richten op MKB'ers met een maatschappelijke missie. Of met een gemeentelijk aanjager die als 'olieroosje' actief de verbinding legt tussen verschillende beleidsafdelingen. Zo leg je als gemeente de rode loper uit voor doeners met idealen.

We versterken de ondernemersdienstverlening en informatievoorziening, met specifiek aandacht voor sociaal ondernemers en andere duurzame vernieuwers. We versterken het gemeentelijk loket, we stellen een Actieprogramma Sociaal Ondernemen op en we zorgen voor een aanjager van sociaal ondernemen in onze stad. We leggen de rode loper uit voor ondernemingen met een maatschappelijke missie.

3. Stimuleer ontmoeting tussen sociale ondernemingen en MKB

Steeds meer bedrijven willen een grotere maatschappelijke bijdrage leveren. Hierbij kunnen ze profiteren van het pionierswerk van sociale ondernemingen. De gemeente kan een actieve rol nemen door strategische samenwerkingen te stimuleren. Bijvoorbeeld met het opzetten van gedeelde werkruimtes en gezamenlijke R&D -initiatieven die ondernemers van verschillende achtergronden samenbrengen. Of u kunt netwerk - en innovatielabs organiseren op bepaalde transitiethema's (arbeidsmarkt, energie, circulair, biodiversiteit etc.).

Onze gemeente stimuleert samenwerking tussen sociale ondernemingen en reguliere bedrijven door ontmoetingen, kennisdeling en gezamenlijke initiatieven te faciliteren. Via gezamenlijke opdrachten, thematische netwerken en matchmaking zorgen we voor kruisbestuiving tussen sociaal ondernemerschap en het bredere MKB.

Sociaal ondernemerschap is geen bijzaak, maar een motor voor lokale vooruitgang. Laten we samen zorgen dat het een stevige plek krijgt in het nieuwe coalitieakkoord. We denken graag met u mee, delen inspirerende voorbeelden en brengen u in contact met sociaal ondernemers uit uw eigen gemeente.

Met vriendelijke groet,

_____ en _____, directie Social Enterprise NL

Open Beleid Protocol

Het Open Beleid Protocol is een kwaliteitsrichtlijn, stappenplan en checklist voor organisatorische innovatie en democratische vernieuwing. Het compacte protocol (zie pagina 2) is toepasbaar bij nagenoeg elk nieuw beleidstraject.

Onze democratie vereist vernieuwing

Onze democratie staat onder druk. De lijst met problemen is lang. Van populisme, uitstel van beleid en crises tot toenemende onvrede onder burgers en ondernemers.

Een hoofdoorzaak van veel problemen is de traditionele wijze waarop nieuw beleid achter gesloten deuren wordt voorbereid. Interne afstemming gaat voor gedegen participatie en goed bij de praktijk aansluitend beleid.

De kwaliteit van de voorbereiding van beleid is onduidelijk voor zowel burgers en de volksvertegenwoordiging.

Wisselvallige burgerparticipatie

Veel democratische vernieuwingen zoals burgerparticipatie zijn gebaseerd op breed geformuleerde en onvoldoende geborgde richtlijnen. Traditionele vormen van beleid voorbereiden overrulen deze vernieuwingen voortdurend.

De verplichtingen voor en kwaliteit van bovenwettelijke richtlijnen voor openbaarheid en participatie bij het maken van nieuw beleid moeten fors beter. Lees hieronder hoe.

Open beleid

Vroegtijdige openbaarheid en participatie van de samenleving, uitvoeringsinstanties en kenniseconomie staan centraal bij openbare voorbereiding van beleid. Een open werkwijze vraagt echter overzicht en structuur.

Het Open Beleid Protocol deelt de voorbereiding van beleid op in overzichtelijke stappen en deelstappen. De volksvertegenwoordiging controleert het proces.

Geen verplichting, geen verandering

De belangrijkste stap naar open beleid is de opdracht door wethouders, ministers en de volksvertegenwoordiging.

Democratische vernieuwing en open beleid zijn kansloos zonder verplichting en verwijzing naar kwaliteitsrichtlijnen.

Leren door doen

Open beleid is direct toepasbaar bij nieuw beleid. Begin met pilots, leer. Brede toepassing van open beleid vernieuwd overheden en onze democratie fundamenteel.

Overzicht van stappen voor het opstellen van een beleidsnota

Traditionele voorbereiding van beleid		Open beleid	
Niet openbaar, beperkte participatie en transparantie Geen terugkoppeling naar de volksvertegenwoordiging		>95% openbaarheid, participatie en transparantie Continue terugkoppeling naar de volksvertegenwoordiging	
Historische context: 1. niet openbare voorbereiding van beleid is een overblijfsel van bestuur door koningen en adel 2. politiek, bureaucratie en grote belanghebbenden focussen op het veiligstellen van de eigen positie 3. het oude systeem doet alles om zichzelf in stand te houden		Doelen: 1. het actief stimuleren van ontmoeting, dialoog, kennis delen, netwerking, (nieuwe) samenwerking en kruisbestuiving 2. het versterken van de democratie en kenniseconomie 3. het ontwikkelen van degelijk, breed gedragen beleid dat aansluit bij de samenleving en de praktijk aansluitend	
Opdracht is niet openbaar	1	Opdracht wordt actief openbaar gedeeld	
Stakeholderanalyse , het in kaart brengen van belanghebbenden en thema's voor het te maken beleid is niet openbaar en kan blinde vlekken bevatten.	2	Stakeholderanalyse is volledig openbaar. Actief wordt gevraagd om input en feedback. Focus op alle belanghebbenden.	
Gesprekken met (grote) belanghebbenden. Onduidelijk is met wie, hoe vaak, welke kwaliteit en hoe ontvangen input wordt gewogen.	3	Belanghebbendenonderzoek , het openbaar en neutraal in kaart brengen van alle belangen, wensen, ideeën, knelpunten en complexiteit.	
Situatieanalyse , het in kaart brengen van kennis, feiten, bronnen en mogelijkheden is niet transparant. Omvang en kwaliteit zijn niet openbaar.	4	Situatieanalyse , het in kaart brengen van kennis, feiten, bronnen en mogelijkheden via cocreatie. Omvang en kwaliteit zijn volledig openbaar.	
Diagnose en schrijven beleidsvoorstel is een onduidelijk, niet openbaar proces van interne politieke en ambtelijke afstemming en niet zichtbare lobby.	5	Diagnose en schrijven beleidsvoorstel op basis van Stap 3+4. Iedereen kan openbaar diagnoses en voorstellen indienen. Keuzes worden vastgelegd via rondetafelgesprekken, gelote jury o.g.	
Behandeling, debat en besluitvorming door de volksvertegenwoordiging is openbaar nadat minister, wethouder o.g. het beleidsvoorstel heeft gepresenteerd.	6	Behandeling, debat en besluitvorming door de volksvertegenwoordiging is openbaar. De beleidsnota is voorzien van evaluaties van alle belanghebbenden.	
Vervolgtraject is niet of beperkt openbaar	7	Vervolgtraject is openbaar, zie pagina 2	

Open Beleid Protocol

Introductie

Het Open Beleid Protocol is een compacte kwaliteitsrichtlijn, stappenplan en checklist voor organisatorische innovatie en democratische vernieuwing.

Doel is om gedegen participatie van de samenleving, uitvoering en kennis economie te initiëren en waarborgen bij beleid en projecten.

Het protocol omvat 5 stappen.

1. Duidelijke opdracht

Borg gedegen participatie van alle belanghebbenden. Verwijs in startopdrachten, moties o.g. voor beleidstrajecten en projecten naar deze kwaliteitsrichtlijn.

2. Open communicatie

Informeer alle belanghebbenden bij alle stappen rechtstreeks, via website, email, diverse (sociale) media en posters o.g.

Voorzie in tijdige, volledige en makkelijk te vinden informatie.

3. Open processen

Voer alle stappen uit volgens het stappenplan en de checklist.

Vraag per stap aan alle belanghebbenden om deelname, input, feedback en consent.

4. Open data & AI

Alle informatie, kennis, input, feedback en evaluaties worden beschikbaar gesteld als open data.

Gebruik van AI is, mits herleidbaar, toegestaan voor het rangschikken van open data en het opstellen van concepten.

5. Openbare evaluatie

Elke beleidsstap wordt afgerond met een openbare evaluatie door alle belanghebbenden.

Alle instemmingen en afwijzingen worden tijdig toegevoegd aan de documenten voor besluitvorming door bestuur, (gemeente)raad o.g.

Ontwerp

Social innovation designer

@
www.openprojectmap.org

Versie 1.1.0

Initiatiefase

Stap 1: Openbare startopdracht

door wethouder/minister, gemeenteraad/Tweede Kamer o.g.

Opdracht en reden beleidstraject
Verplichting van en verwijzing naar dit protocol
Omgang met uitkomsten

- ☐ Startopdracht overeenkomstig stappenplan
- ☐ Aanwijzen projectleider
- ☐ Aanwijzen procescontrole (bijv. raadsleden)
- ☐ Openbare publicatie startopdracht*

* rechtstreeks, via posters en (sociale) media

Stap 2: Openbare project start-up

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Uitvoeren stakeholderanalyse, voorbereiden stap 3 + 4
Communicatieplan, participatieplan en open data-plan
Website, (sociale) media kanalen en nieuwsbrief

- ☐ Project start-up overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie (tekst + visueel)
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Definitiefase

Stap 3: Openbaar belanghebbendenonderzoek

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

In kaart brengen van alle verwachtingen, belangen, waarden, wensen, ideeën en knelpunten
Stimuleren dialoog, alle input aanbieden als open data

- ☐ Onderzoek overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie (tekst + visueel)
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Stap 4: Openbare situatieanalyse

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Uitgebreid 360-gradenonderzoek, incl. confrontatiematrix
Kennis en feiten onderbouwen met bronnen
Stimuleren kennis delen, netwerking en kruisbestuiving

- ☐ Onderzoek overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Stap 5: Openbare diagnose & Beleidsvoorstel

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Rondetafelgesprekken + Gezamenlijke diagnose (consent)
Gelote burgerjury o.g. bij grote meningsverschillen
Beschrijven diagnose en keuzes in beleidsnota, visie o.g.

- ☐ Diagnose
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Rondetafelgesprekken o.g.
- ☐ Opstellen conceptversie nota, visie o.g.
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie nota, visie o.g.
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad

Stap 6: Besluit door volksvertegenwoordiging

door gemeenteraad, Tweede Kamer o.g.

Behandeling, debat en stemmen over beleidsvoorstel

- ☐ Inspreken door alle belanghebbendengroepen
- ☐ Openbare registratie lobbyactiviteiten
- ☐ Besluit over open beleid in vervolgtraject
- ☐ Publicatie via (sociale) media

Stap 7: Projectaanpak

door projectteam in samenspraak

bij nota (< 5 jaar doelen)
Voorbereiden ontwerpfasen
vergelijkbaar met stap 2

Programma

door projectteam in samenspraak

bij visie (>5 jaar doelen)
Bepalen nieuwe projecten
Elk project start bij stap 1

- ☐ PvA of programma overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Ontwerpfase

Stap 8: Ontwerpkeuzes hoofdlijnen

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Consultatie ideeën, eindbeelden en scenario's
Waarden, kwaliteitseisen en open standaarden vaststellen
Stimuleren ontmoeting, dialoog en samenwerking

- ☐ Ontwerpkeuzes overeenkomstig kader
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Stap 9: Ontwerpeisen detaillering

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Programma van eisen / Nota van randvoorwaarden
Technische, juridische en andere details beschrijven
Stimuleren kennis delen, netwerking en kruisbestuiving

- ☐ PvE of NvR overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie opmerkingen raad o.g.

Stap 10: Voorkeursontwerp

door projectteam in samenspraak met alle belanghebbenden

Maken van schetsplan, functioneel ontwerp
of wetsvoorstel, eventueel ontwerpwedstrijd
Gelote (burger)jury bij grote meningsverschillen

- ☐ Ontwerp overeenkomstig stappenplan
- ☐ Input vragen aan alle belanghebbenden*
- ☐ Opstellen conceptversie
- ☐ Feedback vragen*
- ☐ Opstellen eindversie
- ☐ Evaluatie door alle belanghebbenden*
- ☐ Eindversie en evaluatie toesturen aan raad
- ☐ Publicatie besluit raad o.g.

Stap 11: Besluit door volksvertegenwoordiging

door gemeenteraad, Tweede Kamer o.g.

Behandeling, debat en stemmen over voorkeursontwerp

- ☐ Inspreken door alle belanghebbendengroepen
- ☐ Openbare registratie lobbyactiviteiten
- ☐ Besluit over open beleid in vervolgtraject
- ☐ Publicatie via (sociale) media

SAMEN BOUWEN AAN EEN DUURZAME TOEKOMST

Slimme logistiek, sterke gemeenten

TLN manifest gemeenteraadsverkiezingen

Let op!
Wijk in
aanbouw

Het lukt alleen met logistiek

De gemeenteraadsverkiezingen van 2026 naderen. Dit is een cruciaal moment om samen richting te geven aan de toekomst van onze steden en dorpen. Nederland groeit, verandert en verstedelijkt, en daarmee groeit ook de behoefte aan een efficiënte en duurzame logistieke sector. Transport en logistiek vormen de ruggengraat van onze gemeenten: essentieel voor de bevoorrading van winkels, bedrijven, scholen, ziekenhuizen en huishoudens en de belevering van onder andere bouwplaatsen, fabrieken en laboratoria.

De komende jaren staan gemeenten voor grote uitdagingen. De woningbouwopgave, de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen en de herinrichting van straten en pleinen zijn urgente thema's. Tegelijkertijd verandert de logistieke sector mee en levert een belangrijke bijdrage aan deze transitie. Logistiek is onmisbaar, maar deze sector staat ook voor uitdagingen, zoals het gebrek aan laad-, los- en parkeerplekken, de toenemende druk op bedrijventerreinen en de verduurzaming van voertuigen en gebouwen.

Naast economische kracht brengt logistiek ook vraagstukken met zich mee op het gebied van ruimtedruk, luchtkwaliteit, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Het vinden van een balans tussen logistieke efficiëntie en een prettige leefomgeving is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en logistieke partijen. Het is van belang dat zij hierin samenwerken om een toekomstbestendige infrastructuur en mobiliteit te realiseren.

Transport en Logistiek Nederland (TLN) presenteert dit manifest om te laten zien hoe logistiek een positieve rol kan blijven spelen in het verwezenlijken van gemeentelijke ambities. Door logistiek vroegtijdig en integraal op te nemen in ruimtelijke plannen en het mobiliteitsbeleid, kunnen we samen bouwen aan duurzame, bereikbare en leefbare gemeenten. Dit manifest biedt concrete handvatten voor samenwerking en slimme, toekomstgerichte oplossingen.

Wij nodigen jullie uit om samen met ons aan deze visie te werken en bij te dragen aan innovatieve en duurzame logistieke oplossingen voor de gemeenten van morgen.

Het lukt alleen met logistiek.

Welke rol speelt logistiek in gemeenten?

Aantal voertuigen in Nederland

Dagelijks zorgen duizenden voertuigen voor de cruciale bevoorrading van winkels, ziekenhuizen, bouwplaatsen en woningen. In Nederland zijn er:

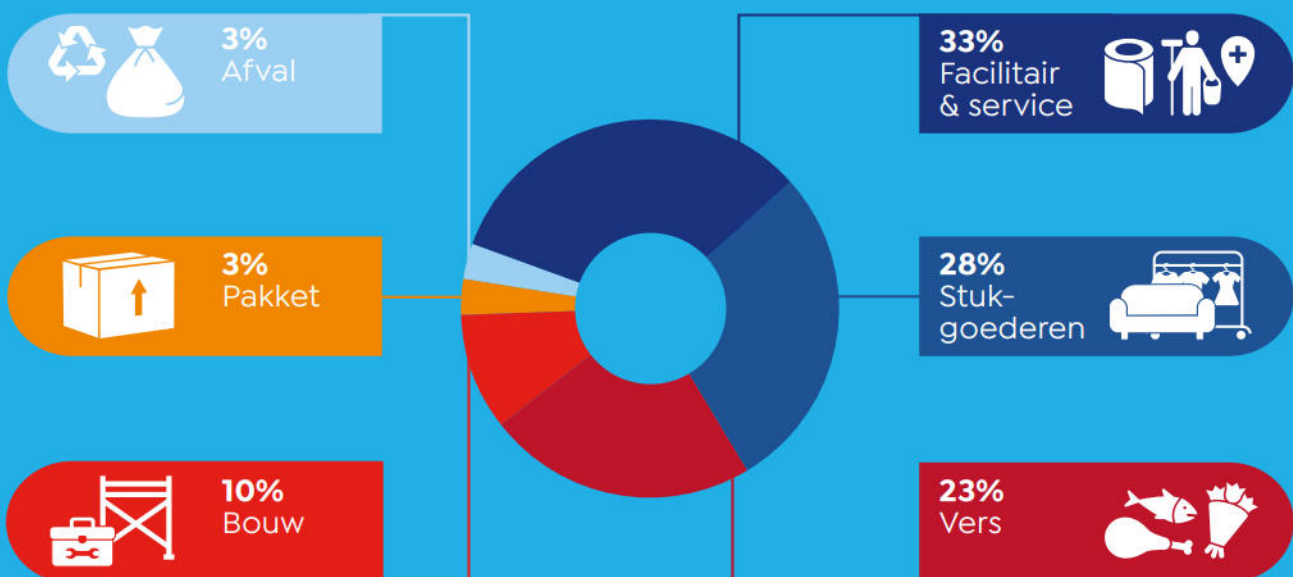

Vervoer van goederen in Nederland in stedelijke gebieden

Bron: Outlook-stadslogistiek 2024, versie 2 Topsector Logistiek

Percentage van afgelegde kilometers in stedelijk gebied per segment

Het wordt drukker in Nederland

+19% extra gereden km
verwacht in 2035 door o.a.
bevolkingsgroei.

-18% CO₂-uitstoot
door schonere bestelbussen
en vrachtauto's; in 2035
verwachten we dat **26%**
van de bestelbussen en
17% van de vrachtauto's
zero-emissie rijdt.

Een groeiend aantal gemeenten
introduceert ZE-zones:
18 steden in 2025 en
12 steden vanaf 2026

Waar zullen
de elektrische
bestelbussen
en vrachtauto's
gaan laden?

Vrachtauto's:
88% op bedrijven-
terreinen
12% onderweg

Bestelbusjes:
56% op bedrijven-
terreinen, **39%** in
woonwijken en
2,5% onderweg

Bron: ElaaINL Outlook Logistiek
– Update 2025

Structureel tekort van **4.400** vrachtwagenparkeerplaatsen

Onze ideale vrachtwagenparkeerplaats biedt voldoende veilige, hygiënische en toegankelijke sanitaire voorzieningen, eetgelegenheden én een goede aansluiting op het hoofdwegennet.

Bron: De ideale vrachtwagenparkeerplaats volgens TLN

I Woningbouw

UITDAGING

> Toenemende druk op de bewoonde ruimte:

Nieuwe woningen vereisen niet alleen ruimte, maar ook infrastructuur voor logistiek. Van bouwverkeer tijdens de bouw tot levering van goederen aan winkelcentra en bewoners.

OPLOSSINGSRICHTING

> **Bouwhubs:** Ga vroegtijdig om tafel met aannemers en bespreek welke bouwmaterialen via tijdelijke of al bestaande bouwhubs over de weg aangeleverd kunnen worden en welke via het water. Denk ook aan het bundelen van goederen buiten de gemeente, want dit verlaagt de verkeersdruk. Ondersteun en beloon aannemers en logistieke dienstverleners hierin. Gebruik oude terreinen en gebouwen voor tijdelijke of permanente logistieke functies.

> **Multifunctioneel gebruik van ruimte:** Maak gebruik van ondergrondse of overdekte laad- en loszones of combineer logistieke hubs met andere functies, zoals parkeren.
Best practice: Beurskwartier Utrecht

UITDAGING

> **Duurzame bouwlogistiek:** De verduurzaming van bouwlogistiek vraagt om zero-emissievoertuigen en voldoende laadfaciliteiten op de juiste locatie.

OPLOSSINGSRICHTING

> **Duurzame bouwlogistiek:** Onderteken als gemeente het convenant SEB (Schoon en Emissieloos Bouwen) en volg de routekaart SEB voor de transitie naar emissieloze bouwplaatsen.

UITDAGING

> **Retourlogistiek:** Bij woningbouw komen grote hoeveelheden afval- en retourstromen vrij. Denk aan verpakkingsmateriaal, oude meubels en puin dat afgevoerd moet worden. Daarnaast dienen de nieuwe woningen bereikbaar te zijn voor logistieke bewegingen (denk aan pakketten, meubels, reparateurs, installateurs en afvalverzameling).

OPLOSSINGSRICHTING

> **Afval- en retourstromen:** Richt nieuwe wijken in met centrale afhaalpunten en afval-inzamellocaties om op deze manier de retourlogistiek efficiënt te organiseren en de circulaire economie te stimuleren.

UITDAGING

> **Bouwlogistiek:** Leveringen van bouw materiaal en materieel aan bouwprojecten voor nieuwbouw, renovatie en onderhoud met specifieke/speciale voertuigen die geschikt zijn voor grote en zware spullen. Infrastructurele werkzaamheden zoals herinrichting of vervanging van infrastructuur veroorzaken extra logistieke druk.

OPLOSSINGSRICHTING

> **Integratie van logistiek in ontwerp:** Bij gebiedsontwikkeling is het verstandig om de belangrijke rol van logistiek direct mee te nemen in de plannen, net zoals bij personenmobiliteit. Reserveer ruimte voor laad-, los- en parkeerplekken voor logistiek, pakketkluizen, buurthubs voor pakketten en routes voor voertuigen.

Best practice: Spoorzone Zwolle

II Herinrichting van bedrijventerreinen en winkelgebieden

UITDAGING

- > **Schaarse ruimte:** Bedrijventerreinen worden steeds vaker opgeofferd ten gunste van andere activiteiten, terwijl de vraag naar logistieke ruimte juist groeit.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Multimodale logistiek stimuleren:** Bedrijventerreinen liggen vaak op strategische locaties, dichtbij water en/of spoor. Gebruik deze mogelijke verbindingen voor multimodaal transport. Dit is goed voor de verduurzaming en vermindert de druk op het wegennet.
- > **Multifunctioneel en multilaags gebruik:** Maak bedrijventerreinen toekomstbestendig door ze multifunctioneel en in meerdere lagen te gebruiken. Overweeg bijvoorbeeld multifunctionele ontwerpen waarbij goederenopslag wordt gecombineerd met daarbovenop kantoren of parkeerplaatsen met laadpalen, zonnepanelen en/of een groene zone.

UITDAGING

- > **Laadinfrastructuur:** Het gebruik van elektrisch vrachtovervoer neemt toe, terwijl er een tekort aan laadvoorzieningen is, met name op bedrijventerreinen. Met de invoering van de zero-emissiezones is voldoende laadinfrastructuur essentieel.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Laadpleinen/ruimte voor (kort) parkeren:** Ontwikkel voldoende ruimte en Clean Energy Hubs op of nabij bedrijventerreinen zodat bedrijven laadcapaciteit kunnen delen. Dit is cruciaal gezien de krapte op het elektriciteitsnet.

UITDAGING

- > **Verkeersveiligheid en efficiëntie:** Logistieke voertuigen moeten navigeren door smalle straten en over drukke en verouderde infrastructuur.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Slimme clustering:** Stimuleer de bundeling van goederenstromen naar winkelcentra via bestaande regionale hubs om het aantal voertuigen in de stad te verminderen en de luchtkwaliteit te verbeteren. Logistieke bedrijven gebruiken grote voertuigen voor grote ladingen (bijv. supermarktbevoorrading) en kleinere voertuigen waar dit mogelijk en efficiënt is.
- > **Dynamische en flexibel laad- en losbeheer:** Stimuleer slim laad- en losbeheer bij winkelcentra. Voor een betere benutting en doorstroming op locatie kan, door het voortdurend vergelijken van positiegegevens van vrachtauto's of bestelbussen met geboekte levertijdslotsen, de aankomsttijd van voertuigen exact berekend worden en de volgorde van laden of lossen aangepast worden.

UITDAGING

- > **Parkeerplaatsproblematiek:** Vrachtwagenchauffeurs moeten voldoen aan wettelijke rusttijden. Maar er is een groeiend tekort aan veilige parkeerplekken met goede voorzieningen. Juist op en om bedrijventerreinen en in de buurt van snelwegen bestaat deze behoefte.

OPLOSSINGSRICHTING

- > Realiseer gezamenlijke parkeervoorzieningen op of bij bedrijventerreinen voor vrachtwagens. Dit zorgt voor minder hinder en meer ruimte en veiligheid bij lokale ondernemers.
- > Organiseer in de regio overleg over ruimte voor een beveiligde truckparking met goede faciliteiten. Betrek ondernemers, provincie en logistieke partijen zoals TLN hierbij. We hebben veel kennis voor een snelle start!
Best practice: Maasvlakte Plaza

III Straten en pleinen op de schop

UITDAGING

- > **Opeengebroken straten:** Werkzaamheden aan riolering, kabels en pleinen veroorzaken vaak veel overlast, terwijl het onderhoud hieraan essentieel is. Zonder rekening te houden met de logistieke planning, raken bevoorradingsroutes verstopt en ontstaan inefficiënte omleidingen.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Slimme werkplanning:** Combineer werkzaamheden van bijvoorbeeld riolering en straatinrichting om overlast te beperken.
- > **Logistieke routes vrijhouden:** Zorg dat bevoorradingsroutes toegankelijk blijven, ook tijdens langdurige werkzaamheden. Stem de gemeentelijk werkzaamheden goed af op de werkzaamheden aan het provinciale- en Rijkswegennet. Denk hierbij ook aan tijdelijk toegangsbeleid voor logistiek. Maak actuele informatie over wegafsluitingen en doorstroming beschikbaar.
Best practice: co-creatie van ondernemers en gemeenten over afsluitingen en omleidingsroutes

UITDAGING

- > **Agenda Autoluw:** Gemeenten werken aan het terugdringen van verkeer, met meer ruimte op straat voor voetgangers en fietsers. Dit is een uitdaging voor (zwaarder) logistiek verkeer en heeft invloed op de hoeveelheid benodigde (kleinere) voertuigen.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Autoluwe zones met maatwerk:** Zorg in autoluwe gebieden voor uitzonderingen of speciale venstertijden voor (duurzame) logistiek. Houd bij de inrichting ook rekening met de gewenste efficiëntie van één groot vrachtovertuig. Zo staat één vrachtauto gelijk aan meerdere kleine voertuigen.

UITDAGING

- > **Schone lucht:** Veel centra van gemeenten hebben te maken met een hoge concentratie voertuigen die bijdragen aan luchtvervuiling en CO₂-uitstoot.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Zero-emissiestadslogistiek:** Schone, duurzame en veilige bevoorrading van winkels, kantoren, consumenten, horeca en bouwlocaties vraagt om bundeling en de inzet van de juiste voertuigen. Het instellen van een zero-emissiezone onder de juiste voorwaarden en geharmoniseerde afspraken, draagt hieraan bij.

UITDAGING

- > **Onderhoud van bruggen en kademuren:** Veel infrastructuur in steden is aan vernieuwing of versterking toe. Dit is een grote opgave, waarbij de logistieke sector ook onderdeel van de oplossing is. Het onderhoud kan echter wel de toegang voor vrachtverkeer en bevoorrading belemmeren.

OPLOSSINGSRICHTING

- > **Infrastructuurversterking:** Inventariseer de staat van de lokale infrastructuur. Maak een plan voor vervanging, onderhoud en de benodigde financiering. Let extra op kwetsbare bruggen en kades, maar houd ook rekening met de toegang tot het stadscentrum voor de logistiek. Betrek de aanwezige logistieke partijen en bedrijven bij de planning.

Aanbod TLN

Gemeenten staan voor grote uitdagingen. Dit vraagt om slimme, efficiënte en duurzame logistieke oplossingen. Zonder een goed functionerende logistiek komen de leefbaarheid, bereikbaarheid en economische vitaliteit van gemeenten onder druk te staan.

Transport en Logistiek Nederland (TLN) is dé partner voor gemeenten bij deze opgaven. Met onze kennis en ervaring helpen we bestuurders om logistiek optimaal te laten aansluiten op stedelijke ambities.

We nodigen kandidaat-wethouders en raadsleden graag uit om met ons in gesprek te gaan en kennis te maken met de inzichten uit ons manifest. Daarnaast bieden we de mogelijkheid om een bezoek te brengen aan de logistieke operatie van een van onze leden.

Samen zorgen we voor een toekomstbestendige en goed bereikbare gemeente. Laten we het gesprek aangaan! Het lukt alleen met logistiek.

Over TLN

Transport en Logistiek Nederland (TLN) is de grootste ondernemersorganisatie voor de transport- en logistieksector. Samen met 5.000 leden werken we aan een schoner, slimmer en socialer Nederland. Als gezaghebbende gesprekspartner voor overheid, politiek en ketenpartners zet TLN zich in voor de optimalisatie van goederenstromen en logistieke ketens, met het oog op een duurzame economie, een sterke internationale concurrentiepositie en een gezonde, toekomstbestendige sector. Als vertegenwoordiger behartigt TLN de belangen van de sector op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau. Daarnaast biedt TLN haar leden toegang tot specialistische kennis, collectieve inkoopvoordelen en een uitgebreid netwerk voor kennisuitwisseling.

Contact

Transport en Logistiek Nederland

Public Affairs adviseur TLN

E publicaffairs@tln.nl

T

Public Affairs adviseur TLN

E publicaffairs@tln.nl

T

Public Affairs manager TLN

E publicaffairs@tln.nl

T

Bezoekadres

Zoetermeer

Postadres

Postbus 3008

Zoetermeer

